

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM

JELENTÉS A JÓ ÁLLAM VÉLEMÉNYFELMÉRÉSÉRŐL 2016

BUDAPEST

NEMZETI KÖZSZOLGÁLATI EGYETEM
ÁLLAMKUTATÁSI ÉS FEJLESZTÉSI INTÉZET

JELENTÉS A JÓ ÁLLAM VÉLEMÉNYFELMÉRÉSÉRŐL

BUDAPEST, 2016

A kiadvány a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001
„A jó kormányzást megalapozó közszolgálat-fejlesztés” című projekt keretében került kiadásra.

Szerkesztette: Csuhai Sándor
Szakmai lektor: Dr. Girasek Edmond

Az Államkutatási és Fejlesztési Intézet kiadványa.

A kézirat lezárásának napja: 2016. május 13.

© A szerkesztő, 2016

© A kiadó, 2016

Kiadja: Nordex Nonprofit Kft. – Dialóg Campus Kiadó
A kiadásért felelnek: Dr. Bázing Zsuzsanna és Petró Ildikó ügyvezetők
Nyomdai előkészítés: GRAFCOM MEDIA Kft.
Nyomdai munkák: Mondat Kft.

ISBN 978-615-5527-94-4

TARTALOMJEGYZÉK

1.	Bevezető	4
1.1.	A JÁV helye, szerepe és célkitűzései a Jó Állam Jelentés-családban	4
1.2.	A véleménykutatás megvalósulásának körülményei	5
1.3.	Módszertani áttekintés	6
1.4.	A véleménykutatás jelentésének felépítése	8
1.5.	Segédlet a korrelációs értékek értelmezéséhez	9
2.	Elemzések	10
2.1.	A fontosabb háttérváltozók és ezek összefüggései	10
2.1.1.	Főbb demográfiai jellemzők	10
2.1.2.	A lakhely jellemzői	11
2.1.3.	Az iskolai végzettség	12
2.1.4.	Háztartástípusok	15
2.1.5.	Munkaerőpiaci helyzet	18
2.1.6.	Jövedelmi viszonyok	21
2.2.	A lakosság közérzete	24
2.3.	A munkahelyi közérzet	26
2.4.	A vállalkozási hajlandóság	28
2.5.	Továbbképzés és nyelvtudás	30
2.6.	Külföldi munkavállalás	33
2.7.	A közigazgatás igénybevétele	35
2.7.1.	Közigazgatási ügyek intézése	35
2.7.2.	A közigazgatási ügyek intézésével való elégedettség	38
2.7.3.	A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák	40
2.7.4.	Az elfogadható időteher a közigazgatási ügyek intézésének esetében	43
2.7.5.	A közigazgatási ügyek intézésének könnyebbé tétele	45
2.8.	Társadalmi intézmények, rendszerek	47
2.8.1.	A nagy állami rendszerekkel való elégedettség	47
2.8.2.	Bizalom a fontosabb társadalmi intézményekben	51
2.9.	Társadalmi együttélés	55
2.10.	Az adórendszer megítélése	58
2.11.	Társadalmi és politikai részvétel	60
2.11.1.	Társadalmi részvétel	60
2.11.2.	Politikai részvétel	62
2.12.	A negatív diszkrimináció érzékelése	64
2.13.	A fenntartható fejlődéssel kapcsolatos vélemények	67
2.13.1.	A környezeti problémák megítélése	67
2.13.2.	A környezettudatosság gyakorlata	69
2.13.3.	Környezetterhelés a mindennapi életben	71
2.13.4.	Energiaspórolás a mindennapi életben	72
2.13.5.	A következő generáció életminőség-változásának megítélése	74
3.	Hatásterületenkénti összefoglaló	76
3.1.	Biztonság és bizalom	76
3.2.	Közösségi jóllét	78
3.3.	Pénzügyi stabilitás és gazdasági versenyképesség	80
3.4.	Fenntarthatóság	81
3.5.	Demokrácia	82
3.6.	Hatékony közigazgatás	84
4.	Ábrajegyzék	85

1. BEVEZETŐ

1.1. A JÁV HELYE, SZEREPE ÉS CÉLKITŰZÉSEI A JÓ ÁLLAM JELENTÉS-CSALÁDBAN

A 2013 decemberében, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem (NKE) szervezeti keretében létrehozott Jó Állam Kutatóműhely célja a modern állam működését értékelő multidiszciplináris, tudományos kutatásokon alapuló mérőrendszer kialakítása volt. Az állami kapacitások és a kormányzás teljesítményének, mérhetőségének elméleti keretét és problémakörét hat különböző hatásterületen kutatták a tudósok és szakértők, s ennek eredményeit a kutatóműhely a Jó Állam mérhetősége tanulmánykötetben publikálta 2014 őszén. A kutatás első szakaszának eredményeit bemutató kötet az általános és hatásterület-specifikus elméleti és módszertani keretek mellett a területekhez kapcsolódó, lehetséges indikátorok gyűjteményét is tartalmazta. Ez teremtette meg az alapját a kutatás következő szakaszának, amelynek legfontosabb célkitűzése a kapacitásokat mérő, strukturált és dinamikus indikátorrendszer kialakítása volt, amely hatásterületenként a legmegfelelőbb mutatók idősorait kiválasztva, az operacionalizált mérési mechanizmusra épülő eredményekkel rendszeres értékelést és visszacsatolást ad a kormányzásról és a Jó Államról. Ezt az indikátorrendszert bemutató és elemző kiadványt a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Jó Állam Jelentés 2015 címmel 2015 júniusában jelentette meg.

Már a lehetséges indikátorok vizsgálatakor fontos szempont volt, hogy a Jó Állam Jelentés (JÁJ) jellemzően hivatalos statisztikai adatokon alapuló mutatói mellett főként a lakosság véleményét, attitűdjét feltáró mutatók beemelése is megtörténjen a mutatószettbe.

A lakosság véleményének feltárása, elsősorban a közigazgatási területi munkacsoport által már korábban megfogalmazott elégedettségméréseknek és lakossági véleményeknek a Jó Állam tematikájába történő beemelése kapcsán volt kiemelten fontos. A Jó Állam Jelentés 2015 kötetében már a hatékony közigazgatás hatásterület esetében megjelentek igények olyan elégedettségi mutatókra, amelyek egyaránt fontosak lettek volna a közigazgatás minőségének és működésének megismerése, lakossági – felhasználói oldali – megítélése szempontjából, viszont ezekhez a mutatókhoz kapcsolódóan hosszú évekre visszamenően nem álltak rendelkezésre elérhető statisztikák. Mindez láthatóvá tette a Jó Állam Jelentéshez kapcsolódóan önálló lakossági véleményfelmérés szükségességét.

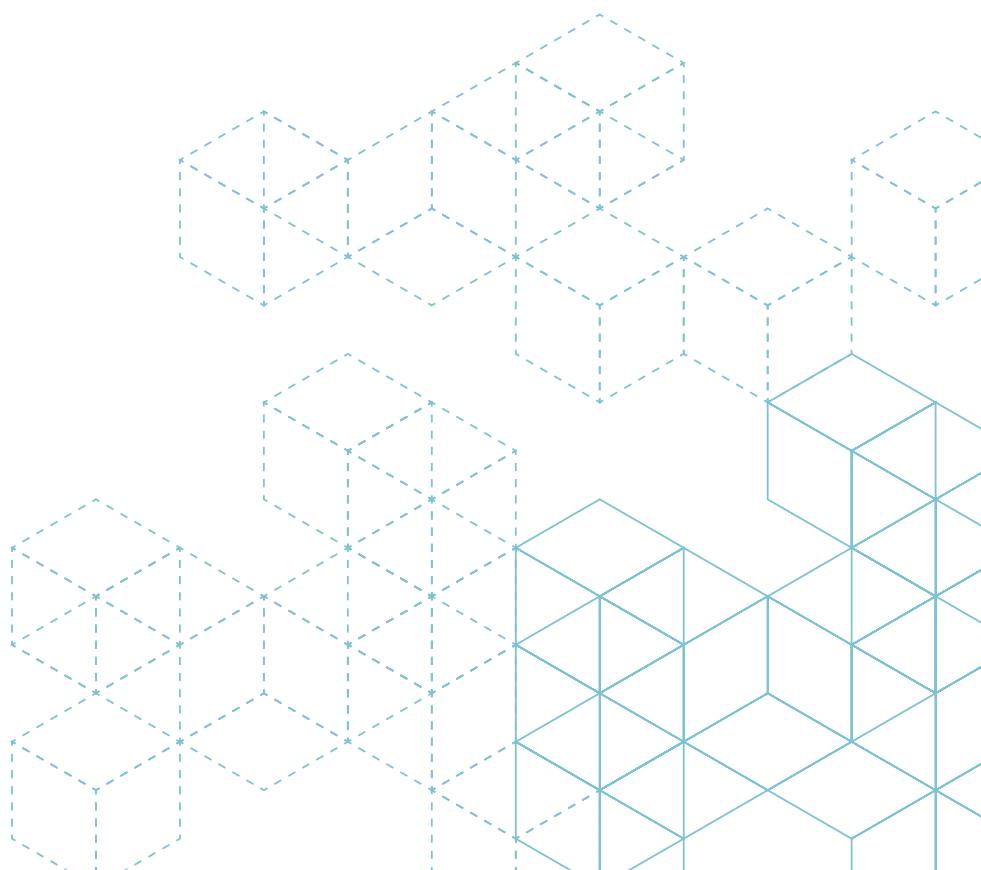
A felmérés 2015 során a közigazgatás területénél szélesebb kérdéskörben valósult meg, és (bár a közigazgatás kérdésköre így jóval szűkebb lehetett) ez lehetőséget teremtett arra, hogy a többi hatásterület esetében is bekerüljenek olyan véleménymutatók, amelyek a Jó Állam Jelentés adott hatásterületi fejezetét tovább gazdagíthatják, árnyaltabbá tehetik. Az itt bemutatott kutatási eredmények ezeknek a törekvésnek az első gyakorlati megvalósulását jelentik. Ennek megfelelően a felmérés sok tekintetben kísérleti jellegű, és a későbbiekben továbbfejleszteni tervezett lakossági felvétel alapja, amely fontos kiegészítője a Jó Állam Jelentés tényadatokra alapozott mutatóinak.

Tehát a Jó Állam Jelentéshez kapcsolódó Jó Állam Véleményfelmérés (JÁV) előleges célja, hogy átfogó, nagy mintás, reprezentatív felvétel során, kérdőív segítségével felmérje a kormányzati képességek lakossági percepcióját. A pilot adatfelvétel célja nemcsak az indikátorokhoz szorosan kapcsolódó lakossági véleménymutatók előállítását volt, hanem teret engedett a kutatás hatásterületi munkacsoportjainak, közvetettebb kutatási kérdéseinek is. A felmérés eredményeit így nemcsak a jelentésbe emelt néhány percepció mutatóban, hanem – a Jó Állam Jelentéshez közvetlenül kapcsolódó, támogató szakértői anyagként – egy önálló kiadványban is érdemesnek tartjuk bemutatni.

1.2. A VÉLEMÉNYKUTATÁS MEGVALÓSULÁSÁNAK KÖRÜLMÉNYEI

Az NKE Államkutatási és Fejlesztési Intézete (korábban: Államtudományi Intézet) által megrendelt véleményfelmérés adatfelvételét a Központi Statisztikai Hivatal végezte, *A lakosság közérzeti körképe* címmel. Az NKE és a KSH szakmai együttműködésének keretében a véleményfelmérés előkészítése során a hatásterületi munkacsoport kutatói, illetve a projekt szakmai munkatársai kutatási témákat, kérdéseket, valamint kérdőívkérdéseket fogalmaztak meg. A kérdéseket a KSH szakértői dolgozták fel, és a kérdőív terjedelmi korlátait, illetve a lekérdezhetőség szempontjait figyelembe véve építették be.

A KSH az adatfelvételt 2015 novembere és decembere között végezte. A felméréshez kapcsolódó munka lefedi az empirikus vizsgálat előkészítését, a kognitív tesztek elvégzését, a rögzítőprogramok elkészítését, továbbá a többszörös adatgyűjtési rendszer kialakítását. A felmérés lebonyolítása egy 3 800 fős címlista segítségével történt, amelyet a KSH által előzetesen megadott reprezentativitási kritériumok alapján a KEKKH állított össze a 18 évnél idősebb, magyarországi lakcímmel rendelkezők köréből. Az adatfelvételre rendelkezésre álló idő alatt 2 160 kérdőív felvétele valósult meg. A kérdőívek alapján kapott, elemzésre alkalmas adatbázis létrehozását a KSH szakértői végezték, s ennek során megtörtént a kérdőívek információinak adattá alakítása, az adatok tisztítása, valamint súlyozása. Az elemzések során alkalmazott súlyozás lehetővé teszi, hogy a megkérdezettek válaszaiból a teljes magyar népességre érvényes arányokat mutassunk be. Az adatok feldolgozását és elemzését az NKE Államkutatási és Fejlesztési Intézetében újonnan alakult Mérési és Módszertani Labor munkatársai – a hatásterületi munkacsoport kutatóival történő konzultációk után – végezték el.

1.3. MÓDSZERTANI ÁTTEKINTÉS

A módszertani áttekintés célja, hogy a Jó Állam Jelentés-család részeként megjelenő *Jó Állam Véleményfelmérés* olvasóit tájékoztassa az adatfelvétel során követett eljárásról és az eredményekhez háttérrel adó jellemzőkről. Az összefoglalóban nem szerepeltetünk kutatómódszertani vagy statisztikai rész kérdéseket, csak a legfontosabb kereteket adjuk segítségül az olvasó számára, közérthető megfogalmazásokra törekedve. Fontos hangsúlyozni, hogy a véleményfelmérés egészen más felvételi és elemzési stratégiát igényel, mint a Jó Állam Jelentésben közre adott tényadatokat tartalmazó statisztikák közlése és elemzése. A véleményfelmérésben meghatározó szerepet kap a kérdés módja, a válaszoló aktuális hangulati és egyéb jellemzők szerinti állapota. Mindezeket a kérdőívben is meg kellett jeleníteni (pl. a bevezető és a személyes háttérre vonatkozó kérdésekben).

A véleményfelmérés kérdőívének összeállításához a Jó Állam Jelentést készítő munkacsoportok mindegyike összeállította a kérdőívben szerepeltetni javasolt témaköröket, és a kérdőíves formába öntés előtti kutatói kérdéseiket. Ez alapján a kérdőívnek öt nagy kérdéscsoportja alakult ki:

1. közérzet és bizalom,
2. társadalmi részvétel,
3. közigazgatás, állam,
4. fenntarthatóság,
5. egyéni és háztartási jellemzők (háttérváltozók).

A kérdőív lakossági felvételre alkalmassá formálását, majd az adatfelvétel előkészítését és lebonyolítását a Központi Statisztikai Hivatal végezte. Az előkészítő munka során a kérdőívet a KSH munkatársai szerkesztették, formai és a felvételt támogató eszközökkel (pl.: válaszkártyák alkalmazása) egészítették ki. A kérdőív véglegesítése előtt a kérdések érthetőségét és alkalmazhatóságát ún. „kognitív teszttel” ellenőrizték a KSH munkatársai, amelynek során összesen 8 főt kértek fel válaszára, akik megfigyelési helyzetben, munkacsoport előtt töltötték ki a kérdőívet. Ennek során feljegyezték a válaszadók jelzéseit, észrevételeit a kérdőívvel kapcsolatban tapasztalt megértési és válaszadási nehézségekről.

A kérdőív adatfelvételére 2015. november 23-a és december 18-a között került sor, a felvétel címe: *A lakosság közérzeti körképe*. Az adatfelvételre nagy mintán, a felnőtt (18 év feletti) lakosság körében került sor. A véletlen mintavételi lépést is tartalmazó reprezentatív kiválasztás során 3 800 fő került a mintába, akiket a KSH kérdezőbiztosai lakhelyükön kerestek fel. Az adatfelvétel során sikeresen megvalósult lekérdezések száma 2 160 volt. Az így empirikusan előállt minta reprezentativitását a KSH szakemberei súlyozással biztosították a teljes sokaságra, azaz a 18 évesnél idősebb lakosságra. A minta nagyságának megfelelően maximálisan $\pm 2,15$ százalékpontos konfidenciaintervallummal számolhatunk 95 százalékos megbízhatóság mellett¹, azaz az egyes változók alapeloszlása esetében a teljes lakosság körében az értékek 95 százalékos valószínűséggel nem térnek el egymástól 2,15 százalékpontnál nagyobb arányban (még akkor sem, ha a változó dichotóm értékeket vesz fel, és eloszlásuk 50-50 százalék).

A mintába került válaszadók adatainak tisztítása és a teljes lakosságra való kivetítést lehetővé tevő teljeskörű súlyszámokkal való ellátása, valamint az adathiányos cellák kezelése (pl.: hiányzó jövedelmi adatok imputálása) után a KSH átadta az adatbázist elemzésre az NKE Mérési és Módszertani Laborja számára. A Labor munkatársai a teljeskörű súlyok alapján mintasúlyokat² hoztak létre, amelyeket az elemzések és az adatközlések során használtak. Mivel a KSH az elemzésekhez rendelkezésünkre bocsátotta a teljeskörűítéshez szükséges súlyokat, ezért a tanulmányban a teljeskörűítésből nyert adatokat is sok esetben közöljük, ahol érzékletesen szemléltetni lehet a segítségükkel, hogy az emberek mekkora csoportjáról, azaz hány főről van szó. Ezen adatokkal kapcsolatban viszont fontos felhívunk a figyelmet arra, hogy ezek becslés jellegűek, azaz értelmezésükkor a mintavétel és a mérőeszköz érvényességi és megbízhatósági korlátait figyelembe kell venni. Jól példázza a teljeskörűített értékek becslés jellegét, amikor a mintából

¹ Az elméletileg lehetséges konfidenciaintervallum-maximumot a teljes mintára, jelen esetben 2 160 főre értelmezzük. A maximális konfidenciaintervallumok számításakor egy olyan kétértékű (dichotóm) változóval számolunk, amelynek mintaeloszlása 50-50 százalék.

$$s = \sqrt{(P \times Q) / n}$$

A megbízhatósági szintünknek megfelelően a standard hiba kétszeresét tekintjük pozitív és negatív irányba is konfidenciaintervallumnak.

Fontos megjegyeznünk, hogy a konfidenciaintervallum a minta eloszlására vonatkozik (pl.: az átlagjövedelmek esetében a konfidenciaintervallum kiszámításakor a jövedelmek szórását kell figyelembe venni), illetve hogy a kisebb elemszámú alminták esetében (pl.: a csak nyugdíjasokra számított eloszlásoknál) ennél jóval nagyobb konfidenciaintervallumok adódnak.

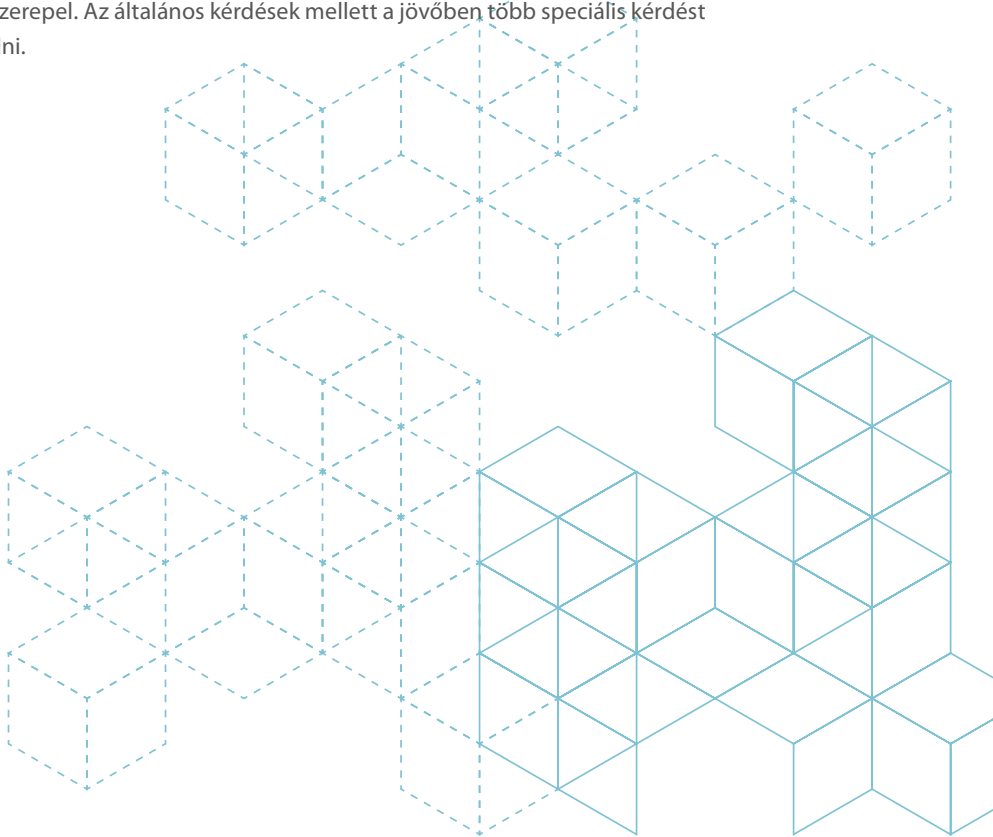
² mintasúly = teljeskörűítő súlyérték / teljeskörűítő súlyértékek számtani átlaga

nyert eredményeket a hivatalos statisztikákkal vetjük össze. Éppen ezért, a becslés jelleget erősítve, a teljeskörűsített adatokból származó eredményeket 5 000 főre és 1 000 Ft-ra kerekítve adjuk meg.

Az adatelemzés során első lépésben a kérdőív minden kérdésére vonatkozóan – a KSH által megadott súlyokra támaszkodva – elkészültek az adatok gyakorisági, leíró statisztikai adatsorai és a fontosabb szociodemográfiai változókkal való összefüggéseket áttekintő feldolgozás. Az így összeállított eredményeket a munkacsoportok áttekintették, majd – szükség szerint – újabb szempontokat fogalmaztak meg. Ezek alapján készült a véleményfelmérő kérdőív eredményeinek első átfogó, szöveges feldolgozása, amelyet a Jó Állam-hatásterületek munkacsoportjai egészítettek ki értelmező és következtető megállapításokkal. Az egyes kérdéskörökhöz kapcsolódó vélemények, attitűdök értékeléséhez egységes, 0-tól 10-ig terjedő intervallum skálákat használtunk, ahol a 0 érték megadásával a válaszadó azt jelezte egy-egy kérdés vagy állítás mentén, hogy „egyáltalán nem”, míg a 10-es értékkel azt fejezhette ki, hogy „teljes mértékben”. Az alkalmazott 11 fokú skála középértéke 5, az ennél magasabb átlagértékek azt jelzik, hogy a kérdezettek inkább az állításnak, kérdésnek megfelelő véleménnyel rendelkeznek. Az elemzések során jellemzően a skálák számtani átlagára koncentrálunk, de fontosnak tartjuk a válaszok eloszlásának,³ esetleg szórásának megismerését is. Amennyiben egy adott kérdés mérése nem a fent ismertetett skálán történt, akkor arra a szövegben minden esetben felhívjuk a figyelmet.

Az elemzések során nemcsak az egyes kérdések, állítások mentén mért válaszok leíró statisztikai elemzését (átlag, eloszlás⁴, szórás) közöljük, hanem az egyéb kérdésekkel, állításokkal, a kérdezettek szociodemográfiai jellemzőivel való összefüggéseket is. Ennek kapcsán olyan kérdések megválaszolására nyílik lehetőség, mint például: a munkahellyel rendelkezők vagy nem rendelkezők használják-e inkább a közigazgatási ügyintézés során a különböző csatornákat, vagy milyen településtípuson élők ítélik meg kedvezőtlenebbnek a globális felmelegedés hatásait. Ezen összefüggések leírására a háttérváltozó mérési szintjétől függően a torzított korrelációs együttható és a Pearson-féle korreláció értékeit alkalmaztuk.

A véleményfelméréssel kapcsolatos tervek közt a felmérés későbbi, periodikus ismétlése és tartalmi, módszertani továbbfejlesztése is szerepel. Az általános kérdések mellett a jövőben több speciális kérdés is tervezünk a kérdéssorba beemelni.

³ Eloszlás alatt azt értjük, hogy a megkérdezettek mekkora aránya jelölte az egyes válaszkategóriákat.

⁴ Az eloszlások esetében a kerekítések miatt előfordulhat, hogy a közölt adatok összege nem 100%.

1.4. A VÉLEMÉNYKUTATÁS JELENTÉSÉNEK FELÉPÍTÉSE

A Jó Állam Véleményfelmérés (JÁV) bár kapcsolódik a Jó Állam Jelentéshez (JÁJ), de nem közvetlen módon, azaz a JÁV kérdőívének struktúrája nem leképezése a JÁJ hatásterületi struktúrájának, s ennek megfelelően a véleménykutatás eredményeinek bemutatása nem követi a JÁJ felépítését. Ennek legfőbb oka, hogy több olyan kérdésblokkot is vizsgáltunk, amelyeknek egyes alkérdései több hatásterülethez is tartoznak. Ezeknek a kérdésblokkoknak az egyes kérdéseit ugyanakkor nem érdemes elválasztani egymástól, mivel az egyes alkérdésein mért eredmények egymáshoz viszonyítva válnak értelmezhetővé. Például az olyan nagy állami rendszerek megítélése, mint a közigazgatás, egészségügy, közoktatás, rendvédelem, a közösségi jóllét, a biztonság és bizalom és a hatékony közigazgatás hatásterülete számára is fontos, miközben az ezen rendszerek kapcsán mért eredmények közötti eltérések az adatok értelmezési keretét is kijelölik. A JÁV és JÁJ kapcsolódásának feltárása érdekében ezért az Elemzések című fejezetet követően minden egyes hatásterület esetében a kapcsolódási pontokat feltáró összegző táblákat készítettünk. Ennek kapcsán fontos figyelembe venni, hogy az egyes hatásterületek eltérő súllyal jelentek meg a véleménykutatásban, elsődlegesen annak függvényében, hogy az adott hatásterület mutatói között mekkora szerepet játszanak a lakossági véleményeken, attitűdökön, percepciókon alapuló mutatószámok.

Tehát a JÁV Elemzések fejezetének alfejezeteiben a kérdőív egyes kérdésblokkjainak bemutatására törekszünk, amelynek során elsődleges célunk az adott kérdésblokkhoz tartozó kérdések és itemek leíró statisztikai jellemzőinek bemutatása, majd ezt követően a kérdésblokkon belüli, valamint más kérdésekkel – különösen az ún. háttérváltozókkal – való összefüggéseknek a feltárása. Ennek megfelelően az alfejezetek felépítése a következő sémát mutatja:

- a kérdés(blokk) kérdőívben szereplő szöveghű ismertetése;
- az eloszlások grafikus ábrázolása és az ebből levonható következtetések;
- a kérdésblokkon belüli összefüggések feltárása, amennyiben releváns;
- a fontosabb háttérváltozókkal való együttállások, korrelációk bemutatása és értelmezése;
- további elemzések az adott kérdés(blokk) kapcsán, amennyiben az releváns.

A fentiekből is kitűnik, hogy az elemzés nagyrészt a releváns társadalmi, demográfiai és attitűd jellegű háttérváltozókra épül, azaz azt feltételezzük, hogy a kérdésekre adott válaszokat alapvetően befolyásolja, hogy a válaszadó milyen társadalmi csoportok tagja, illetve milyen attitűdökkel rendelkezik. Ugyanakkor legalább ennyire fontos eredményként kezeljük, ha a háttérváltozókként definiált csoportok nem mutatnak összefüggést a vizsgált jelenséggel, azaz ha egy adott kérdés esetében a válaszadás szempontjából homogenitást tapasztalunk a csoportok között. Mindezeknek megfelelően az Elemzések fejezetet a háttérváltozók ismertetésével és egymásra hatásának bemutatásával kezdjük, majd az egyes nagyobb tematikus egységeket és a JÁV adatait a kérdésblokkok mentén mutatjuk be.

Fontos megjegyeznünk viszont, hogy az egyes háttérváltozók egymáshoz viszonyított erősségének modellezésére e helyen nem vállalkozhatunk, azaz a jelentésben tartózkodunk az olyan oksági modellek bemutatásától, amelyek az egyes háttérváltozók kereszthatásait is figyelembe veszik – ezt meghagyjuk az adatbázis tudományos igényű elemzése számára. Azaz elsődleges célunk az adatok elemi szintű bemutatása, valamint annak megvilágítása, hogy a lakosság fontosabb demográfiai csoportjai között milyen eltérések tapasztalhatóak.

Az elemzés során számos grafikon és táblázat segítségével igyekszünk szemléletessé tenni az eredményeket, a jelentésben csak a véleményfelmérésből származó adatokat ismertetjük, ezért nem alkalmazunk forrásmegjelölést. Az elemzéseket a legtöbb esetben a rendelkezésre álló teljes mintán (N = 2160) végeztük el, ennek megfelelően ezt az értéket az ábrák és táblázatok címében nem tüntetjük fel, szemben azokkal az esetekkel, amikor az elemzések csak valamilyen részmintára vonatkoznak, így ezekben az esetekben a leíró statisztikák megbízhatósága némileg csökken.

1.5. SEGÉDLET A KORRELÁCIÓS ÉRTÉKEK ÉRTELMEZÉSÉHEZ

Az egyes kérdésblokkok – jellemzően 0–10 fokú intervallum mérési szintű – változóinak és a háttérváltozóknak az összefüggéseit korrelációs táblázatokban tüntetjük fel. A táblázatokban a magas mérési szintű háttérváltozók esetében Pearson-féle korrelációs értékeket közlünk, míg az alacsony mérési szintű háttérváltozók esetében a varianciaanalízisből származó torzított korrelációs együtthatókat (Eta)⁵. A 99 százalékos megbízhatóság melletti együttállásokat a vonatkozó táblázatokban két csillaggal (**), míg a csak 95 százalékos megbízhatóság melletti együttállásokat egy csillaggal (*) jelöljük.⁶ Azaz már a korrelációs értékeket mutató táblázatokban található csillagok is orientálják az olvasót annak megítélésében, hogy két változó között összefüggés áll-e fenn. A változók közötti együttállások mértékének megragadására a lineáris korrelációs és az eta értékek iránymutatóak.

Jelen kutatásokban ezzel kapcsolatban az alábbi hüvelykujjszabályokat⁷ használjuk:

- Amennyiben nem szignifikáns a korreláció, akkor nem beszélünk összefüggésről;
- 0,200 alatti korrelációs értékeknél: nagyon gyenge összefüggés;
- 0,200–0,300 közötti korrelációs értékeknél: gyenge összefüggés;
- 0,300–0,400 közötti korrelációs értékeknél: közepes összefüggés;
- 0,400–0,500 közötti korrelációs értékeknél: erős összefüggés;
- 0,500–0,900 közötti korrelációs értékeknél: nagyon erős összefüggés;
- 0,900 fölötti korrelációs értékeknél: a változók gyakorlatilag egybevágók.

A korrelációs értékek ugyanakkor a magas mérési szintű háttérváltozó esetében nemcsak a két változó közötti összefüggést, hanem előjelük segítségével az összefüggés „irányát” is jelzik. Amennyiben a korrelációs érték pozitív, az azt jelenti, hogy az egyik változó mentén magas értéket jelölők a másik változó mentén is valószínű, hogy magas értékeket jelöltek. Éppen ezért fontos bemutatni az egyes háttérváltozók esetében, hogy a pozitív, illetve negatív előjelek mit jelentenek a kutatás során alkalmazott háttérváltozók esetében.

1. ábra: Segédlet a háttérváltozók lineáris korrelációs és eta értékeinek értelmezéséhez

Mutató	Mérési szint	Alkalmazott statisztika	– előjel jelentése
Nem	Dichotóm változó magas mérési szintű intervallumskálaként kezelve ⁷	Pearson-féle korrelációs együttható	A másik változó magasabb értéke inkább a férfiakra jellemzőek.
Életkor	Magas mérési szintű arányskála	Pearson-féle korrelációs együttható	A másik változó magasabb értéke inkább a fiatalabbakra jellemzőek.
Régió	Alacsony mérési szintű nominális változó	Torzított korrelációs együttható (eta)	Nem vesz fel negatív értéket.
Településtípus	Alacsony mérési szintű ordinális változó	Torzított korrelációs együttható (eta)	Nem vesz fel negatív értéket.
Iskolai végzettség	Alacsony mérési szintű ordinális változó	Torzított korrelációs együttható (eta)	Nem vesz fel negatív értéket.
Munkahellyel rendelkezés	Dichotóm változó magas mérési szintű intervallumskálaként kezelve	Pearson-féle korrelációs együttható	A másik változó magasabb értéke inkább a munkahellyel nem rendelkezőkre jellemzőek.
Háztartástípus	Alacsony mérési szintű nominális változó	Torzított korrelációs együttható (eta)	Nem vesz fel negatív értéket.
Jövedelem/fő	Magas mérési szintű arányskála	Pearson-féle korrelációs együttható	A másik változó magasabb értéke inkább az alacsonyabb egy főre eső jövedelemmel rendelkező háztartásokban élőkre jellemzőek.
Közérzet	Normál eloszlású intervallumskála (magas mérési szint)	Pearson-féle korrelációs együttható	„A másik változó magasabb értéke inkább a rosszabb közérzettel rendelkezőkre jellemzőek.”

A fentiek – egy konkrét példával illusztrálva – a következőt jelentik. Az életkor és a külföldi munkavállalási szándék között –0,289 korrelációs érték tapasztalható, azaz a külföldi munkavállalási szándék gyengén függ a megkérdezettek életkorától, mégpedig úgy, hogy a fiatalok sokkal nagyobb valószínűséggel válaszoltak igennel arra a kérdésre, hogy: „Gondolt-e arra, hogy a közeljövőben külföldön vállal munkát?”

5 Fontos megjegyeznünk, hogy a Pearson-féle korreláció lineáris összefüggések mérésére alkalmas, míg az eta a nominális háttérváltozók csoportjai közötti külső és belső heterogenitást ragadja meg.

6 Az egy * jelentése a következő: amennyiben a jelenlegi, véletlen mintavételű kutatás adatfelvételét összesen 100 vennék fel, úgy legalább 95 esetben tapasztalnánk, hogy a két változó között összefüggés van. (Lásd 3. lábjegyzet.)

7 A korreláció erősségének jellemzésére nincs köbevésett szabály a társadalomkutatások esetében, így a kutatók jellemzően egy maguk alkotta kategóriarendszert használnak a kutatási témájuknak és a minta nagyságának megfelelően. Ennek kapcsán jellemző, hogy a kutatási témában minél inkább fontosak a determinisztikus együttállások (pl.: egészségstatisztika), annál magasabb értékek mentén húzzák meg a határokat, ugyanakkor minél összetettebb (több tényező által befolyásolt) társadalmi jelenségekről van szó, annál alacsonyabb szinten. Ennek megfelelően az összefüggések fent bemutatott leírásai a kutatási témán belül orientálják az olvasót az egyes összefüggések erősségével kapcsolatban.

8 Az intervallumskálák értékei közötti távolság minden esetben megegyezik, azaz egységnyi. Mivel a két értékű dichotóm változók értékei között is egységnyi a távolság, így ezek nyugodtan beépíthetjük azokba a statisztikai modellekbe, melyekbe intervallumskála mérési szintű változókat beépítünk.

2. ELEMZÉSEK

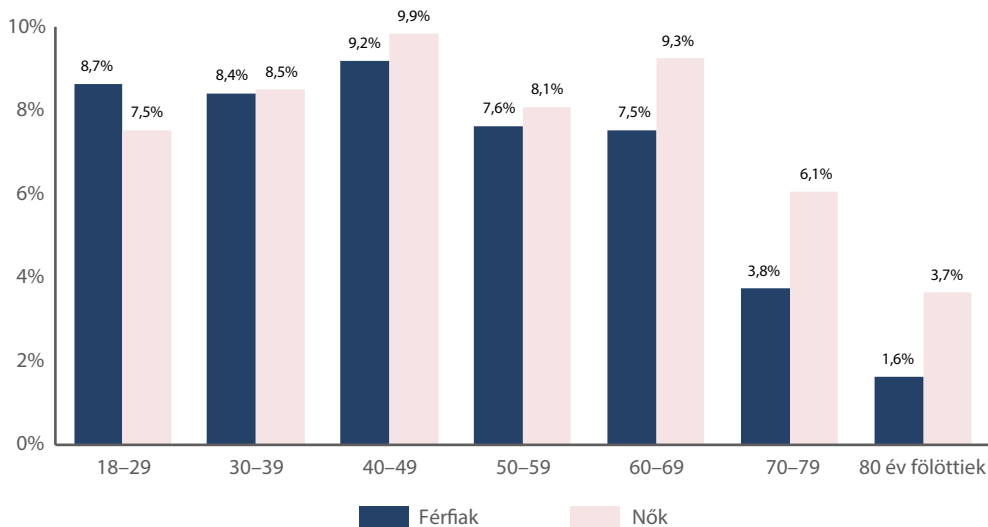
2.1. A FONTOSABB HÁTTÉRVÁLTOZÓK ÉS EZEK ÖSSZEFÜGGÉSEI

2.1.1. FŐBB DEMOGRÁFIAI JELLEMZŐK

- Feltett kérdések:
- Az Ön neme:
 - Születési éve:

A társadalomtudományi kutatások, így a véleménykutatások esetében is kiemelkedő fontosságú a kérdezett neme és életkora. Ennek megfelelően az adatfelvétel során fontos cél volt, hogy ezekre a jellemzőkre nézve is reprezentatív legyen a kialakított minta. Annak érdekében pedig, hogy az alapsokaságban tapasztalható arányokkal végezhesük az elemzéseket, a KSH olyan súlyozási eljárást alkalmazott, amelynek eredményeként a mintaértékek megegyeznek a 18 évnél idősebb hazai lakosság körében mért értékekkel. Itt is és a további elemzésekben is súlyozott értékeket, arányokat mutatunk be.

2. ábra: A 18 évesnél idősebb lakosság életkorcsoportok és nemek szerinti megoszlása

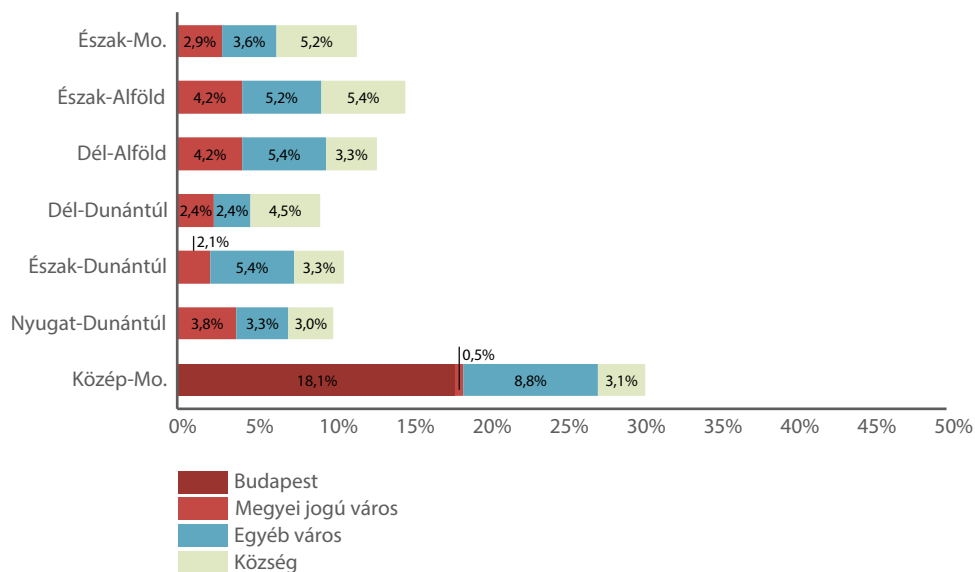
Az ismert hazai demográfiai trendeknek megfelelően az adataink jól mutatják, hogy a kutatásba bevont **legfiatalabb – a többinél 2 évvel hosszabb – kohorsz esetében a népességarány jelentősen elmarad a két idősebb, azaz a 30–39, illetve a 40–49 éves kohorszhoz képest**, amelyek tagjaik között tudhatják az úgynevezett Ratkó-unokákat. A Ratkó-korszak magasabb születésszámának hatása tetten érhető a 60–69 év közötti kohorszban is, amelynek részarányai meghaladják az 50–59 év közötti kohorsz arányait. A 70 év feletti kohorszok aránya már jelentős csökkenést mutat, s ezzel párhuzamosan **egyre nagyobb nőbővellettel** találkozhatunk. Az idősebb korosztályok arányának csökkenése miatt a 70 évnél idősebbeket összevonnuk a későbbiek során, mivel így nagyjából egyenlő létszámú életkori csoportokon tudjuk az elemzéseket lefolytatni, s ez elősegíti az összehasonlítások értelmezhetőségét. A kutatásban részt vevő legidősebb válaszadó 94 éves volt. A nemek közötti eloszlásról elmondhatjuk, hogy a 18 évesnél idősebb **lakosság 53,2 százaléka nő, 46,8 százaléka férfi**. A születéskor megfigyelhető férfibővellet a 30–39 éves kohorszban tűnik el, ennek oka a férfiakra jellemzőbb korai halálozás.

2.1.2. A LAKHELY JELLEMZŐI

Feltett kérdések: • A kutatás során a kérdezőbiztosok rákérdezés nélkül rögzítették az adatfelvétel települését.

A reprezentativitás kritériuma a kutatás során nemcsak a nem és az életkor esetében érvényesült, hanem a válaszadók lakhelyének területi eloszlása tekintetében is. Ennek szempontjából két releváns tényezőt kell figyelembe venni: egyrészt azt, hogy a válaszadók a megyék népességszámának megfelelő eséllyel kerüljenek a mintába, másrészt pedig azt, hogy a megyén belül a különböző településtípusokban lakók lakhelyük lélekszámának megfelelő arányban képviseltessék magukat a válaszadóink között. Ugyanakkor az elemzés során elszakadunk a megyei bontástól, és az elemzéseket a statisztikai nagyrégiók szintjén, valamint a településtípusokon végezzük el.

3. ábra: A népesség lélekszáma regionális bontásban, településtípusok szerint

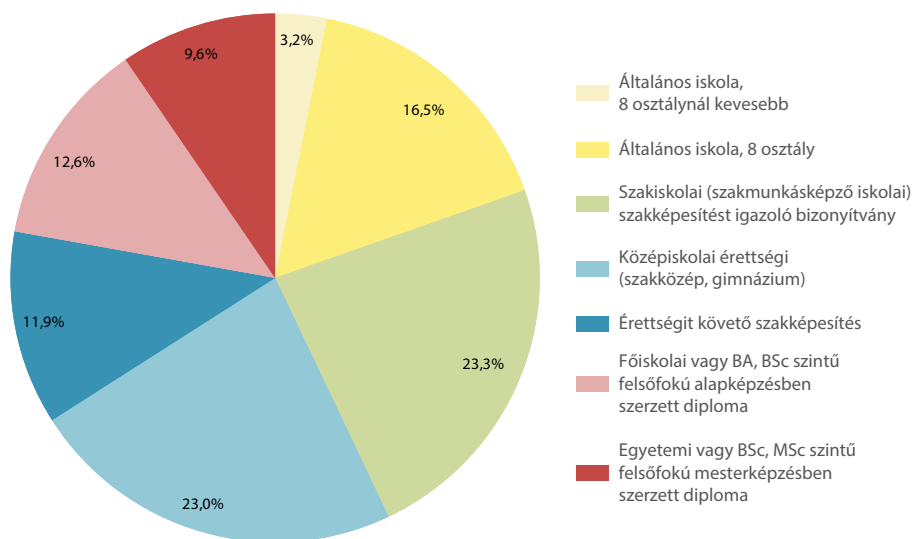
Az egyes régiók különböző településtípusain élők arányát az adott régió topográfiai adottságai és településszerkezetének történeti fejlődése határozza meg. Jellemző, hogy az ország dombos-hegyvidékes területein nagyobb arányban élnek községekben az emberek, míg az Alföldön a mezővárosok szerepe meghatározó, és ennek megfelelően egy városiasodottabb régió képe rajzolódik ki, míg **a főváros és térsége kiemelkedően urbanizált**, s ezt Budapest agglomerációs településeinek városiasodása tovább erősíti. A fővárost is magában foglaló **Közép-Magyarország régió népességkoncentrációja kiemelkedően magas**, az ország népességének 30 százaléka lakik itt, míg a többi régió népességszáma 10–18 százalék között mozog.

2.1.3. AZ ISKOLAI VÉGZETTSÉG

Feltett kérdés: • **Az Ön legmagasabb befejezett iskolai végzettsége:**

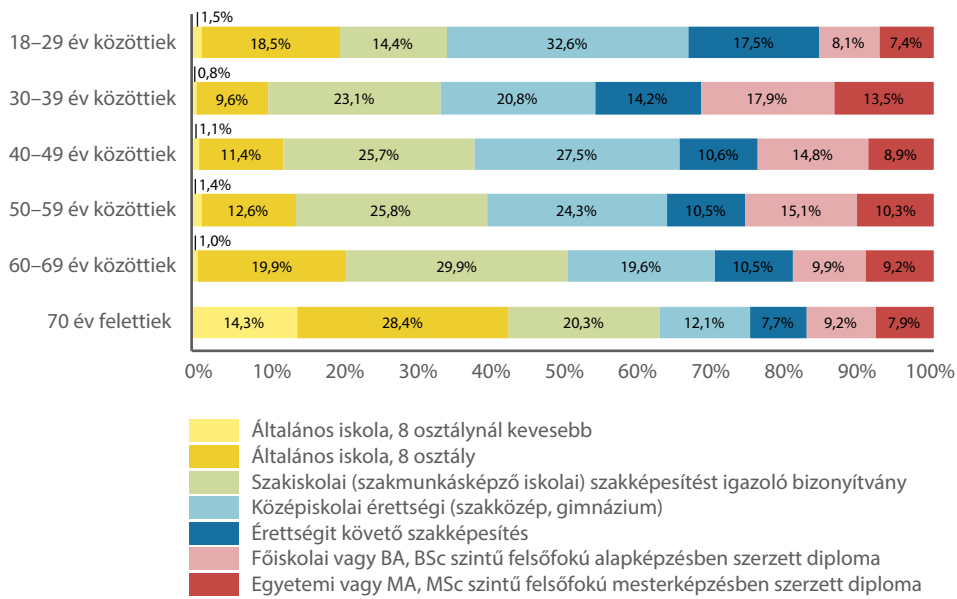
Az **iskolai végzettség a társadalmi státusz egyik legfontosabb összetevője**, amely alapvetően befolyásolja a jövedelmi helyzetet, a fogyasztási szokásokat, az életlehetőségeket, valamint az egészségkilátásokat és a várható élettartamot is. Az állam oldaláról pedig a magasabb képzettségűek esetében magasabb hozzáadott érték és termelőképeség feltételezhető, amely alapvetően meghatározhatja a gazdaság működésének hatékonyságát, a rendelkezésre álló humán erőforrás minőségét.

4. ábra: Az iskolai végzettség megoszlása a népességben

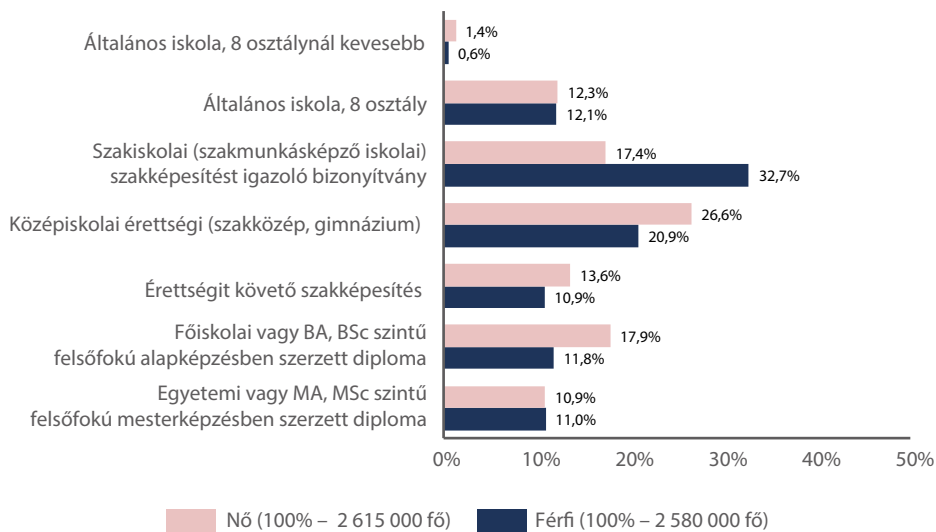
Évtizedes távlatban vizsgálva az iskolai végzettséget két fontos folyamatra kell felhívunk a figyelmet: az egyik az oktatási expanzió, amelynek következtében egyre magasabb oktatási szintek válnak tömegessé, ennek során az ezredforduló idejében felsőoktatási expanzióról beszélünk, s az ehhez kapcsolódó másik folyamat a végzettségek devalválódása, amely például az érettségi munkaerőpiaci értékének csökkenésével ragadható meg. (Például a munkaerőpiacon egyre szélesebb körben alapfeltételt jelent az érettségi megléte.) **A végzettségi jellemzők terén az életkori korcsoportok jelentősen eltérő szerkezetet mutatnak, az oktatási expanzió hatásai hosszabb távon jutnak el a magasabb életkorú népességi szegmensekbe.**

5. ábra: Iskolai végzettség korcsoportok szerint

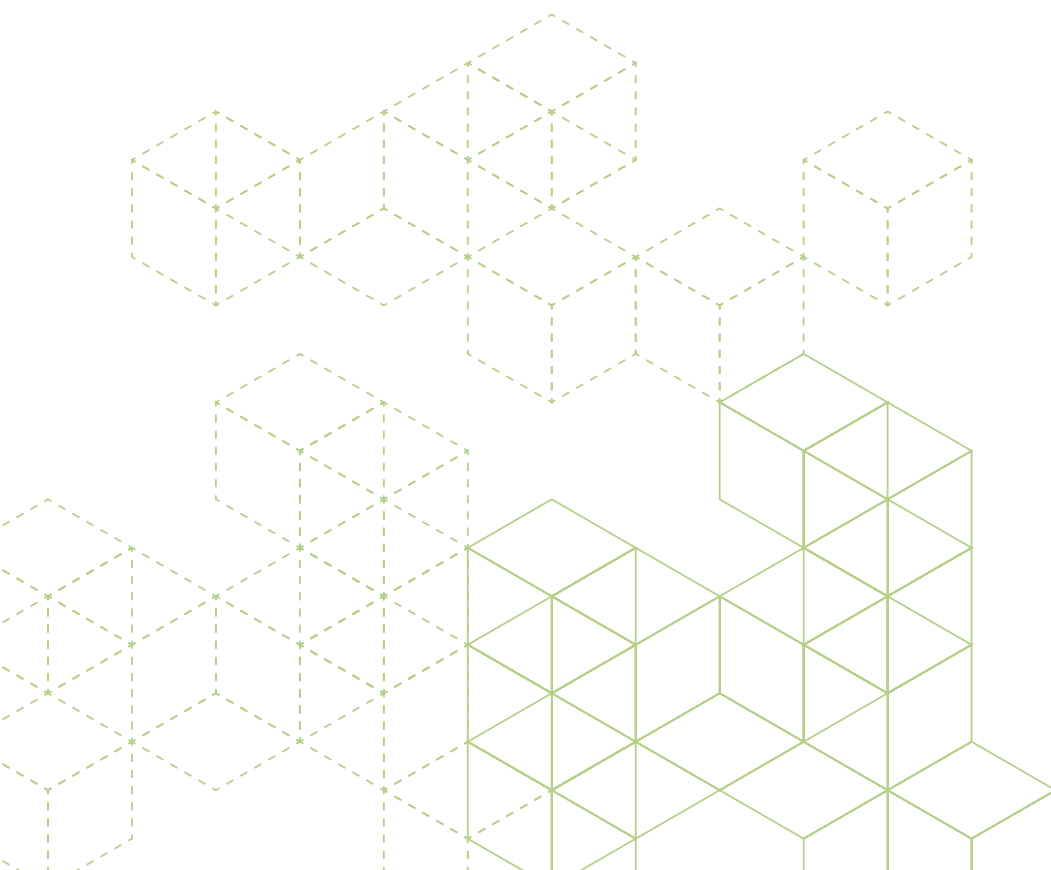

Az expanziós folyamatok jól megragadhatóak a maximum általános iskolai végzettségük arányának csökkenésével az egyre fiatalabb korcsoportokat vizsgálva. Fontos felhívunk a figyelmet arra, hogy a legfiatalabb korcsoport adatai nem mérvadók, hiszen közülük sokan még legmagasabb iskolai végzettségük megszerzése előtt állnak, ugyanakkor körükben **figyelmeztetőnek tűnik a korai iskolaelhagyók, azaz a nyolc általános iskolai osztályt be nem fejezők magas aránya az előző korcsoporthoz képest: 1,5 százalék vs. 0,8 százalék.** Ezzel szemben a felsőoktatási expanzió markánsan csak a 30–39 évesek csoportjában érhető tetten, ahol a felsőfokú végzettséggel rendelkezők aránya eléri 31,4 százalékot. A fentiek miatt éppen ezért érdemes kiemelten kezelni a 25–64 éves korcsoportot, amelynek egyfelől feltehetően már kellő tanulmányi idő áll a háta mögött ahhoz, hogy megszerezze a legmagasabb iskolai végzettségét, másfelől pedig munkaerőpiaci szempontból ők még aktív korúaknak tekinthetők. Fontos tényezőként tekinthetünk a nemek közötti iskolázottsági különbségekre is, ezzel kapcsolatosan szembetűnő, hogy **a férfiak között az érettségit nem adó szakképesítéssel rendelkezők vannak a legtöbben, míg a nők esetében az érettséggel rendelkezők.** Ennek megfelelően a mintánkba került 25–64 év közöttiek körében a nők 69 százaléka, míg a férfiak 54,5 százaléka rendelkezik érettséggel, és **a különbség a felsőfokú végzettségük esetében is számottevő: 28,2 százalék vs. 22,8 százalék.**

6. ábra: A 25–64 év közötti népesség iskolai végzettsége a nemek közötti megoszlás szerint (N = 1410)

Mivel az iskolai végzettség szerinti csoportok elemszáma eltérő, illetve a kérdőívben alkalmazott végzettség szerinti bontás az elemzési célok szempontjából túl részletes, ezért a további elemzések során egy négykategóriás bontást alkalmazunk: 1. nyolc osztállyal vagy kevesebbrel rendelkezők, 2. szakmunkás/szakiskolai bizonyítvánnyal rendelkezők, 3. érettségivel rendelkezők, 4. felsőfokú végzettséggel rendelkezők.

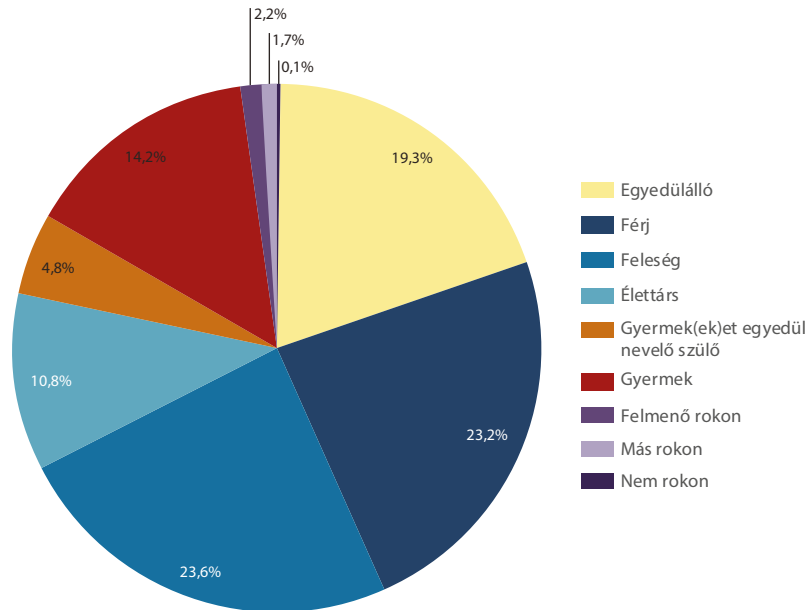
2.1.4. HÁZTARTÁSTÍPUSOK

Feltett kérdés:

- Családi szerepe a háztartásban:
- Hány személy tartozik a háztartáshoz? Számolja bele önmagát is!

A kutatás során nem történt konkrét rákérdezés a kérdezett családjogi helyzetére, ehelyett a háztartásában betöltött helyzet feltárására került sor, amely a jelenlegi, tényleges élethelyzet kimutatását teszi lehetővé.

7. ábra: Családi szerepek a háztartásokban

A családi szerepek mögött meghúzódó eltérő élethelyzetekről a főbb demográfiai mutatók tükrében is képet alkothatunk. Fontos tudnunk, hogy **az egyedülálló csoportja életkori szempontból a legheterogénebb**, idetartoznak az elváltak, a megözvegyültek vagy az együttélésel együtt járó párkapcsolattal – jelenleg – nem rendelkező fiatalok. Ennek megfelelően ebben a csoportban a legnagyobb az életkor szórása, illetve relatív magasnak tekinthető a gyermekek számának átlaga is. Rendkívül fontosnak tűnik, hogy a gyermekek száma a gyermeküket egyedül nevelő szülők – 89 százalékban anyák – csoportjában a legmagasabb. Ezzel kapcsolatban érdemes megjegyezni, hogy amíg **a gyermeküket egyedül nevelő apáknak 1,71 gyermekük van, addig az anyáknak 3,29 gyermeke**, miközben a velük ténylegesen együtt élő gyermekek számát 2,04-re becsülhetjük átlagosan.

Fontos felhívunk a figyelmet a családalapítás kitolódására, amely a háztartásokban élő, magukat gyermekstátuszba sorolók arányában érhető tetten. Adataink alapján **az 50 év alatti nőknek a 20,3 százaléka él még otthon legalább az egyik szülőjével, míg ugyanez az arány a férfiak esetében 31,5 százalék a mintánkban**, így majd másfélszer annyian vannak, mint a szüleikkel élő nők. Ennek megfelelően a szülői háztartásban élő férfiak átlagosan négy évvel idősebbek, mint a nők (31,5 év vs. 27 év). Ez a négyévnnyi különbség mutatkozik meg a férjek és a feleségek közötti életkori különbségben is (55,7 év vs. 51,7 év), míg az élettársi kapcsolatban élők esetében a különbség a két évet sem éri el (36,4 vs. 34,7), az egyedülálló esetében pedig nincs életkori különbség a nemek között.

8. ábra: Fontosabb jellemzők családi szerepek szerint

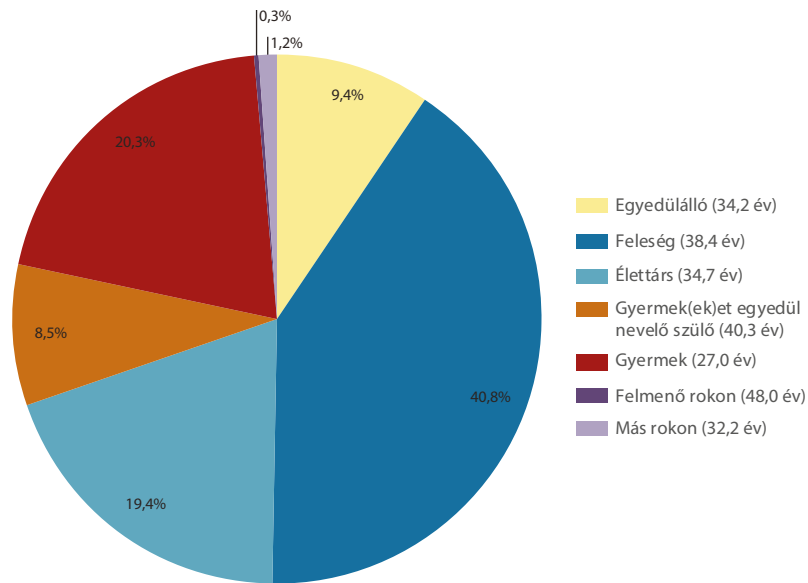
Családi szerep a háztartásban	Becsült népesség-szám	A nők aránya	Átlagéletkor	Életkori szórás a csoporton belül	Gyermekszám
Egyedülálló	1 540 000 fő	60%	57,2 év	20,0 év	1,79 fő
Férj	1 850 000 fő	0%	55,7 év	13,7 év	2,53 fő
Feleség	1 875 000 fő	100%	51,7 év	14,6 év	2,04 fő
Élettárs	860 000 fő	53%	40,3 év	13,1 év	1,41 fő
Gyermekeket egyedül nevelő szülő	385 000 fő	89%	51,5 év	14,2 év	3,12 fő
Gyermek	1 135 000 fő	38%	28,6 év	9,8 év	0,10 fő
Felmenő rokon	180 000 fő	88%	73,3 év	12,6 év	2,07 fő
Más rokon	135 000 fő	26%	41,5 év	15,5 év	0,71 fő
Nem rokon	10 000 fő	0%	36,7 év	7,2 év	0,00 fő

A házasságban élők aránya a 18 évnél idősebb népesség esetében 46,8 százalék körül alakul, míg a párkapcsolatban együtt élők együttes aránya 57,6 százalék körül. Az adatokból kitűnik az is, hogy a házasságban élők jóval idősebbek (átlagosan 53,7 év), mint az élettársi kapcsolatban élők (átlagosan 40,3 év), s ez elsődlegesen arra vezethető vissza, hogy **az élettársi kapcsolatok a fiatalabb generáció körében elterjedtek**. A két csoport összehasonlításakor jelentős eltérés tapasztalható a gyermekek számában is, ennek értelmezésekor figyelembe kell venni, hogy az élettársi kapcsolatban élők esetében nagyobb arányban vannak a szülőképes korú nők, mint a feleségek körében (87,1 vs. 45 százalék). Éppen ezért a két csoport esetében érdemes csak az **egy szülőképes korú nőre számított gyermekszámot** figyelembe venni, ez az **élettársi kapcsolatban élő nők esetében 1,14 gyermek, míg a feleségek csoportjában 2,13 gyermek** – az eltérést viszont nem magyarázhatja teljes egészében az átlagéletkor eltérése (34,7 év vs. 38,4 év).

Természetesen a háztartásban betöltött „szerep” mellett legalább ennyire fontos a háztartás nagysága. **A mintánkba bekerülő háztartások átlagos nagysága 2,92 fő.** A háztartások nagysága és a fent ismertetett háztartási szerepek alapján olyan háztartástípus-rendszert dolgoztunk ki, amely figyelembe veszi azt is, hogy a háztartásban hány gyermek él,⁹ hiszen ez alapvetően meghatározza a háztartás szükségleteit és életmódját.

9 Ez az adat nem esik egybe azzal, hogy a kérdezettnek hány gyermeke van.

9. ábra: Családi szerepek a háztartásokban a szülőképes korú nők esetében (N = 559)

Zárójelben a csoportok átlagos életkora.

Fontos megjegyeznünk, hogy a háztartástípusok esetében nem teszünk különbséget a házasságban, illetve a párkapcsolatban élők között, hanem az elemzések során beépítünk egy olyan változót, amely a házasságban, illetve az élettársi kapcsolatban élők közötti eltéréseket méri.

10. ábra: A háztartástípusok fontosabb jellemzői

Háztartástípus	Becsült népességszám	Népesség-arány	A háztartások átlagos nagysága	A nők aránya a csoporton belül	A csoport átlag-életkora	Életkori szórás a csoporton belül
Egyedül élő	1 340 000 fő	16,9%	1,00 fő	63%	60,2 év	18,8 év
Párkapcsolatban gyermek nélkül élő	1 720 000 fő	21,6%	2,00 fő	48%	59,7 év	15,6 év
1 gyermekes párkapcsolat	1 110 000 fő	13,9%	3,00 fő	53%	48,4 év	13,0 év
2 gyermekes párkapcsolat	1 060 000 fő	13,3%	4,00 fő	52%	44,7 év	10,3 év
3 vagy több gyermekes párkapcsolat	670 000 fő	8,4%	5,63 fő	53%	43,8 év	11,7 év
1 vagy több gyermeket egyedül nevelő	385 000 fő	4,8%	3,04 fő	89%	51,5 év	14,2 év
Gyermekként háztartásban élő	1 135 000 fő	14,2%	3,63 fő	38%	28,6 év	9,8 év
Egyéb típus	545 000 fő	6,8%	3,36 fő	52%	51,2 év	22,0 év

2.1.5. MUNKAERŐPIACI HELYZET

Feltett kérdés:

- Jelenleg van Önnek munkahelye?
- Mi az Ön jelenlegi gazdasági aktivitása?

A véleménykutatás kérdőívében szereplő két, munkaerőpiaci helyzettel összefüggő változó gyakorlatilag egybevágó (Cramer's V^{10} : 0,931).

11. ábra: A munkahellyel való rendelkezés a gazdasági aktivitás tükrében (fő)

	Alkalmazott	Vállal- kozó	Munka- nélküli	Tanuló, diák	Nyugdí- jas	Háztar- tásbeli	Egyéb gazda- sági aktivitású	Teljes népesség
Nem rendelkezik munkahellyel	115 000	15 000	460 000	410 000	2 176 664	280 000	150 000	3 605 000
Rendelkezik munkahellyel	3 740 000	430 000	10 000	30 000	25 000	20 000	95 000	4 355 000
<i>Munkahellyel rendelkezők aránya</i>	<i>97%</i>	<i>97,3%</i>	<i>2,1%</i>	<i>6,8%</i>	<i>1,2%</i>	<i>7,5%</i>	<i>38,6%</i>	<i>54,7%</i>

A mintánkba kerültek adataiból következik, hogy **4 485 000 fő van jelen a munkaerőpiacon** (azaz alkalmazott, vállalkozó vagy más csoportba tartozó munkahellyel rendelkező), ez a **18 évesnél idősebb népesség 56,3 százaléka**. A vállalkozók aránya ezen a csoporton belül 9,9 százalék.

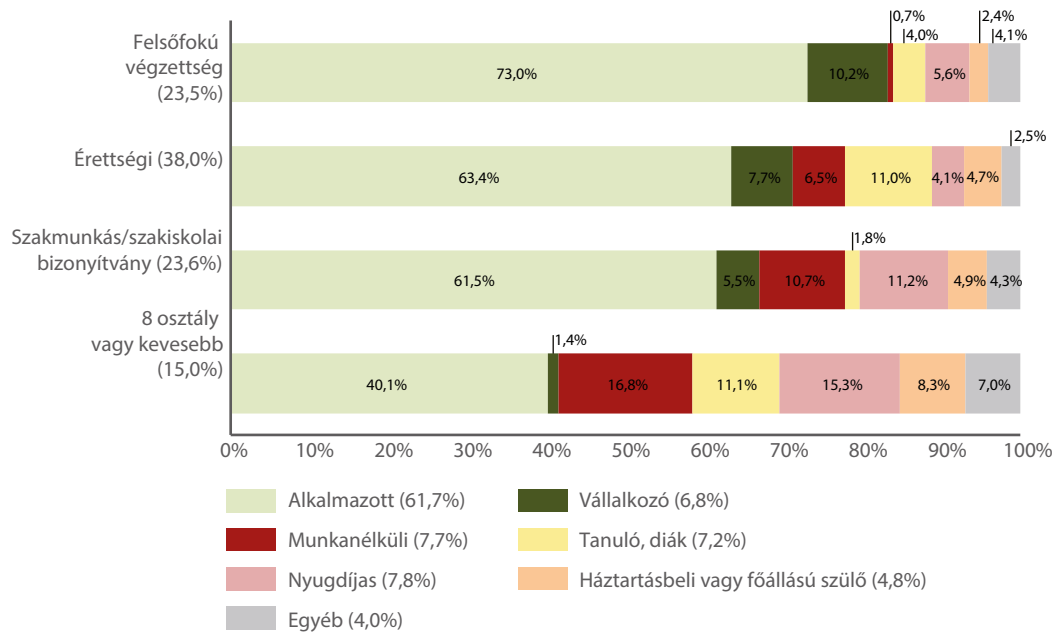
Mintánk alapján a **munkanélküliek aránya** a tanuló, illetve nyugdíjas jogviszonnyal nem rendelkező **65 évesnél fiatalabb népességben 9 százalék**, míg a **nyugdíjasok aránya** ugyanebben a korcsoportban szintén **9 százalék**. Amennyiben a **18 évesnél idősebb népességet vizsgáljuk a mintánk alapján, úgy azt az eredményt kapjuk, hogy a nyugdíjasok részaránya 27,7 százalék**.

A háztartásbeliek részarányait a nők között érdemes vizsgálni, hiszen a csoportnak csak 6,5 százalékát teszik ki férfiak. A **18 évesnél idősebb, de 65 évnél fiatalabb nők között a háztartásbeliek aránya 8,8 százalék**, de kiemelkedően magas az arányuk a **legalább három gyermeket nevelők körében: 32,8 százalék**, míg a három gyereknél kevesebbet nevelő családok esetében jóval alacsonyabb: az **egygyermekesek esetében 11 százalék, míg a kétgyermekesek esetében 10,6 százalék**.

A munkaerőpiaci helyzetet alapvetően befolyásolja a kérdezettek legmagasabb iskolai végzettsége, s ez az alkalmazottak, valamint a munkanélküliek körében a legszembeötlőbb. A 65 évnél fiatalabb népességet vizsgálva az adatokból kiolvasható, hogy a **felsőfokú végzettséggel rendelkezők munkaerőpiaci helyzete kiemelkedően kedvező, körükben gyakorlatilag nem tapasztalhatunk munkanélküliséget**, illetve az alkalmazottak aránya eléri a 73 százalékos részarányt, a vállalkozók 10 százalékos részaránya mellett, ez pedig egy **83 százalékos foglalkoztatottsági arányt** jelent. Ez egyben azt is jelzi, hogy a magasan kvalifikált szabad munkaerő rendelkezésre állása alacsony a hazai gazdaságban.

10A Cramer's V olyan alacsony mérési szintű változók közötti Chi-négyzet-alapú asszociációs mérőszám, amelynek értéke 0 és 1 között mozoghat. A 0 érték azt jelenti, hogy egyáltalán nincs kapcsolat a két változó között, míg az 1 a determinisztikus összefüggést mutatja.

12. ábra: Munkaerőpiaci helyzet a legmagasabb iskolai végzettség tükrében a 65 évnél fiatalabbak körében (N = 1661)

Zárójelben a csoportok mintán belüli eloszlásai.

Ezzel szemben a **legalacsonyabb végzettséggel jellemezhető csoportban a foglalkoztatottság alig haladja meg a 40 százalékot**, és rendkívül magas, **közel 17 százalékos a munkanélküliség**, miközben jellemző, hogy e csoportban magasabb a 65 évnél fiatalabb nyugdíjasok, a háztartásbeliek, illetve az atipikus gazdasági aktivitásúak aránya.

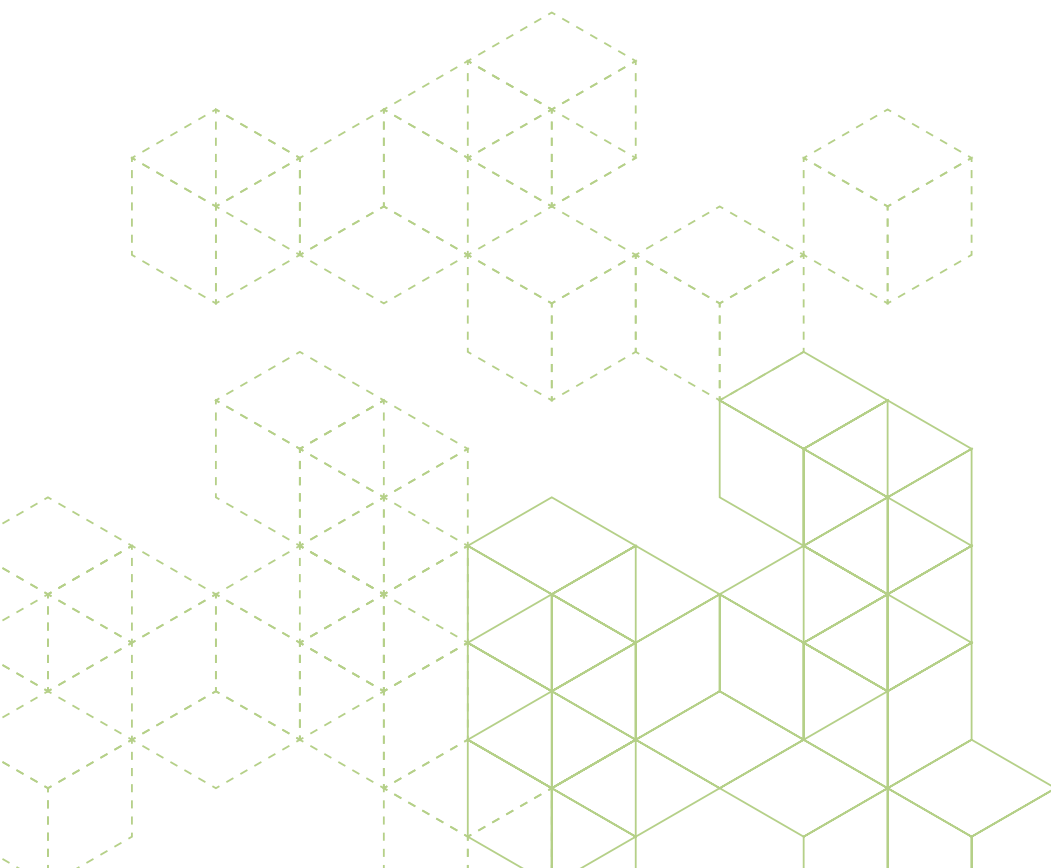
Az érettségivel rendelkezők és a szakiskolai/szakmunkás bizonyítvánnyal rendelkezők munkahelyi pozíciói között a lényegi különbséget az eltérő munkanélküliségi arány okozza, illetve az érettségivel rendelkezők magasabb vállalkozási hajlandósága. Ugyanakkor a két csoportot vizsgálva szembetűnő, hogy a tanulók aránya drasztikusan eltérő, s ez jól jelzi, hogy **a szakiskolai végzettség megszerzésével az e csoportba tartozók számára gyakorlatilag véget is ér a képzési karrier.**

Érdeemes a különböző gazdasági aktivitású csoportok összetetését is elvégezni, amely kapcsán kirajzolódnak a nemi különbségek: kiemelkedően **markáns túlsúlyban vannak a férfiak a vállalkozók körében**, miközben igen meglepő a különbség a tanulók esetében – különösen annak tükrében, hogy a nők nagyobb arányban szereznek felsőfokú végzettséget (az adatokból úgy tűnik, hogy gyorsabban, illetve kevésbé kacskaringós képzési karrierúttal rendelkeznek). Ezzel szemben **a nők aránya jelentősen meghaladja a férfiakét a nyugdíjasok körében** (köszönhetően a férfiak korai halálzásának), illetve a munkaerőpiacról részleges vagy teljes kivonulást jelentő kategóriákban (háztartásbeli, egyéb).

Természetesen a gazdasági aktivitás jelentősen meghatározza a jövedelmi körülményeket. Ennek kapcsán – létszámuknál fogva – ki kell emelnünk a **nyugdíjasok** helyzetét, akik **személyes jövedelme, illetve a háztartásukban az egy főre eső jövedelem is a mintaátlagok körül mozog**, s ez jelzi a nyugdíjasok relatív létbiztonságát. Ezekhez az átlagokhoz viszonyítva érdemes megvizsgálni, hogy milyen jövedelem-előnyrel jár az alkalmazotti, valamint a vállalkozói lét, illetve hogy ezek az előnyök a háztartási jövedelmek esetében miként szűkülnek be.

13. ábra: A gazdasági aktivitás szerinti csoportok fontosabb jellemzői

Háztartástípus	Becsült népesség- szám	Népesség- arány	A nők aránya	Átlagéletkor	Személyes havi nettó jövedelem	Egy főre eső jövedelem a kérdezett háztar- tásában
Alkalmazott	3 855 000 fő	48,4%	48,0%	42,5 év	150 000 Ft	112 000 Ft
Vállalkozó	445 000 fő	5,6%	32,3%	48,5 év	174 000 Ft	145 000 Ft
Munkanélküli	470 000 fő	5,9%	47,0%	39,9 év	40 000 Ft	53 000 Ft
Tanuló, diák	440 000 fő	5,6%	41,9%	22,1 év	49 000 Ft	82 000 Ft
Nyugdíjas	2 205 000 fő	27,7%	63,6%	71,3 év	112 000 Ft	105 000 Ft
Háztartásbeli vagy főállású szülő	300 000 fő	3,8%	93,5%	38,6 év	78 000 Ft	61 000 Ft
Egyéb	245 000 fő	3,1%	60,7%	46,1 év	83 000 Ft	66 000 Ft
Mintaértékek	7 960 000 fő	100,0%	53,2%	49,5 év	124 000 Ft	104 000 Ft

2.1.6. JÖVEDELMI VISZONYOK

Feltett kérdések:	<ul style="list-style-type: none"> • Mennyi az Ön átlagos nettó bevétele egy hónapban? • Mennyi az Önök háztartásának összes nettó jövedelme havonta? • Kérjük, válassza ki a következő kategóriák közül azt, amelyikbe beleesik az Önök háztartásának havi nettó jövedelme!
--------------------------	---

A jövedelemmel kapcsolatos kérdések esetében nehéz kutatási döntés, hogy nettó vagy bruttó jövedelem kerüljön-e a felmérésbe, illetve a jövedelmek milyen csoportjait érintsük (bérjövdelem, nyugdíjjövedelem, járadékok, juttatások, fekete jövedelmek stb.). Jelen kutatás a tényleges teljes jövedelem (összes pénzbeli bevétel) mérésére vállalkozott, és ennek megfelelően a következő kitétel szerepelt a jövedelemre vonatkozó kérdések instruálásánál: „Kérjük, gondoljon itt a munkából származó kereseten kívül minden más – akár nem hivatalos – bevételére is (pl.: gyes, nyugdíj, ösztöndíj)!”

A jövedelemmel kapcsolatos kérdéseket a leginkább szenzitív tartalmú kérdések között tartja számon a szakirodalom, amelyek esetében magas válaszmegtagadási arányokkal számolhatunk. Összességében a mintába kerülők 14,9 százaléka nem adott semmilyen információt a jövedelmi helyzetével kapcsolatban. A hiányzó válaszokat a KSH szakemberei imputálási eljárással pótolták, a további elemzések során az így létrejövő változókat fogjuk alkalmazni.

Az adatok elemzésénél fontos felhívunk a figyelmet arra, hogy a közölt, jövedelemre vonatkozó eredmények nem helyettesítik a hivatalos jövedelmek adatait, hiszen kutatási adataink csak a megfelelő hibahatárok között értelmezhető becslések, a hivatalos adatokkal való összehasonlíthatóságnak pedig további gátja az eltérő fogalmi keretek,¹¹ módszertani megfontolások¹² és inputálási eljárások megbízhatósága.

14. ábra: Válaszadási hajlandóság és főbb jellemzők a jövedelemmel kapcsolatos változók esetében

Jövedelemmel kapcsolatos változó	A válaszadók aránya	Medián	Átlag
„Mennyi az Ön átlagos nettó bevétele egy hónapban?”	70,0%	100 e Ft	116 949 Ft
„Mennyi az Önök háztartásának összes nettó jövedelme havonta?”	57,5%	200 e Ft	252 017 Ft
„Kérjük, válassza ki a következő kategóriák közül azt, amelyikbe beleesik az Önök háztartásának havi nettó jövedelme!”	81,3%	201–250 e Ft	201–250 e Ft
A fentiek közül legalább az egyikre válaszoló aránya	85,1%		
Imputált kérdezetre vonatkozó nettó bevétel		100 e Ft	123 890 Ft
Imputált háztartásra vonatkozó nettó jövedelem		210 e Ft	255 396 Ft

A jövedelmi viszonyok esetében jelentősek a területi különbségek – **a Közép-Magyarország régió, különösen Budapest kiemelkedően jó jövedelmi viszonyai szembetűnőek, de az ún. nyugat-kelet lejtő is tetten érhető a jövedelmi viszonyok alakulásában, illetve a községekben élők jövedelmi hátránya is jelentősnek mondható.**

¹¹ Például a gazdasági státusz önbevallás-alapú kutatásunkban, amely nem reflektál semmilyen módon a részmunkaidősök helyzetére vagy a kordedvezményes nyugdíjjal rendelkezőkre.

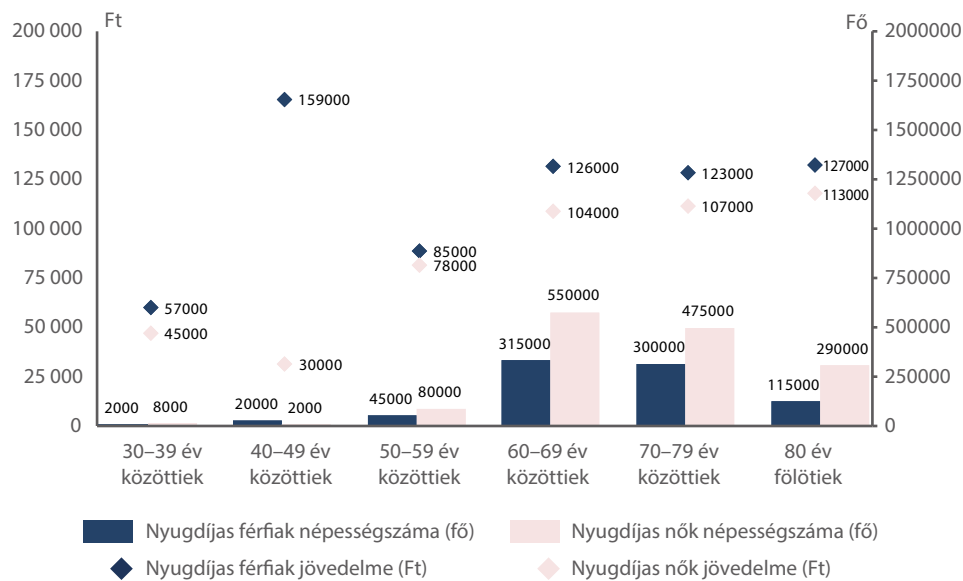
¹² Például az, hogy a jövedelemforrások mely típusai kerülnek számításba.

15. ábra: Regionális jövedelmi különbségek

Régió	Településtípus				Régiós átlag
	Budapest	Megyei jogú város	Többi város	Község	
Közép-Magyarország	176 000 Ft	126 000 Ft	126 000 Ft	93 000 Ft	158 000 Ft
Nyugat-Dunántúl		155 000 Ft	120 000 Ft	103 000 Ft	128 000 Ft
Észak-Dunántúl		131 000 Ft	121 000 Ft	112 000 Ft	120 000 Ft
Dél-Dunántúl		113 000 Ft	149 000 Ft	103 000 Ft	117 000 Ft
Dél-Alföld		123 000 Ft	110 000 Ft	89 000 Ft	109 000 Ft
Észak-Alföld		108 000 Ft	97 000 Ft	97 000 Ft	100 000 Ft
Észak-Magyarország		120 000 Ft	100 000 Ft	94 000 Ft	102 000 Ft
Országos átlag	176 000 Ft	125 000 Ft	117 000 Ft	98 000 Ft	124 000 Ft

A gazdasági aktivitás szerinti csoportok esetében már az előző fejezetben bemutattuk az alapvető különbségeket, itt az egyes csoportok fontosabb jellemzőit tárjuk fel. Kérdőíves felmerésünkben a megkérdezettek 27,7 százaléka vallotta magát nyugdíjasnak, ez körülbelül 2 205 000 főt jelent – a kutatás során az öregségi nyugdíjasokat a más jogcímen nyugdíjban részesülőktől nem különítettük el. **Mintánk alapján a nyugdíjak átlagos mértéke 112 000 Ft-ra becsülhető, s ez nem sokkal marad el a mintában mért 124 000 Ft-os nettó átlagjövedelemtől.** A nyugdíjjövedelmek alakulását érdemes nem és életkori bontás szerint is megismerni, bár a 60 év alatti korcsoportban a mintavételi hiba nagysága igen jelentős lehet.

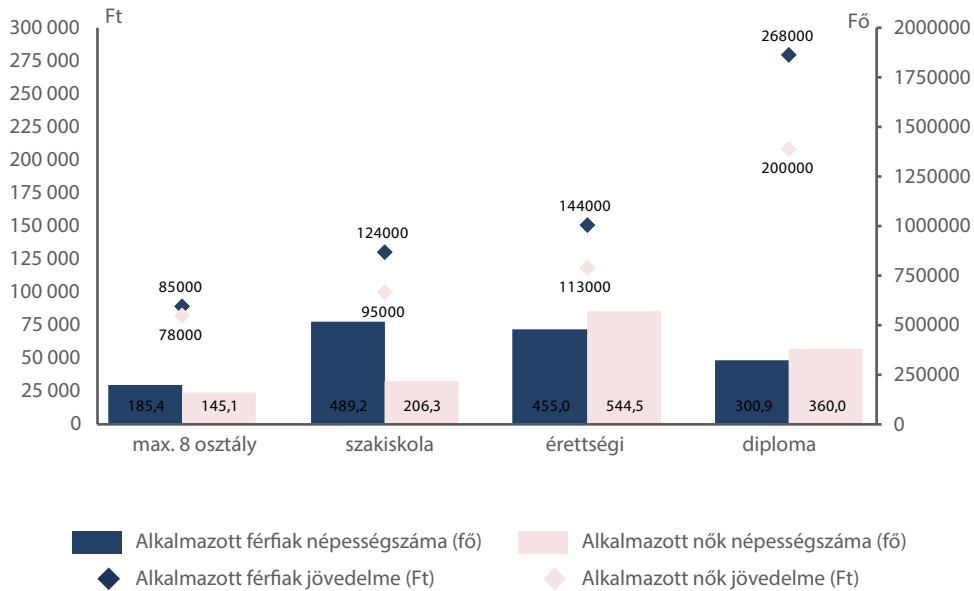
16. ábra: A nyugdíjasok száma és jövedelme életkori csoportok szerint (N = 598)

Az adatok a következőkre hívják fel a figyelmet: a nyugdíjkorhatár elérése előtt (az adatfelvétel időpontjában: 63 év) nyugdíjba vonulók esetében jóval alacsonyabb nyugdíjjal rendelkeznek a megkérdezettek, ez alól a kivételt a 40–49 éves férfiak jelentik, akik körében a legmagasabb a fegyveres erőtől kordvezményes nyugdíjba vonulók aránya (esetükben a más forrásokból érkező jövedelemkiegészítés is számottevő lehet). Ennél fontosabb trend, hogy **a nyugdíjba vonuló újabb és újabb generációk nyugdíja a nők körében stagnál, illetve kismértékben csökken**, e jelenség mögött olyan folyamatok állnak, mint a nyugdíjak értékállósága, a magasabb jövedelműek várhatóan hosszabb élettartama, a nyugdíjszámítási mód átalakulása vagy a szolgálati idő átlagos csökkenése a rendszerváltást követő magas munkanélküliségből, illetve járulékkerülésből kifolyólag.

A gazdasági aktivitás szempontjából a másik nagy létszámú csoportot a 18 évesnél idősebb népességben az alkalmazottak jelentik, akik mintánk alapján az adatfelvétel időpontjában 3 856 024-en voltak. **Az alkalmazottak jövedelmi viszonyai elsődlegesen az iskolai végzettség alapján szóródnak** (korreláció: 0,425), de jelentős hatást mutat a nem is (korreláció: 0,113), míg az életkor hatása nagyon gyenge (korreláció: 0,045).

17. ábra: Az alkalmazottak jövedelme iskolai végzettség szerint (N = 729)

Az adatokból egyértelműen kirajzolódik a felsőfokú végzettséggel rendelkezők jövedelemelőnye, amely az érettséggel rendelkezőkhöz képest is számottevő. A nemek közötti jövedelmekülönbség 30 százalék körül mozog a magasabb képzettségi szintek esetében, míg az alacsonyabb képzettségi szinteknél a 10 százalékot sem éri el.

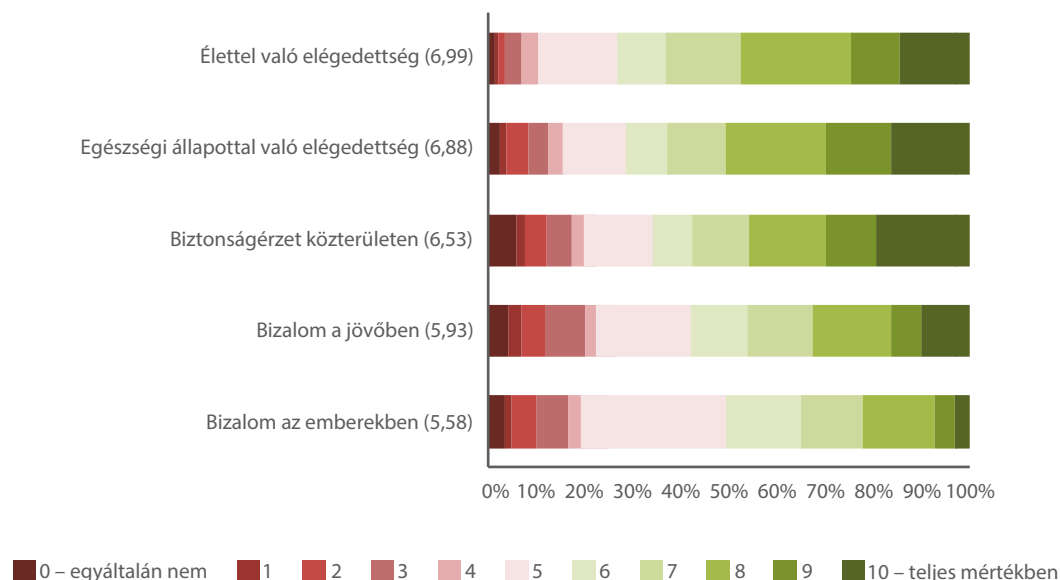
2.2. A LAKOSSÁG KÖZÉRZETE

Feltett kérdések:

- Összességében mennyire elégedett Ön az életével?
- Mennyire elégedett a saját egészségi állapotával?
- Mennyire bízik meg Ön az emberekben?
- Mennyire érzi biztonságban magát, ha egyedül sétál lakóhelye környékén sötétedés után?
- Mennyire néz Ön bizakodóan a jövőbe?

A lakosság közérzetének megismerését célzó kérdésblokkban öt olyan kérdést találhatunk, amelyek összefüggésbe hozhatóak azzal, hogy miként érzi magát a kérdezett a világban. Egy általános, az egész élettel való elégedettség mellett négy további részterület kapcsán tettek fel kérdéseket a válaszadóknak: egészség, biztonságérzet, jövőbe vetett bizalom, emberekbe vetett bizalom. Természetesen ezek a részterületek nem fedik le a közérzetet befolyásoló tényezők teljes spektrumát (pl.: családi kapcsolatok, baráti kapcsolatok, megbecsültség, önbecsülés, szabadidős és rekreációs tevékenységek, lakhatási körülmények, lakókörnyezet stb.), kiválasztásukat inkább az egyes hatásterületek munkacsoportjainak érdeklődése határozta meg.

18. ábra: A kutatásba bevont közérzeti tényezők

Zárójelben az egyes változókhoz kapcsolódó átlagértékek.

Az átlagok vizsgálata alapján megállapítható, hogy az **általános közérzetet megragadó „élettel való elégedettség” rendelkezik a legmagasabb értékkel**, amely majdnem eléri 7-es átlagot a 0-tól 10-ig terjedő, 11 fokú skálán. Azok, akik úgy nyilatkoztak, hogy az élettel inkább elégedetlenek, a mintánk 10,4 százalékát tették ki. Ez alapján **feltételezhető, hogy az élettel való elégedettség részterületei közül a mérésbe beemelték általánosságban csökkentik a közérzetet** – a tökéletesen elégedettek aránya 14,8 százalék. A közérzetet befolyásoló mért tényezők közül az emberekbe vetett bizalom mutatja a legkedvezőtlenebb értéket, tehát az 5,58-as átlagértékkel jellemezhető mutató esetében a megkérdezetteknek majdnem a negyede – 24,9 százaléka – jelezte, hogy kisebb-nagyobb mértékben, de inkább nem bízik embertársaiban. A feltétel nélküli bizalomról beszámolók aránya mindössze 3 százalék. Mivel a mért közérzeti tényezők összefüggnek egymással, ezért egy főkomponens segítségével egy, a közérzetet megragadó mutatót hoztunk létre a későbbi elemzések egyszerűbbé tétele érdekében. A főkomponens minél jobb illeszkedése miatt a biztonságérzet közterületen mutató nem került be a főkomponensbe.

19. ábra: A kutatásba bevont közérzeti tényezők összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Mutatók	Nem	Életkor	Régió	Településtípus	Iskolai végzettség	Munkahellyel való rendelkezés	Háztartástípus	Jövedelem /fő	Közérzet ¹
Élettel való elégedettség	-0,009	-0,211**	0,050	0,025	0,203**	0,122**	0,169**	0,084**	0,801**
Egészségi állapottal való elégedettség	-0,072**	-0,444**	0,070	0,045	0,238**	0,279**	0,261**	0,090**	0,775**
Bizalom az emberekben	0,007	-0,122**	0,101*	0,032	0,134**	0,096**	0,113**	0,076**	0,643**
Biztonságérzet közterületen	-0,339**	-0,225**	0,092*	0,111**	0,152**	0,221**	0,185**	0,061**	0,400**
Bizalom a jövőben	-0,042	-0,295**	0,099*	0,022	0,196**	0,208**	0,200**	0,097**	0,809**
Közérzet	-0,04	-0,359**	0,096*	0,035	0,248**	0,237**	0,231**	0,116**	1

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

1 A táblázat a közérzet főkomponensben betöltött súlyokat jelzi. Kivéve a Biztonságérzet közterületen mutató esetében.

A korrelációk elemzéséből megállapítható, hogy az egészségi állapottal való elégedettségnek a következménye, hogy az életkor előrehaladtával a megkérdezettek közérzete jelentősen csökken, ugyanakkor az életkor előrehaladta az összes többi mért közérzeti tényező esetében is hasonló képet mutat, ha nem is az egészségi állapothoz hasonló drasztikus mértékben.

Az életkor megítélése kapcsán szem előtt kell tartani azt is, hogy az életkornak jelentős szerepe van a többi háttérváltozó értékeire, hatása mind az iskolai végzettség, mind a munkahellyel való rendelkezés, mind a háztartástípus esetében megnyilvánul, de a jövedelem szintjét is befolyásolja. Ennek tükrében a többi háttérváltozó tényezők közül **a közérzetet befolyásoló hatás tekintetében az iskolai végzettség (a magasabb végzettségűek az elégedettebbek), valamint a munkahellyel való rendelkezés emelendő ki, míg a jövedelmi viszonyoknak kisebb a hatása.** Regionális különbségek csak a bizalmi kérdésekben merülnek fel, mégpedig úgy, hogy a fejlett régiókban mérhetünk kedvezőbb értékeket, a fejletlen régiókban kedvezőtlenebbeket. Ezzel kapcsolatban fontos megjegyeznünk, hogy **a közterületeken tapasztalt biztonságérzet esetében a területi/települési hatások nem számottevők – a legkevésbé az Észak-Magyarországi régió megyeszékhelyein élők érzik magukat biztonságban. A biztonságérzetre sokkal nagyobb befolyással vannak a kérdezett demográfiai jellemzői (különösen a neme), munkaerőpiaci helyzete, valamint iskolai végzettsége.** Ez alapján a biztonságérzetet érdemes lenne a későbbiekben a médiafogyasztás vagy a szűk lakókörnyezet társadalmi státusza tükrében vizsgálni, amelyekre szintén ezek a tényezők hatnak.

A háztartástípusok szerinti elégedettség elsődlegesen arra vezethető vissza, hogy milyen életkori összetétel jellemzi az egyes típusokban élőket, de emellett kijelenthető az is, hogy a háztartásukban gyermeket, s különösen a gyermekeket nevelők elégedettebbek az életükkel.

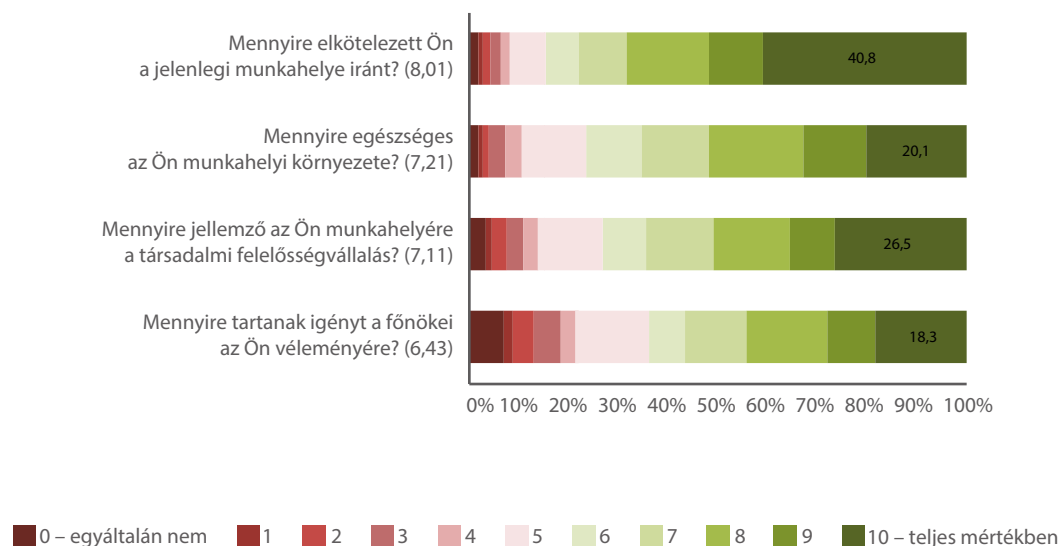
2.3. A MUNKAHELYI KÖZÉRZET

Feltett kérdések:

- Mennyire elkötelezett Ön a jelenlegi munkahelye iránt?
- Mennyire tartanak igényt a főnökei az Ön véleményére?
- Jellemző-e a munkahelyére a társadalmi felelősségvállalás?
- Mennyire egészséges az Ön munkahelyi környezete?

A munkahelyi közérzet vizsgálatába csak a munkahellyel rendelkezőket vontuk be, akik a mintánk 54,7 százalékát teszik ki, ők a népességből 4 355 602 főt reprezentálnak. A munkahelyi közérzet kapcsán az egyik legfontosabb tényező a munkahely irányába mutatott elkötelezettség, amely a munkavállaló oldaláról nélkülözhetetlen ahhoz, hogy munkájában értelmet találjon, míg a munkaadói oldalról a termelékenység egyik legfontosabb összetevője. Éppen ezért öröndetes, hogy a mintánkban **magas (8,01-es átlagú) elkötelezettségi szintet mértünk a munkahelyek irányába**, a válaszadók 40,8 százaléka adta a maximális értéket. Az 5-ös értéknél alacsonyabb választ jelölők, azaz az elköteleződés hiányáról beszámolóak a válaszadóknak csupán a 8,1 százalékát tették ki.

20. ábra: A munkahelyi közérzetet leíró mutatók (N = 1182)

Zárójelben az egyes változókhoz kapcsolódó átlagértékek.

A munkahely iránti elkötelezettséget alapvetően határozza meg, hogy a megkérdezettnek milyen a viszonya a főnökeivel (korr.: 0,504), de hasonlóan nagyon erős az összefüggés azzal is, hogy milyennek ítéli munkahelye társadalmi felelősségvállalását (korr.: 0,522). A munkakörnyezet egészségességének megítélése kapcsán ezeknél gyengébb, közepesen erős együttállást (korr.: 0,378) tapasztalhatunk. Az elégedetlenség leginkább a főnökökkel való kapcsolatban érhető tetten, amellyel a válaszadóknak csak 18,3 százaléka elégedett tökéletesen, míg a kisebb-nagyobb mértékben elégedetlenek aránya 21,9 százalék.

21. ábra: A munkahelyi közérzetet leíró mutatók összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N = 1182)

Mutatók	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Háztartás-típus	Személyes jövedelem	Közérzet
„Mennyire egészséges az Ön munkahelyi környezete?”	0,052	0,017	0,076	0,070	0,166**	0,121*	0,097**	0,248**
„Mennyire tartanak igényt a főnökei az Ön véleményére?”	0,073*	0,680*	0,075	0,097*	0,237**	0,104	0,131**	0,257**
„Jellemző-e a munkahelyére a társadalmi felelősségvállalás?”	0,073*	0,008	0,080	0,031	0,167**	0,096	0,099**	0,241**
„Mennyire elkötelezett Ön a jelenlegi munkahelye iránt?”	-0,002	0,153**	0,115*	0,033	0,127**	0,094	0,090**	0,237**
Munkahelyi közérzet ²	0,060*	0,093*	0,095*	0,050	0,219**	0,091	0,095**	0,314**

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

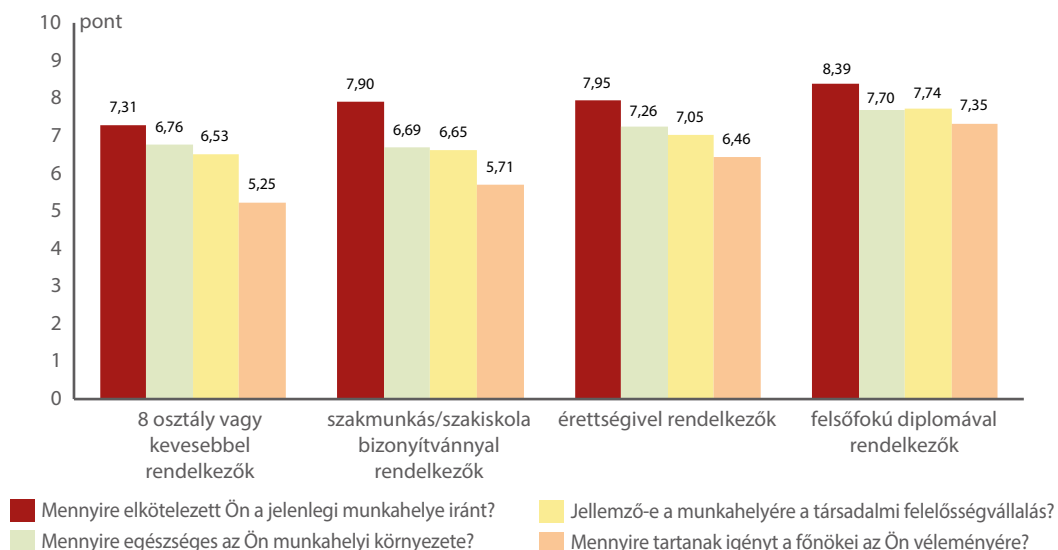
* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

2 A munkahelyi közérzetet megragadó kérdésekből képzett főkomponens – az egészséges munkakörnyezet mérő mutató a jobb illeszkedés miatt kihagyásra került.

A munkavállalók esetében **a munkahelyi közérzet alapvetően befolyásolja a kérdezett általános közérzetét, miként annak is rendkívül fontos hatása van, hogy rendelkezik-e valaki munkahellyel vagy sem.** Azaz azoknak, akik rendelkeznek munkahellyel, és azzal elégedettek is, jelentősen jobb a közérzetük. Érdekes eredmény, hogy minden vizsgált, munkahellyel összefüggő tényező nagyjából ugyanakkora hatással van az általános közérzetre, e mögött az állhat, hogy a munkahelyi közérzet kapcsán mért változóink egymással jellemzően nagyon erős korrelációt mutatnak.

Az elkötelezettség kapcsán fontos megemlíteni az életkor szerepét, amely szerint **az idősebb generáció elkötelezettebb munkahelye irányában**, s ennek két lehetséges magyarázata is lehet: egyrészt az idősebbek vélhetően átlagosan hosszabb ideje dolgoznak ugyanazon a munkahelyen; másrészt pedig a (családi) életüket is inkább igazították a munkahely adottságaihoz, s emiatt egy váltás nehezebb lenne számukra. Ráadásul az idősebbek, ha nem is drasztikus mértékben, de inkább érzik úgy, hogy a főnökség figyelembe veszi véleményüket, jobban számíthatnak munkatapasztalataikra. Összességében viszont a munkahelyi közérzet kapcsán a kutatásba bevont tényezőkkel való elégedettséget elsődlegesen a kérdezettek iskolai végzettsége befolyásolja, amely erős összefüggést mutat a jövedelemmel is. Ez alapján kijelenthető, hogy **a jobbnak ítélt munkahelyek jobban is fizetnek, és ezek elérésére a magasabb végzettségűeknek nagyobb esélyük van.** A magasabban kvalifikáltak minden tényező esetében kedvezőbbnek ítélik meg helyzetüket, munkahelyük adottságait, működését, s különösen szembeűnőek a véleményük fontosságát mérő változó kapcsán megmutatókozó különbségek. A végzettség hatása a munkahellyel kapcsolatos elkötelezettség esetében a legkisebb.

22. ábra: A munkahelyi közérzetet leíró mutatók átlagértékei, az iskolai végzettség szerint (N = 1182)

2.4. A VÁLLALKOZÁSI HAJLANDÓSÁG

Feltett kérdés:

- Tervezi-e a közeljövőben valamilyen vállalkozás indítását?

A vállalkozási hajlandóság elemzése előtt érdemes megvizsgálni, hogy érdemes-e vállalkozónak lenni a válaszadóink szerint. Ennek érdekében a vállalkozók és az alkalmazottak csoportját érdemes összehasonlítani.

23. ábra: A vállalkozók és az alkalmazottak jellemzői (N = 1167)

Jellemzők	Vállalkozók	Alkalmazottak
Becsült népességszám	445 000 fő	3 855 000 fő
Népességarány	5,6%	48,4%
Arány a foglalkoztatottak között	10,3%	89,7%
Átlagéletkor	48,5 év	42,5 év
Az öregségi nyugdíjkorhatárt már elérték aránya	6,3%	2,0%
A nők aránya	32,3%	48,0%
A diplomások aránya a csoporton belül	35,0%	27,5%
Az érettségivel nem rendelkezők aránya a csoporton belül	22,2%	34,0%
Személyes nettó jövedelem	174 116 Ft	150 156 Ft
Közéret	0,4481	0,1752
Munkahelyi közéret	0,7044	-0,0695
Az egyedül élők aránya	4,8%	12,2%
A párkapcsolatban gyermek nélkül élők aránya	27,5%	14,7%
A gyermekes háztartásban élők aránya	46,7%	46,5%
Gyermekek száma	3,19 gyermek	1,44 gyermek

A közéret és a munkahelyi közéret főkomponensek változó, amely normál eloszlású a teljes populációban: átlaga 0, szórása 1.

Az adatokból úgy tűnik, hogy a hazai vállalkozók és alkalmazottak jövedelmi viszonyai között nem találunk éles különbségeket, **adataink alapján a vállalkozók 175 000 Ft-os nettó átlagjövedelemről vallottak a kérdezőbiztosoknak, s ez mindössze 16 százalékos bérelőnyt jelent.** Viszont a számok értelmezésénél figyelembe kell venni, hogy a hazai kisvállalkozások esetében jellemző, hogy a vállalkozók minimálbérrre jelentik be magukat – csökkentve ezzel járulékfizetési kötelezettségüket –, illetve hogy a vállalkozás anyagi erőforrásai felett is rendelkeznek, s ez lehetőséget teremt arra, hogy a hétköznapi életük során is használt javaikat a vállalkozások költségeként számolják el.

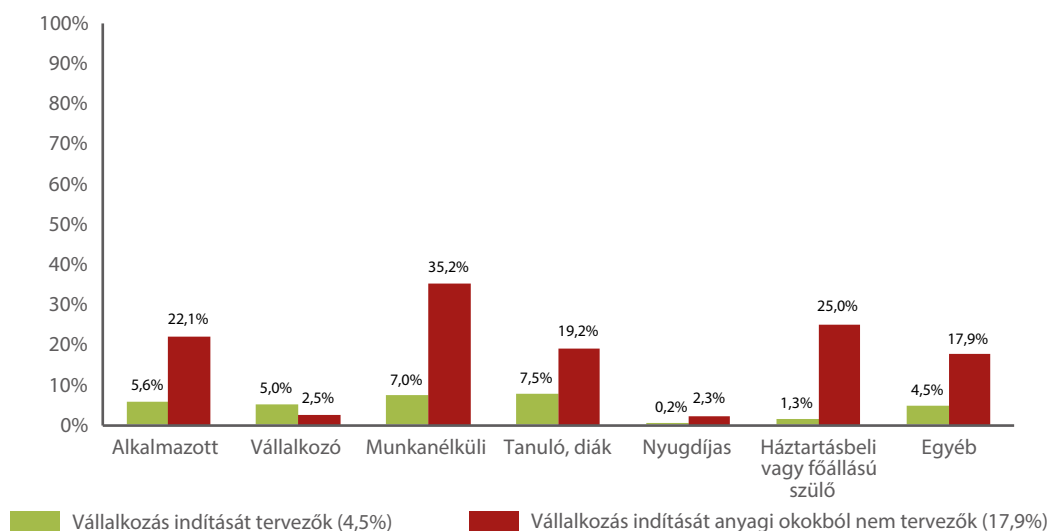
Szembetűnők az alkalmazottak és a vállalkozók közéletében megmutatkozó különbségek, legyen szó akár az átlagos közéletéről, akár a munkahelyi közéletéről – ez alapján a vállalkozói létnek rendkívül vonzóknak kell lennie a hazai viszonyok között. További előnyként jelenik meg, hogy a saját vállalkozás a nyugdíjkorhatár elérése után is magas jövedelemhez juttathatja a vállalkozás tulajdonosát, s részben ennek is köszönhető, hogy a vállalkozók átlagos életkora jóval magasabb az alkalmazottakénál. Míg a vállalkozók 6,7 százaléka idősebb 63 évnél, addig az alkalmazottaknak csak 2 százaléka.

A vállalkozó létforma egyértelműen a férfiakra és a magasabb iskolai végzettségűekre jellemzőbb. Az adataink alapján úgy tűnik, hogy a vállalkozó szellem a magánéletben is megnyilvánul, s elsődlegesen a gyermekek számában érhető tetten, illetve abban, hogy a vállalkozók között rendkívül alacsony az egyedül élők aránya, míg magas a gyermektelen párkapcsolatban élőké – bár ez utóbbiban a magasabb átlagos életkoruk is szerepet játszhat. Ennek kapcsán fontos felhívunk a figyelmet arra, hogy a vállalkozók csoportjának egészére érvényes eredmények levonásához a mintába kerülő vállalkozók száma nem elégséges, inkább az alkalmazottakkal való összevetést teszi lehetővé.

A vállalkozásindítási szándékot felmérő kérdés esetében a válaszlehetőségek között szerepelt a következő is: „Nem, mert már van vállalkozásom.” Ez alapján az alkalmazottaknak és a magukat egyéb gazdasági aktivitású csoportba sorolóknak 3-3 százaléka, a többi gazdasági aktivitású csoportba tartozóknak (tanulók, nyugdíjasok, háztartásbeliek) pedig másfél százaléka rendelkezik vállalkozással – őket **másodlagos vállalkozói csoportba tartozóknak** nevezhetjük, **népességen belüli arányuk összesen 2,2 százalék, míg az elsődleges csoportba tartozók – a gazdasági aktivitás alapján magukat a vállalkozók közé sorolók – aránya 5,6 százalék.**

Amennyiben a potenciálisan vállalkozást indítók esetében az öregségi nyugdíjkorhatár elérését korlátozó tényezőnek tekintjük, akkor **a vállalkozással jelenleg nem rendelkező népesség 5,4 százaléka tervezi vállalkozás beindítását** – ez gyakorlatilag vetekszik a jelenleg magukat vállalkozóként meghatározók arányával. Ennél az aránynál magasabb a vállalkozási hajlandóság a munkanélküliek és a tanulók körében.

24. ábra: Vállalkozói hajlandóság a 18 évnél idősebb népesség körében

Zárójelben az egyes csoportok népességen belüli aránya.

Érdemes kiemelni azt a csoportot is, akik vállalkozóvá válásuk kapcsán az anyagi helyzetükre tekintenek legfőbb akadályozó tényezőként. Feltehető, hogy sokuk esetében egyfajta öngazolást testesít meg az anyagi okokra való hivatkozás (további felkínált válaszopció volt: nincs szüksége rá, illetve egyéb okból), ugyanakkor akkora tömegben választották ezt a lehetőséget, hogy nyilvánvaló, hogy **az anyagi okok jelentős szerepet játszanak abban, hogy vállalkozások nem indulnak el.**

25. ábra: A vállalkozói hajlandóság összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Mutatók	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahelyel rendelkezés	Háztartástípus	Jövedelem /fő	Közéret
Vállalkozási hajlandóság	-0,067**	-0,162**	0,074	0,046	0,115**	0,084**	0,121**	0,036	0,042

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

A vállalkozói hajlandóság összefüggései a főbb háttérváltozókkal jellemzően nem okoznak meglepetést: **nagyobb vállalkozói hajlandósággal rendelkeznek a férfiak, a magasabb iskolai végzettségűek, a fiatalok, valamint a munkahelyel rendelkezők** (ez annak köszönhető, hogy a nyugdíjasok gyakorlatilag nem rendelkeznek vállalkozási hajlandósággal).

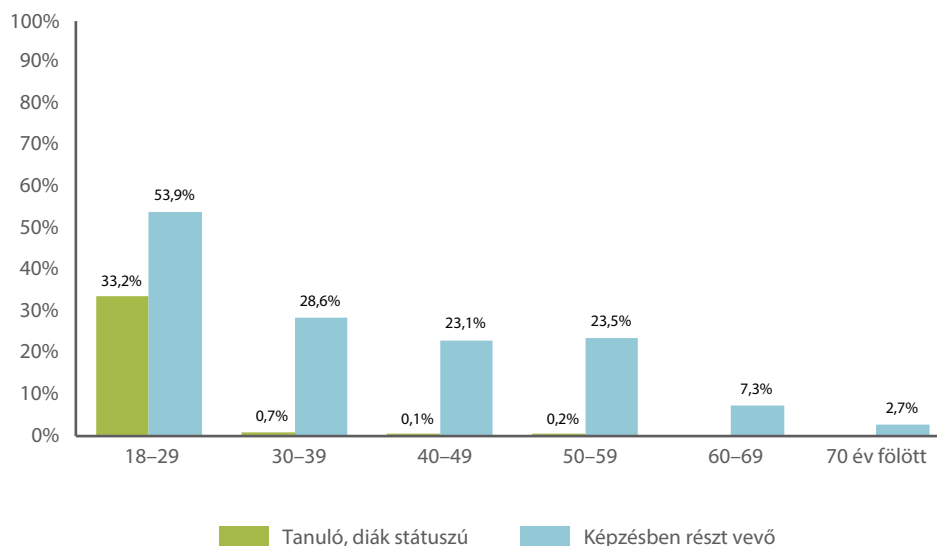
2.5. TOVÁBBKÉPZÉS ÉS NYELVTUDÁS

Feltett kérdések:

- Az elmúlt egy évben részt vett-e bármilyen iskolarendszerű oktatásban, tanfolyamon vagy képzésen (továbbképzésen, nyelvtanfolyamon, szemináriumon, konferencián)?
- Az alábbi nyelveken képes-e másokat megérteni és magát megértetni?

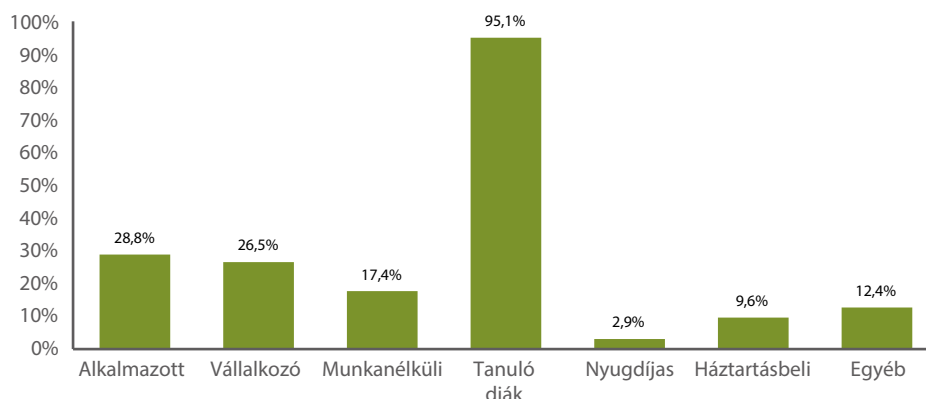
A legmagasabb iskolai végzettség kapcsán már rávilágítottunk arra, hogy a köz-, illetve a felsőoktatásban milyen fontosabb folyamatok zajlottak le – oktatási expanzió, a végzettségek munkaerőpiaci devalválódása –, amelyekhez két további folyamat kapcsolódik. Ezek egyike az élethosszig tartó tanulás megjelenése, elterjedése, amely egyrészt abból fakad, hogy az oktatási expanzió elérte az oktatás felső szintjét, azaz további expanzió már csak a saját egzisztencia fenntartása mellett lehetséges az állásban lévők – vagy a két állás között lévők – körében. Az élethosszig tartó tanulás, azaz a továbbképzések és átképzések szükségessége különösen a tudásintenzív területeken, de máshol is elkerülhetetlen, főként a technikai fejlődés és az azt követő szerkezetváltozások miatt, mind az egyes munkáltatók, mind a nemzetgazdaság szintjén. A másik évtizedes folyamat a nyelvtudás felértékelődése, különösen annak tükrében, hogy a magyar munkavállalók az Európai Unió munkaerőpiacának szereplői.

26. ábra: A képzésben részt vevők aránya életkori csoportok szerint

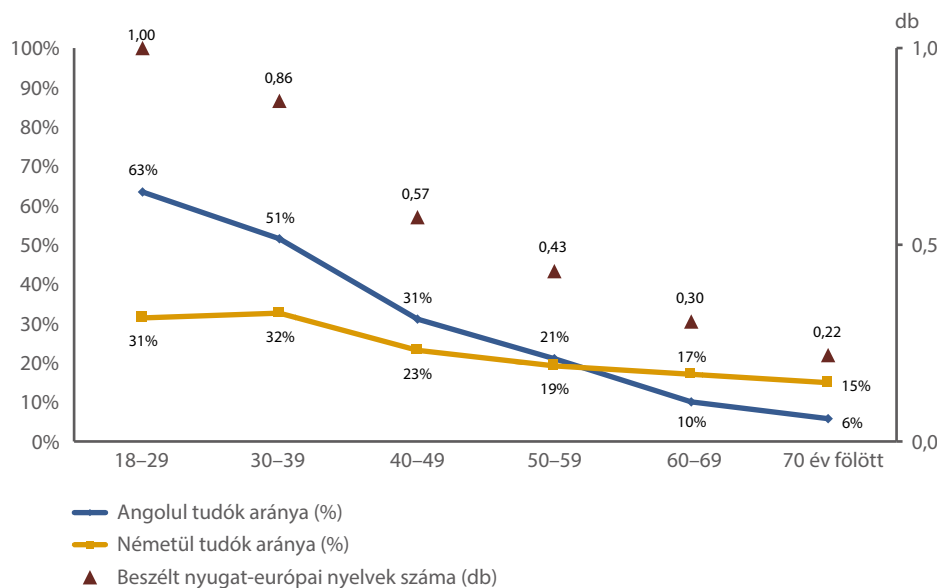
Amennyiben a képzéseken részt vevők arányát vizsgáljuk, az a mintánk egészét tekintve 23,3 százalék, amennyiben csak a 65 évnél fiatalabbakat vesszük számításba, akkor 29,3 százalékot kapunk, ha pedig a 25–65 éves korcsoportot, akkor 24,3 százalék az arány. Ettől függetlenül a 65 év körüli és az annál idősebb korosztályban is találunk olyanokat, akik még részt vesznek képzésekben, de nem meglepő módon a képzéseken részt vevők legnagyobb arányban (53,9 százalék) a legfiatalabb korosztályba tartoznak, ahol a magukat munkaerőpiaci szempontból tanulónak definiálók aránya egyharmados (33,2 százalék). Fontos megjegyezni, hogy **az idősebb korcsoportokban a tanuló státuszban lévők aránya minimális.**

27. ábra: A képzésben résztvevők aránya gazdasági aktivitás szerint

Amennyiben a népesség képzéseken való részvételét vizsgáljuk, akkor szembeűnő, hogy a tanulók után **a legjobb munkaerőpiaci pozícióval rendelkező alkalmazottak és vállalkozók vettek leginkább részt képzéseken** az elműlt egy évben – esetűkben nagy valószínűséggel továbbképzésről van szó. A klasszikusan **az átképzésben érintett csoportok (munkanélküliek, háztartásbeliek, egyéb gazdasági aktivitásúak)** körében a képzéseken való részvétel jóval alacsonyabb arányt mutat.

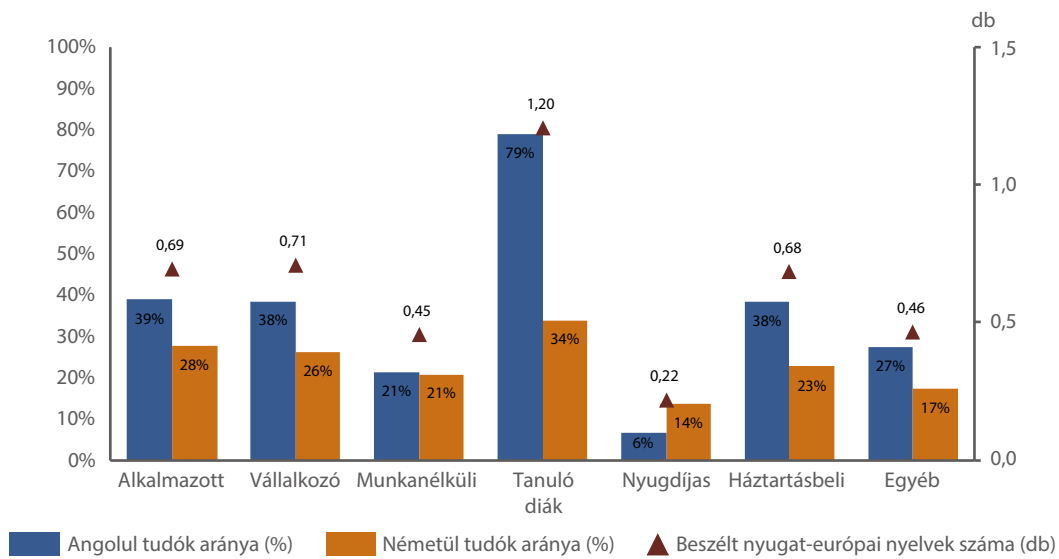
28. ábra: A nyugat-európai nyelvek ismerete életkori csoportok szerint

Az idegen nyelvek használatával kapcsolatban a kérdőív négy nyugat-európai nyelv ismeretére kérdezett rá, a kapott eredmények e téren igen eltérők: míg **angolul 30,6 százalék, németül pedig 23,1 százalék tudja magát megértetni**, addig franciául 2,0 százalék, spanyolul pedig csak 1,2 százalék. Az egyéb nyelvek közül kiemelkedő az orosz és a román, amelyeket a lakosság 1-2 százaléka képes használni, míg a környező országok nyelveit a megkérdezettek kevesebb mint 1 százaléka említette.

A nyelvismeret egyre növekvő fontosságát jól mutatja, hogy **a fiatalabb generációkon belül egyre nagyobb arányban vannak azok, akik képesek idegen nyelven megértetni magukat, és ez a trend elsődlegesen az angol nyelv elterjedésének köszönhető.** Ez az ismert nyugat-európai nyelvek számának emelkedését is magával hozza, köszönhetően annak, hogy a német nyelv ismerőinek aránya is bővűlőst mutat – bár ez a trend a legfiatalabb generáció esetében megtörni látszik.

29. ábra: A nyugat-európai nyelvek ismerete a gazdasági aktivitás szerint

A nyelvismeret és a gazdasági aktivitás kapcsolata jelentős, közepesen erős összefüggést mutat (eta: 0,356), a tanulók nyelvismerete egyértelműen kiemelkedik. Őket az aktívak követik, a vállalkozók és az alkalmazottak nyelvtudása között nincs különbség. Az inaktívak közül **ki kell emelni a háztartásbelieket, akiknek a nyelvtudása szinte megegyezik az aktívakkal**, s ez jelzi, hogy munkaerőpiaci pozíciójuk kedvezőbb lehet, mint a munkanélkülieknek.

Mind a képzésen való részvétel, mind **a nyelvtudás esetében az iskolai végzettségnek van meghatározó szerepe** a munkaerőpiaci helyzeten és az életkoron kívül – ezek eredőjeként a különböző háztartástípusokban is jelentős különbség figyelhető meg, miként a közérzettel való együttállás is kimutatható. Ezek mellett felfedezhetők regionális különbségek is: **a fejlettebb régiókban az angol és a német nyelv ismerete jelentősen gyakoribb, mint a fejletlenebbekben.**

Az angol és a német nyelv ismerete – és kisebb mértékben a képzéseken való részvétel is – **jövedelmi előnyt is jelent**, ezek értelmezésekor viszont figyelembe kell venni, hogy a jó nyelvismerettel rendelkező tanulók csoportja egyike a legalacsonyabb jövedelmű csoportoknak. Őket és a nyugdíjasokat kizárva az elemzésből a személyes jövedelemre gyakorolt hatás mértéke is megváltozik: a képzéseken való részvétel (korr.: 0,107) és az angolnyelv-tudás hatása megnő (korr.: 0,252), míg a német nyelv csökken (korr.: 0,096).

30. ábra: A képzéseken való részvétel és a nyelvtudás összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N = 1661)

Mutatók	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahellyel rendelkezés ³	Háztartástípus	Személyes jövedelem	Közérzet
Képzéseken való részvétel	-0,009	-0,371**	0,032	0,069	0,0262**	0,147**	0,280**	0,047*	0,208**
Nyelvismeret: angol	-0,043*	-0,445**	0,184**	0,244**	0,447**	0,210**	0,288**	0,177**	0,269**
Nyelvismeret: német	-0,019	-0,152**	0,182**	0,097**	0,276**	0,121**	0,089*	0,102**	0,177**
Nyelvismeret: francia	0,031	-0,007	0,043	0,093**	0,183**	0,014	0,053	0,019	0,031
Nyelvismeret: spanyol	0,034	-0,066**	0,050	0,046	0,066	0,005	0,098**	0,005	0,025
Nyelvismeret: egyéb nyelv	0,005	0,045*	0,093*	0,120**	0,092**	-0,097**	0,057	-0,005	0,003

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

3 Az elemzéseket csak a munkahellyel rendelkezők esetében folytattuk le.

A képzéseken való részvétel hatását megvizsgáltuk a munkahellyel való viszony tükrében is. Úgy tűnik, hogy akiknek a véleményére a főnökük inkább épít, nagyobb arányban mennek képzésre (korr.: 0,153), ugyanakkor ez a cégek felé a lojalitást csak épp szignifikáns mértékben erősíti (korr.: 0,075).

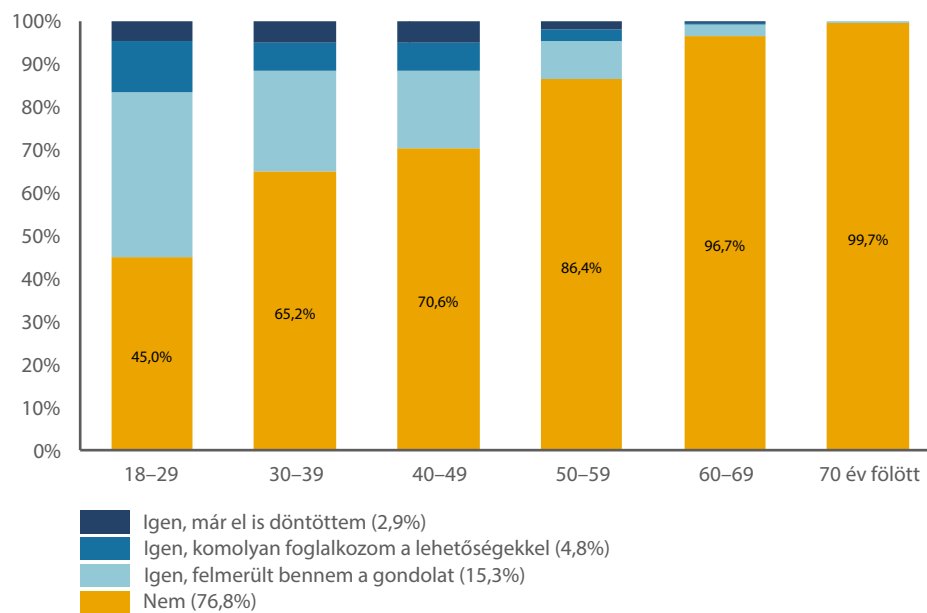
2.6. KÜLFÖLDI MUNKAVÁLLALÁS

Feltett kérdések:

- Gondolt-e arra, hogy a közeljövőben külföldön vállal munkát?

A külföldi munkavállalás kérdése rendkívül fontos mind a hazai munkaerőpiaci folyamatok, mind a nyugdíjrendszer fenntarthatósága szempontjából. Ennek megfelelően a véleményfelmérésben is helyet kapott a téma, bár a kérdőív terjedelmi korlátai miatt a külföldi munkavállalás kérdése nem kellően kifejtett, például a kutatás segítségével nem kapunk képet a valamikor külföldön dolgozók, de jelenleg itthon tartózkodók arányáról.

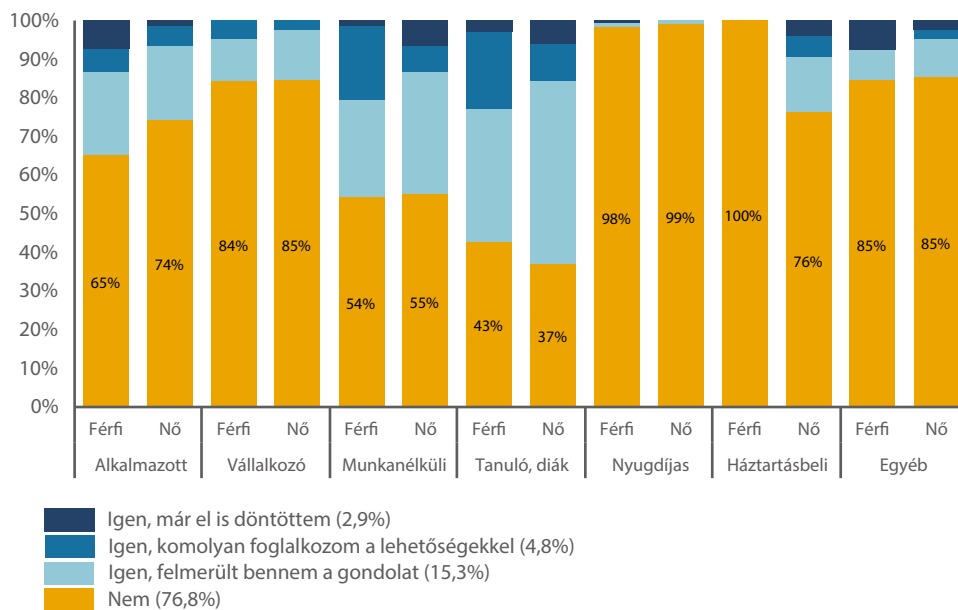
31. ábra: A külföldi munkavállalási szándék életkori csoportok szerint

Zárójelben az egyes válaszadói csoportok népességén belüli aránya.

A mintába kerülők közel negyede (23,2 százalék) gondolt már arra, hogy külföldön kellene munkát keresnie, ugyanakkor ez az aktív korúak között jóval magasabb, 30 százalék, ami a teljes populációra vetítve 1 830 000 – 1 850 000 főt jelent. Természetesen a külföldi munkavállalási hajlandóságot jelenősen befolyásolja a kérdezett életkora, illetve gazdasági aktivitása: **a legfiatalabb korcsoportban a külföldi munkavállaláson gondolkozók aránya eléri az 55 százalékot.** Ebben szerepet játszik az is, hogy a tanulók, diákok között a legmagasabb azoknak az aránya, akik külföldi munkavállalásban gondolkoznak (59,5 százalék), azaz a csoport öt tagjából csak kettő biztos abban, hogy Magyarországon akar elhelyezkedni. A külföldi munkavállalási döntés három fázisát különítettük el a kutatás során, amelyek között egy sorrendiség is fennáll annak szempontjából, hogy a kérdezett mennyire áll közel a tényleges külföldi munkavállalási döntés meghozatalához. Jól megfigyelhető, hogy az egyes fázisokban lévők aránya egy egyre szűkülő csoportot érint (15,3 – 4,8 – 2,9 százalék). Ugyanakkor meg kell jegyeznünk, hogy a negyedik fázisról, azaz a külföldi munkavállalás tényleges megvalósulásáról kutatásunk nem rendelkezik információval, így arról sem, hogy a harmadik és a negyedik fázis között milyen váltási aránnyal számolhatunk éves viszonylatban. Így kutatásunk alapján csak annyit állíthatunk, hogy **a közeljövőben megvalósuló külföldi munkavállalásukban biztosak a minta 2,9 százalékát teszik ki,** s ez a populációra vetítve körülbelül 230 000 fő, mindannyian aktív korúak, akik körében ez már 3,8 százalékot jelent, ugyanakkor esetükben sem vizsgáltuk, hogy a munkavállalás rövid vagy hosszú távú lenne-e, továbbá határ menti ingázást vagy végleges migrációt jelentene-e.

32. ábra: A külföldi munkavállalási szándék gazdasági aktivitás és nemek szerint

Zárójelben az egyes válaszadói csoportok népességén belüli aránya.

A nemek között első ránézésre nem jelentős a külföldi munkavállalás miatti migrációs szándékbeli különbség. A férfiak 44 százaléka egyáltalán nem gondolkozik a külföldi munkavállalásban, miközben a minta 47 százalékát teszik ki. Ugyanakkor, **ahogy haladunk előre a tényleges munkavállalás felé vezető fázisok mentén, a férfiak aránya úgy nő.** Annak a csoportnak, amelynek tagjaiban felmerül a külföldi munkavállalás gondolata, 51 százaléka férfi; azoknak, akik komolyan foglalkoznak a munkavállalási célú migrációval, már 61 százaléka; míg a döntésükben biztosak 72 százaléka.

A külföldi munkába állást a hazai gazdasági aktivitás is jelentősen befolyásolja, ebből a szempontból a vállalkozás rendelkezik a legnagyobb visszatartó erővel, míg **a munkahely hiánya a külföldi munkalehetőségek felé tereli mind a tanulókat, mind a munkanélkülieket.** Szintén a külföldi munkavállalás felmerülését elősegítő tényező, **ha a kérdezett még a szülői házban él, ekkor a külföldi munkavállalás iránt nagyobb az érdeklődés,** vélhetően azért, mert ez a szülőkről való leválás eszközének is tekinthető. A külföldi munkavállalási szándék összefüggéseit érdemesebb csak az aktív korúak körében vizsgálni, hiszen a nyugdíjasoknál nem beszélhetünk munkavállalás miatti mobilitási szándékról. Ez alapján megállapítható, hogy **a migrációs szándék az aktív népességben nem függ attól, hogy a megkérdezett rendelkezik-e munkahellyel, mekkora a jövedelme, illetve milyen a közérzete, a nyelvtudás viszont fontos szempont,** mind az angol (korr.: 0,172), mind a német nyelv (korr.: 0,204) ismerete jelentősen elősegíti a külföldi munkavállalás lehetőségének realizálódását. Mindeközben pedig a jó munkahelyi közérzetnek némi visszatartó ereje van (korr.: 0,138).

33. ábra: A külföldi munkavállalási szándék összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal az aktív korú népességben (N = 1661)

Mutatók	Nem	Életkor	Régió	Településtípus	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés ⁴	Háztartástípus	Személyes jövedelem	Közérzet
Külföldi munkavállalás tervezése	-0,083**	-0,354**	0,084	0,085*	0,094**	-0,006	0,246**	-0,038	0,033

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

4 Az elemzéseket csak a munkahellyel rendelkezők esetében folytattuk le.

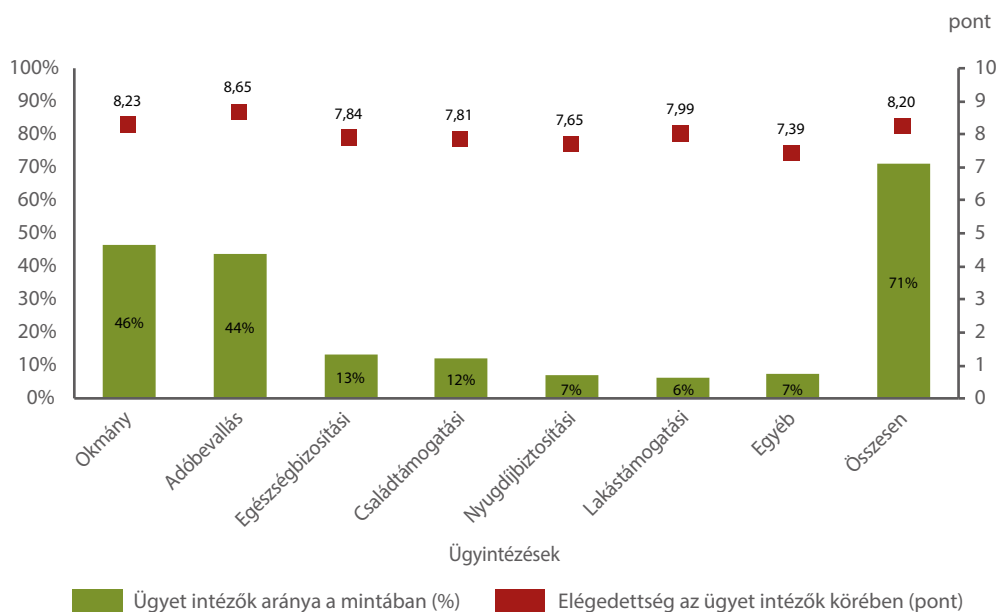
2.7. A KÖZIGAZGATÁS IGÉNYBEVÉTELE

2.7.1. KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK INTÉZÉSE

Feltett kérdés: • Intézett-e közigazgatási ügyet az alábbi ügytípusok közül az elmúlt egy évben?

A kutatás során feltártuk, hogy a lakosság milyen ügytípusokat intézett az utóbbi egy évben, illetve a szokásos 0-tól 10-ig terjedő skála segítségével azt is, hogy ügytípusonként mennyire elégedettek az ügyintézással.

34. ábra: A közigazgatási ügytípusok intézésének gyakorisága és az ügyintézással való átlagos elégedettség

A mintánkba kerülők 71 százaléka nyilatkozott úgy, hogy legalább egy közigazgatási ügytípust intézett az utóbbi 1 évben. A legalább két ügytípust¹³ intézők aránya 39,5 százalék, míg a három vagy több ügytípust intézők aránya 16,2 százalék volt. **Kiemelkedően sokan számoltak be okmányügyintézésről (46,4 százalék) és az adóbevallás intézéséről (43,7 százalék),** míg nagyjából minden nyolcadik válaszadó családtámogatási, illetve egészségbiztosítási ügyet intézett a válaszadást megelőző 12 hónapban, a lakástámogatási, valamint nyugdíjbiztosítási ügyeket intézők aránya pedig 6-7 százalék. Az egyéb ügyeket intézők aránya 6 százalékra tehető a válaszok alapján.

¹³ Az egy ügytípuson belül történő ügyek száma magasabb lehet egynél, de a lekérdezés nem terjedt ki arra, hogy ügytípuson belül hány ügyet intézett a megkérdezett (pl. családtámogatás esetében 1 éven belüli ügyintézés jelenthet a gyás és a gyed intézése).

35. ábra: A közigazgatási ügyintézés előfordulásának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Mutatók	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahely-vel rendelkezés	Háztartástípus	Jövedelem /fő	Közérezet
Okmányügyintézés	-0,100**	-0,188**	0,041	0,068*	0,198**	0,163**	0,167**	0,070**	0,138**
Adóbevallás intézése	-0,034	-0,267**	0,067	0,042	0,237**	0,480**	0,234**	0,042	0,105**
Családtámogatási ügyintézés	0,082**	-0,183**	0,084*	0,027	0,010	0,039	0,300**	-0,046*	0,010
Egészségbiztosítási ügyintézés	-0,022	-0,081**	0,023	0,043	0,091**	0,039	0,098**	0,056**	0,001
Lakástámogatási ügyintézés	-0,044*	-0,060**	0,097**	0,029	0,090**	0,027	0,126**	-0,057**	-0,021
Nyugdíjbiztosítási ügyintézés	-0,003	0,109**	0,081*	0,034	0,110**	0,015	0,101**	0,047*	-0,015
Egyéb közigazgatási ügyintézés	-0,005	-0,045*	0,063	0,095**	0,132**	0,097**	0,083*	0,005	-0,003
Intéz-e közigazgatási ügyet?	-0,107**	-0,302**	0,048	0,057	0,244**	0,333**	0,232**	0,055*	0,133**
Intézett ügytípusok száma (ha intéz)	0,042	-0,073**	0,047	0,065*	0,227**	0,124**	0,280**	0,013	-0,002

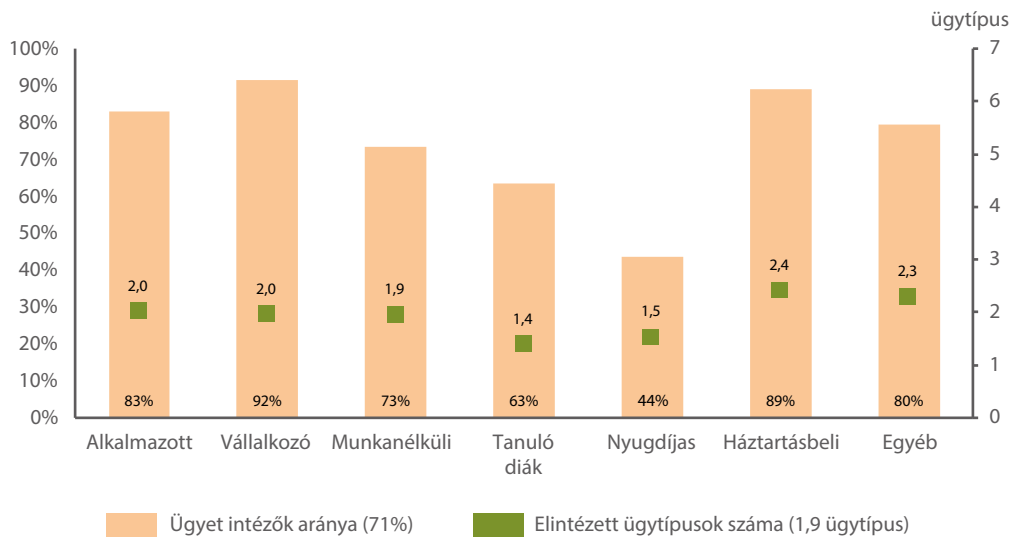
** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

Az ügyintézés és a szociodemográfiai jellemzők közötti összefüggések nem meglepőek. **Ügyeket inkább a munkával rendelkező, fiatal, magas végzettségűek intéznek, és inkább a férfiak, mint a nők.** Ennek ellenére vannak kivételek is, a nyugdíjbiztosítási ügyintézés inkább az idősebbekre, míg a családtámogatási ügyintézés inkább a nőkre jellemző. Az adatokból az is látszik, hogy **a magasabb végzettségű munkahely-vel rendelkezőkre jellemzőbb az adóbevallás intézése, valamint az okmányügyintézés** – ez utóbbi kapcsán az útlevelel és a gépjármű-tulajdonlásnak, a gépjárművezetői jogosítványoknak lehet fontos szerepe. **Az alacsonyabb státuszúakra inkább a támogatásokkal kapcsolatos ügyintézés (család, lakás) a jellemzőbbek** – bár ezen összefüggések nagyon gyengék. Az adatok alapján azt mondhatjuk, hogy mind az alacsonyabb jövedelműekre, mind a fejletlenebb régiókra jellemzőbb, hogy lakástámogatási, illetve családtámogatási ügyeket intéznek. Amennyiben az összes közigazgatási ügyintézés terhére vagyunk kíváncsiak, akkor kutatásunk alapján az ügytípusok együttes hatását vizsgálhatjuk. Ez alapján megállapítható, hogy **a munkahely-vel rendelkezők, a fiatalok, a magas végzettségűek esetében nemcsak nagyobb arányban vannak az ügyintézők, hanem ők több típusú ügyet is intéznek.** Mellettük a háztartásbelieket és az egyéb gazdasági aktivitásúakat kell megemlíteni, akik a többi munkahely-vel nem rendelkező csoport tagjainál nagyobb arányban és több ügytípusra kiterjedően intéznek ügyeket – s ez igaz még a munkahely-vel rendelkezőkhöz viszonyítva is.

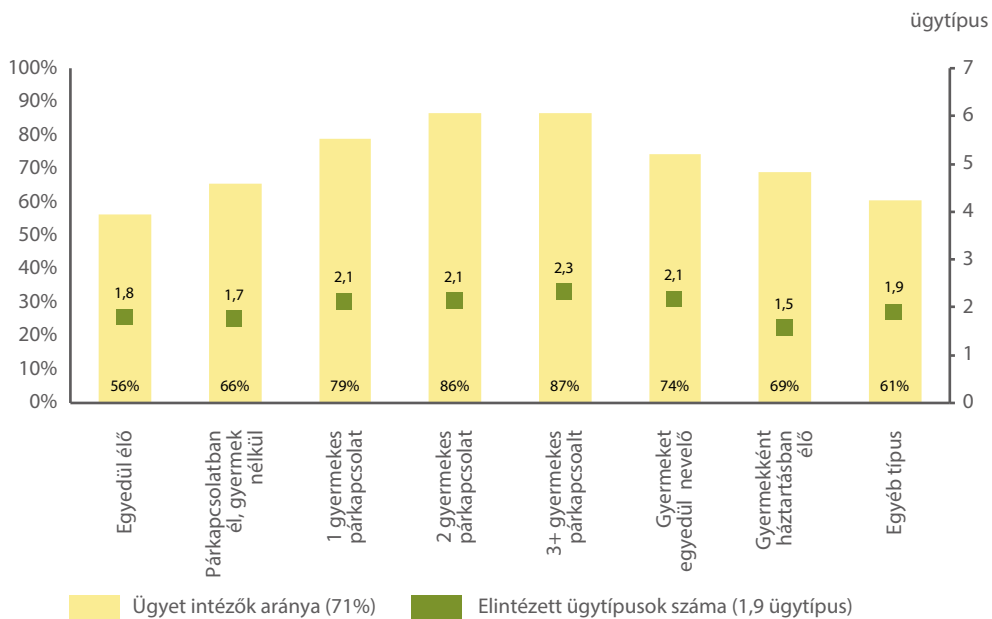
A háztartástípusok ügyintézési gyakorlatát vizsgálva megállapítható, hogy **minél nagyobb létszámú egy háztartás, annál több ügyet intéznek.** Így az elmúlt egy évben a két-, illetve háromgyermekes családban élő megkérdezettek intéztek ügyet a legnagyobb arányban (86,5%, illetve 86,6%), míg az egyedül élők körében tapasztalható a legkisebb arány (56,5%).

36. ábra: Az elmúlt egy év során közigazgatási ügyeket intézők aránya és az intézett ügytípusok száma gazdasági aktivitás szerint

Gazdasági aktivitás alapján **a vállalkozók azok, akik a legnagyobb arányban intéznek** ügyeket – esetükben sajnos a kutatásból nem derül ki, hogy az elintéztett ügyek magántermészetűek vagy vállalkozásokkal kapcsolatosak. **A legkevesebb ügyet a tanulók, illetve a nyugdíjasok** kapcsán fontos jellemző, hogy kis létszámú háztartásokban élnek, ezért jellemző, hogy nem járnak el más ügyében. Ezzel szemben a gyermekes háztartásban élők esetében jellemzőbb az ügyek intézése, illetve az is, hogy több ügytípussal kapcsolatosan intézkedtek. Ez alapján kijelenthető, hogy a közigazgatási ügyek a munkahellyel rendelkező, fiatal, felsőfokú végzettségűek körében a legjellemzőbbek, különösen, ha gyermekük is van.

37. ábra: Az elmúlt egy év során közigazgatási ügyeket intézők aránya és az intézett ügytípusok száma háztartástípusok szerint

2.7.2. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK INTÉZÉSÉVEL VALÓ ELÉGEDETTSÉG

Feltett kérdések:	<ul style="list-style-type: none"> • Ön az alábbi ügytípusokat jelölte meg arra vonatkozóan, hogy az elmúlt egy évben intézett ilyen ügytípust. Kérjük, gondoljon vissza a közigazgatási ügyintézésrel kapcsolatos tapasztalataira! Összességében mennyire volt elégedett Ön azzal, ahogy a hivatal intézte az Ön közigazgatási ügyét? • Véleménye szerint mennyire gördülékeny a lakosság számára az alábbi szolgáltatások igénybevétele?
-------------------	--

A közigazgatási ügyek intézése kapcsán egy általános elégedettség tapasztalható. **A minta a magasnak tekinthető 8,2-es átlagértékkel jellemezhető.** Fontos kiemelni, hogy különösen **azok az ügyek rendelkeznek magasabb elégedettségi értékekkel, amelyeket többen vesznek igénybe.**

38. ábra: A közigazgatási ügyintézésrel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal az ügytípust igénybe vevők körében

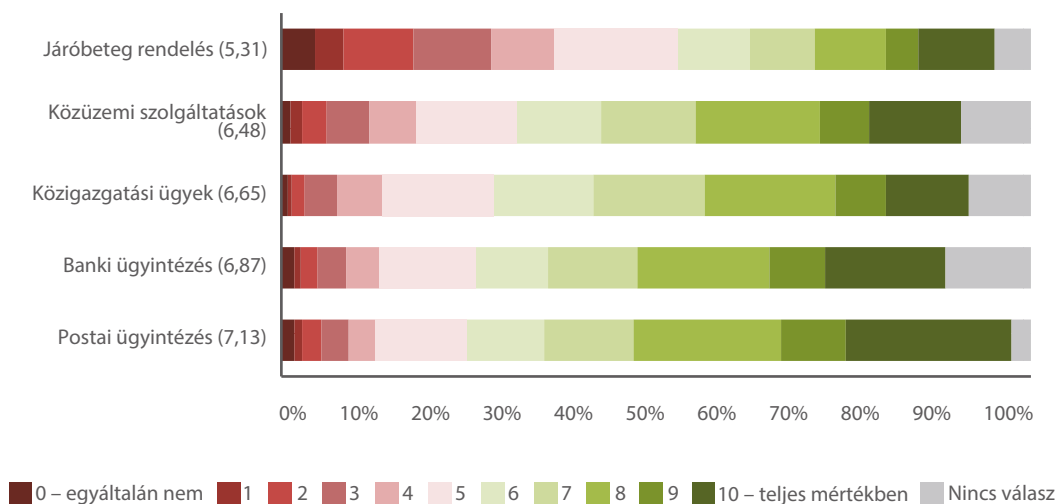
Ügyintézés	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Háztartástípus	Jövedelem /fő	Közérezet
Okmányügyintézés	0,029	-0,005	0,152**	0,101*	0,048	0,028	0,084	-0,026	0,105**
Adóbevallás intézése	0,045	0,029	0,135*	0,127**	0,057	0,039	0,094	-0,017	0,118**
Családtámogatási ügyintézés	0,121	0,010	0,137	0,092	0,067	0,050	0,265*	-0,001	0,078
Egészségbiztosítási ügyintézés	-0,002	-0,065	0,182	0,145	0,160	0,008	0,232*	0,024	0,214**
Lakástámogatási ügyintézés	0,053	-0,023	0,209	0,258*	0,165	0,045	0,17	0,100	0,106
Nyugdíjbiztosítási ügyintézés	-0,015	-0,035	0,274	0,262*	0,162	0,048	0,225	0,133	0,276**
Egyéb közigazgatási ügyintézés	0,097	-0,112	0,260	0,240*	0,136	0,139	0,195	0,129	0,271**

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

A fontosabb háttérváltozó és az egyes ügytípusokkal való elégedettség kapcsán jellemzően nem találunk összefüggést, ezek alól a területi különbségek a kivételek, **a fejletlenebb és kisebb településen élők átlagosan elégedettebbek az okmányügyintézésrel, illetve az egyéb közigazgatási ügyintézésrel.** Ezek mellett egyértelműen **befolyásolja az elégedettségi értékeket az, hogy a válaszadó milyen közérzetről számolt be.** A közérzet komponensei közül az emberekbe vetett bizalmat külön is elemeztük, de jellemző, hogy az általános közérzettel megegyező vagy annál alacsonyabb együttjárást tapasztaltunk. Az elégedettség mögött ugyanakkor számos tényező megbújhat, amelyek feltárására a kutatás keretei között nem nyílt mód, például: elégedettség az ügyfélszolgálati munkatársak felkészültségével, modorával, a várakozási idővel, a várakozás feltételeivel, az ügyintézésrel kapcsolatos tudnivalók kommunikálásával, a kényelmi szolgáltatásokkal stb. A közigazgatási ügyintézés esetében az elégedettségi dimenziók jelentősége ráadásul csak részben egyéni függő, meghatározza az is, hogy milyen (pl. online vagy személyes) csatornán keresztül kívánja az állampolgár elintézni az ügyét. Az elégedettségi dimenziók közül a kutatás során egyedül a gördülékenység került górcső alá, de nem ügytípusokhoz kötődően, hanem a közigazgatás egészének vonatkozásában, illetve oly módon, hogy más állami és piaci szolgáltatásokkal összehasonlítható legyen.

39. ábra: A közigazgatási és egyéb szolgáltatások gördülékenységének megítélése

Zárójelben az egyes szolgáltatásokkal való átlagos elégedettség.

Az adatokból úgy tűnik, hogy **a közigazgatás gördülékenységét a válaszadók a kutatásba bevont szolgáltatások tükrében átlagosnak ítélik** meg. A 6,65-ös átlag jelzi, hogy a megkérdezettek inkább elégedettek a közigazgatás gördülékenységével, de a maximális elégedettség ritka (11 százalék), a leggyakoribb pedig a 8-as érték (17,4 százalék). Mivel a gördülékenység megítélése mindenki esetében kérés volt, így érdemes összehasonlítani azokat, akik az adatfelvételt megelőző egy évben közigazgatási ügyet intéztek, azokkal, akik nem. Az előbbi csoport a közigazgatás gördülékenységét 6,74-re értékeli, míg utóbbi csoport 6,39-re, ez minimális, de éppen szignifikáns eltérést jelent.

40. ábra: A közigazgatási ügyek gördülékenységével való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Ügyintézés	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahelyel rendelkezés	Háztartás-típus	Jövedelem /fő	Közérezet
Közigazgatási ügyek gördülékenysége	0,000	0,047*	0,134**	0,132**	0,021	-0,009	0,067	0,009	0,225**

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

A főbb háttérváltozók kapcsán a gördülékenység megítélése két tényezőtől függ: a kérdezett általános közérzetétől, valamint a kérdezett lakhelyétől. **A közigazgatási ügyek gördülékenységével ez alapján az elmaradottabb régiók kistelepülésein élők a legelégedettebbek.** A kérdőívben több más nagy állami rendszerrel együtt a közigazgatás általános megítélésére is sor került, ennek eredményei a 2.8.1. alfejezetből ismerhetők meg.

2.7.3. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK INTÉZÉSÉHEZ IGÉNYBE VETT CSATORNÁK

Feltett kérdés:

- Milyen ügyintézési csatornát vett igénybe az adott ügytípus elintézéséhez? (Ügytípusonként több választ is megjelölhet!)

Ügytípusonként vizsgáltuk, hogy a megkérdezettek milyen csatornákat vettek igénybe az ügyek elintézéséhez. Ez alapján az ügytípusokat több csoportra bonthatjuk:

- **A két, szinte kizárólagosan személyes csatornára alapuló ügytípus az okmányügyintézés és a lakástámogatási ügyintézés,** mindkét esetben az ügyfelek több mint kilenczede használta a személyes csatornát.
- **Dominánsan személyes csatornára alapuló ügytípus a családtámogatási és az egészség-biztosítási ügyintézés** – az ilyen ügyeket intézők több mint háromnegyede veszi igénybe a személyes ügyintézés, de minden nyolcadik válaszadó a postai utat választotta mindkét ügytípus esetében. Szintén dominánsan személyes csatornára épülők tekinthetők az egyéb közigazgatási ügyintéзések, és kisebb mértékben a nyugdíjbiztosítási ügyintézés is, ezek esetében viszont minden más csatorna eléri a 10 százalékos igénybevételi határt; a nyugdíjbiztosítás esetében a postai út, míg az egyéb közigazgatási ügyek esetében az online csatorna használati aránya haladja meg a 20 százalékos értéket.
- Az egyetlen ügytípus, **amelynél nem a személyes ügyintézési csatorna a domináns, az adóbevallás intézése,** amely esetében sokak számára kötelező az elektronikus csatorna igénybevétele. Az ilyen ügy(ek)et intézőknek csak 29 százaléka számolt be arról, hogy személyesen intézkedett, míg egyharmadot meghaladó arányú volt a postai és az online csatornát igénybe vevők aránya.

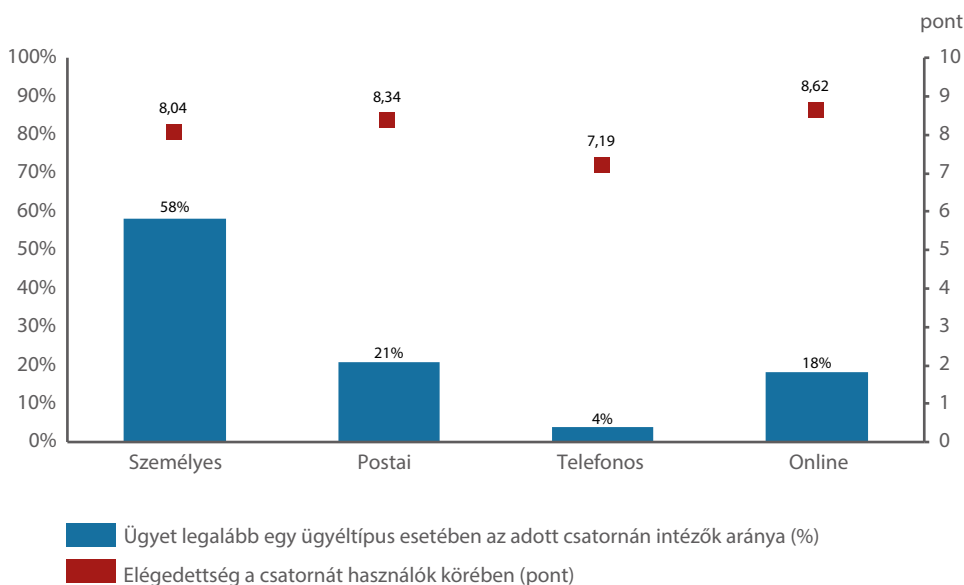
41. ábra: A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatorna és az ügyintézésrel való elégedettség

	Okmány- ügyintézés		Adóbevallás		Családtámoga- tási ügyintézés		Egészségbizio- sítási ügyintézés		Lakástámogatási ügyintézés		Nyugdíjbizio- sítási ügyintézés		Egyéb közigazga- tási ügyintézés	
	Ügyet intézők aránya	Elége- dettség	Ügyet intézők aránya	Elége- dettség	Ügyet intézők aránya	Elége- dettség	Ügyet intézők aránya	Elége- dettség	Ügyet intézők aránya	Elége- dettség	Ügyet intézők aránya	Elége- dettség	Ügyet intézők aránya	Elége- dettség
	46,4%	8,23	43,7%	8,65	12,1%	7,81	13,2%	7,84	6,4%	7,99	7,1%	7,65	7,4%	7,39
Csatorna	Az adott ügyet intézők arányában													
Személyes	96,0%	8,25	29,0%	8,09	77,0%	7,77	77,0%	7,79	91,0%	7,98	63,0%	7,92	73,0%	7,38
Postai	3,0%	7,44	38,0%	8,77	13,0%	7,5	11,0%	8,24	4,0%	7,50*	23,0%	6,80	11,0%	6,56
Telefonos	3,0%	8,13	1,0%	7,71*	5,0%	6,78	5,0%	6,82	2,0%	4,82*	10,0%	5,52	12,0%	7,89
Online	5,0%	7,99	35,0%	8,94	7,0%	8,56	7,0%	8,24	4,0%	6,69*	13,0%	7,50	20,0%	7,57

* Kevesebb, mint 10 válaszadó adatai alapján számolt átlagelégedettség.

Összességében megállapítható, hogy **az adatfelvételt megelőző egy évben a kutatásba bevontak 58 százaléka intézett személyesen valamilyen közigazgatási ügyet,** amelyhez képest a postai és az online úton ügyeket intézők aránya jelentősen alacsonyabb, míg az ügyintézéshez telefont igénybe vevők aránya rendkívül alacsony, mindössze 4 százalék.

42. ábra: A közigazgatási ügytípusok intézéséhez igénybe vett csatornák elterjedtsége és az ügyintézésrel való átlagos elégedettség

Az elégedettség kapcsán jól kirajzolódik, hogy a **telefonos csatornát használók nemcsak kevesen vannak, hanem a legelégedetlenebbek is az ügyintézésrel**. A postai és különösen az online csatornával való elégedettség viszont kedvezőbb képet mutat, mint a személyes ügyintézés – de mint láttuk, ezen csatornák igénybevétele más ügytípusokra jellemző.

43. ábra: A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák korrelációs mátrixa az ügyintézők körében (N = 1533)

	Személyes	Postai	Telefonos	Online
Személyes		-0,230**	0,007	-0,267**
Postai	-0,230**		0,076**	-0,177**
Telefonos	0,007	0,076**		0,089**
Online	-0,267**	-0,177**	0,089**	

Érdeemes megvizsgálni az egyes csatornák igénybevételét leíró változók korrelációját is az igénybe vevők körében, mivel ez rámutat arra, hogy az egyes ügyintézési csatornák miként járnak együtt más csatornák használatával. Az adatokból jól látszik, hogy **a személyes, a postai, illetve az online csatorna egymás alternatívájaként szolgál, mivel az, aki az egyik csatornát választja, ha lehetősége van rá, akkor nem választja a másikat**. Ezzel szemben a telefonos ügyintézés, úgy tűnik, az online, illetve a postai ügyintézés kiegészítését szolgálja, amely lehetővé teszi, hogy személyesen ne kelljen befáradni az ügyfélszolgálatra, s ez is az oka, hogy a telefonos csatorna használata jellemzőbb a kisebb településeken élőkre.

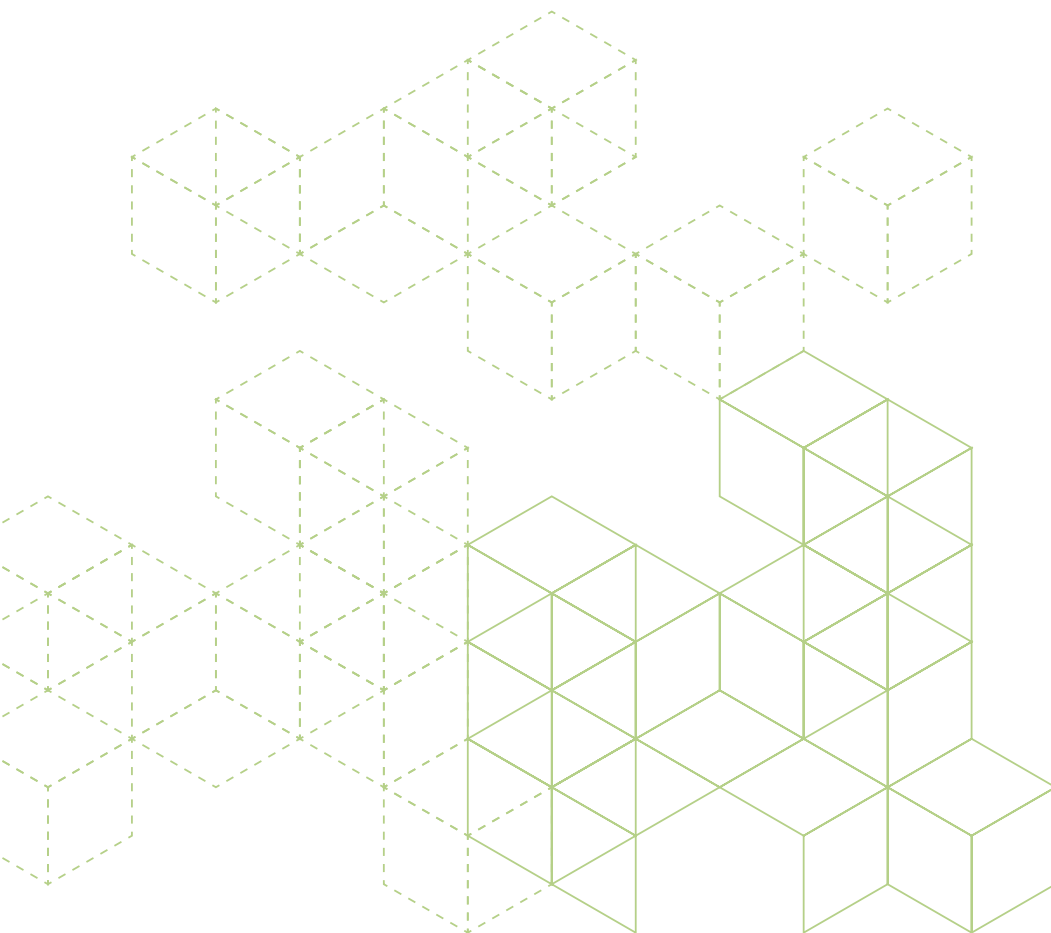
44. ábra: A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal az ügyet intézők körében (N = 1533)

Csatornák	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahellyel rendelkezés	Háztartás-típus	Jövedelem /fő	Közér-zet
Személyes	-0,059*	0,056*	0,055	0,089**	0,128**	-0,137**	0,092*	-0,042	0,005
Postai	0,021	-0,080**	0,074	0,067*	0,052	0,130**	0,058	-0,033	-0,056*
Telefonos	0,005	0,045	0,056	0,063*	0,085**	0,018	0,068	0,004	-0,020
Online	0,029	-0,089**	0,045	0,038	0,099**	0,245**	0,044	0,081**	0,148**

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

A csatornaválasztást nagyban befolyásolja, hogy a kérdezett rendelkezik-e munkahellyel – nyilvánvaló, hogy **a munkahellyel rendelkezők esetében a munkaidőben nyitva tartó ügyfélszolgálatok elérése problémás lehet, és amennyiben mód van rá, igyekeznek más csatornát találni.** Meglepő eredmény, hogy az online ügyintézés nem a legfiatalabbak körében a legelterjedtebb, s ez azt jelzi, hogy **az ügyeket intéző idősebb generáció számára sem okoz különösebb problémát az online ügyintézés.**¹⁴

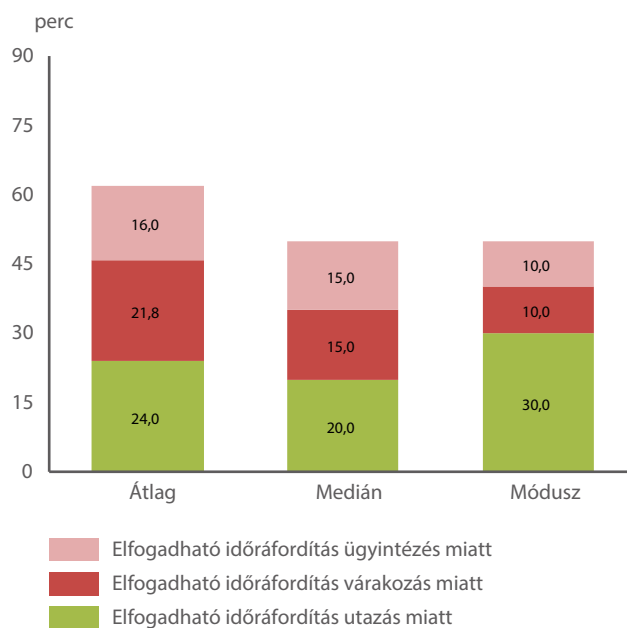
¹⁴ A jelenség mögött feltételezhető, hogy a fiatalabb generáció, különösen a tanulók nem adnak be adóbevallást, amely esetében a legelterjedtebb az online ügyintézés.

2.7.4. AZ ELFOGADHATÓ IDŐTEHER A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK INTÉZÉSÉNEK ESETÉBEN

Feltett kérdés:	<ul style="list-style-type: none"> • Alkalmanként hány perc odautazási idő fogadható el Ön szerint a közigazgatási ügyintézés elvégzésére? • Alkalmanként hány perc hivatalban töltött várakozási idő fogadható el Ön szerint a közigazgatási ügyintézés során? • Alkalmanként hány perc ügyintézési idő fogadható el Ön szerint a közigazgatási ügyének intézése során?
------------------------	---

A közigazgatási ügyek intézésével kapcsolatos időbeli ügyfélterhelés kapcsán a válaszadók által maximálisan elfogadható időráfordítást mértük az ügymenetek három különböző szegmensében: az utazási ráfordítás, a várakozási idő, valamint az ügyintézés tekintetében. Ezek együttesen teszik ki azt az időmennyiséget, amely alapján megismerhető a társadalmi elvárás arra nézve, hogy egy-egy közigazgatási ügy elintézésére mennyi lehet a maximális időráfordítás. Mivel a kérdés tipikusan olyan jellegű, hogy a magas értékek jelentősen torzítanak, így az átlagok vizsgálata mellett érdemes a mediánt¹⁵ és a móduszt¹⁶ is elemezni.

45. ábra: Közigazgatási ügyintézésre fordítandó maximálisan elfogadható idő

Az adatok alapján kijelenthető, hogy **a közigazgatási ügyek intézéséhez szükséges intézményrendszert úgy kell kiépíteni, hogy a lakosság többsége a hálózat hozzá legközelebb eső pontját félórán belül elérje.** Ez egybecseng a kormányablak-hálózat bővítésének célrendszerével. A várakozási és az ügyintézési idő elfogadható mértéke nagyjából hasonlóan alakul, bár a számtani átlagok alapján a várakozási idő esetében némileg nagyobb időráfordítást is el tudnak fogadni a megkérdezettek. Ez azt is jelenti, hogy **a megkérdezettek maximum egy-két ügyintézésnyi időnél nem szeretnék többet várakozni,** azaz nem torlódhatnak fel az ügyfelek, ez pedig feltételezi az ügyfelek ütemezett kezelését, az előzetes időpontfoglalást. A három külön mért szegmens alapján azt mondhatjuk, hogy **egy-egy közigazgatási ügyintézés elfogadható összes időráfordítása 50–60 perc között mozog.**

¹⁵ Az az érték, amelynél az érvényes választ adó megkérdezettek fele magasabb, míg másik fele alacsonyabb értéket adott meg.

¹⁶ Az az érték, amelyet a legtöbb válaszadó jelölt meg.

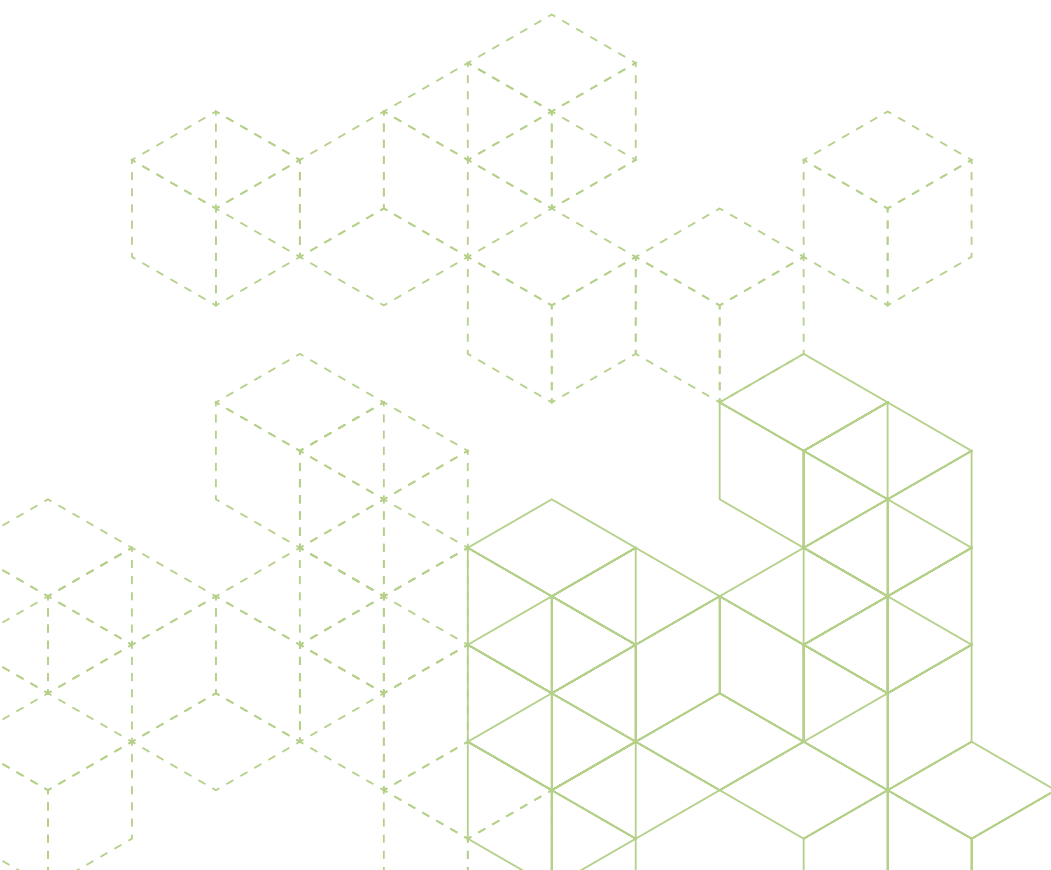
46. ábra: A közigazgatási ügyintézésre fordítandó maximálisan elfogadható idő összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal az ügyintézők körében (N = 1533)

Időteher	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahely-vel rendelkezés	Háztar-tástípus	Jövedelem /fő	Közérzet
Elfogadható utazás miatti ráfordítás	0,031	0,095**	0,130**	0,167**	0,120**	-0,116**	0,034	0,033	-0,086**
Elfogadható várakozás miatti ráfordítás	0,043*	0,119**	0,108**	0,109**	0,099**	-0,111**	0,041	0,015	-0,114**
Elfogadható ügyintézés miatti ráfordítás	0,079**	0,133**	0,120**	0,118**	0,106**	-0,113**	0,050	0,058**	-0,059**

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

Az ügyintézés kapcsán elfogadhatónak tekintett időráfordítást meghatározza a kérdezett életkora, iskolai végzettsége és munkaerőpiaci státusza, ennek megfelelően a magasan kvalifikált, fiatal, munkahelyel rendelkezők azok, akik a legkevesebb időráfordítást tartják elfogadhatónak. Területi aspektusból megemlítendő, hogy a budapestiek hosszabb ügyintézési időt tartanak elfogadhatónak (átlagosan és összesen 69 percet), míg a megyei jogú városokban élők a legrövidebbet (55 perc). **Az elfogadható idő megítélése nem mutat együttállást azzal, hogy a válaszadó mennyire elégedett az egyes ügytípusokkal,** vagy igénybe vette-e ezeket az elmúlt évben, illetve hogy milyen csatornán keresztül intézte az ügyeit.

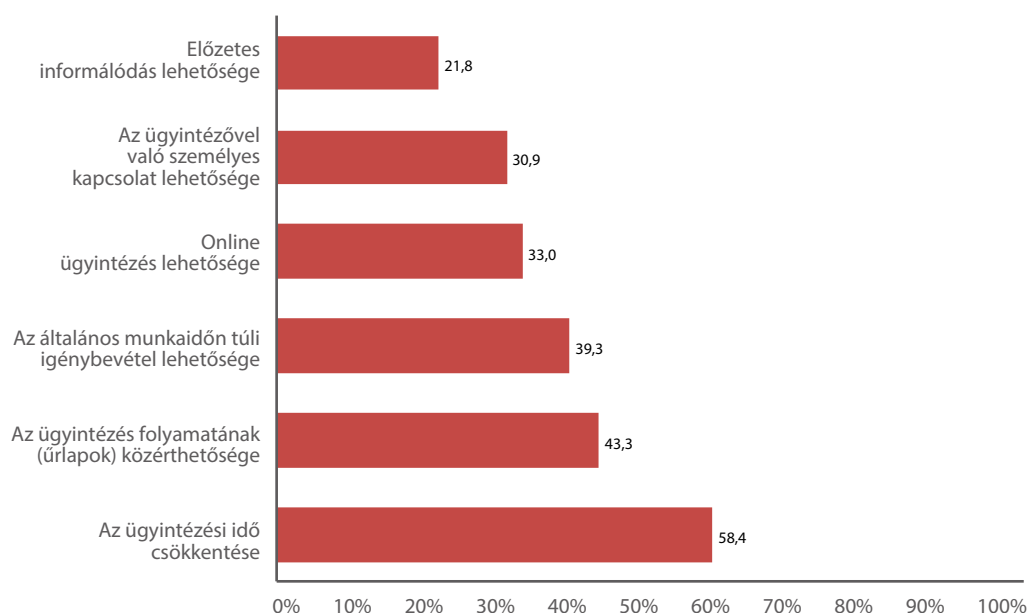
2.7.5. A KÖZIGAZGATÁSI ÜGYEK INTÉZÉSÉNEK KÖNNYEBBÉ TÉTELE

Feltett kérdés:

- Közigazgatási ügyeinek intézését Ön szerint mi segíti, tenné hatékonyabbá? Kérjük, az alábbi listából jelölje meg a legfontosabbakat (maximum 3 darabot)!

A közigazgatási ügyek intézése, amellyel együtt jelentős időráfordítást igényel, olyan szervezési problémákat is felvet, mint a családi élettel vagy a munkahelyi elfoglaltságokkal való összeegyeztethetőség, ezért a kérdőív arra is kitért, hogy milyen kényelmi szolgáltatásokat, megoldásokat vélnek a megkérdezettek hatékony eszköznek az ügyeik intézésének segítésében. A válaszadók a felkínált hat lehetőség közül maximum hármat jelölhettek meg az ügyintézés segítő megoldások közül. A megkérdezettek fele (49,5 százalék) élt azzal, hogy három válaszlehetőséget is megjelölt a felkínált hatból, illetve a megkérdezettek 1,7 százaléka a felkínáltakon kívül további megoldást is kifejtett. Ezekből **az rajzolódik ki, hogy az ügyintézők kompetenciája, segítőkészsége, udvariassága fontos fejlesztendő területnek tekinthető.**

47. ábra: A közigazgatási ügyintézés hatékonyabbá tévő megoldások támogatottsága

A felkínált lehetőségek közül a közigazgatási ügyek intézéséhez szükséges idő csökkentése az, amelyre a legnagyobb igény mutatkozik, míg az előzetes informálódást jelölték a legkevesebben. Ez utóbbi nem jelenti azt, hogy az előzetes informálódás ne lenne fontos, sokkal inkább azt, hogy ennek fejlesztésére kisebb az igény (például mert megfelelően működik), ez az ügyintézővel való kapcsolattartásra is igaz lehet. Egyértelmű igény mutatkozik arra is, hogy az ügyintézési folyamatok egyszerűsödjön, közérthetőbbé váljon. Az online ügyintézés és a munkaidőn túli nyitvatartás támogatása átlagosnak tűnik – ha minden megoldás ugyanannyi jelölést kapott volna, akkor mindegyiket a válaszadók 37,8 százaléka jelölte volna. Viszont ezek azok, amelyek esetében a legmegosztottabbak a válaszadók a szociodemográfiai jellemzőik mentén, különösen az életkor és a munkahelyi rendelkezés szempontjából.

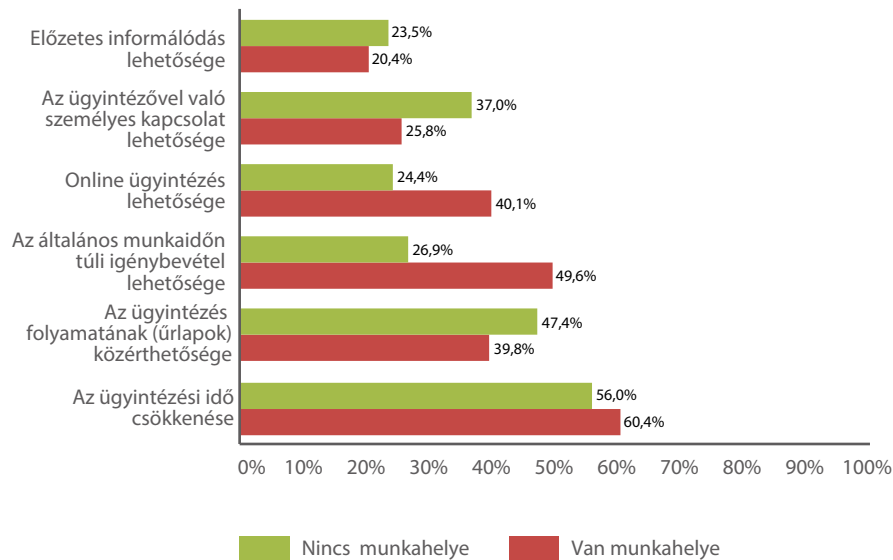
48. ábra: A közigazgatási ügyintézés hatékonyabbá tévő megoldások összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Megoldások	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahely-elrendezés	Háztartás-típus	Jövedelem /fő	Község
Az általános munkaidőn túli igénybevitel lehetősége	-0,018	-0,144**	0,082*	0,119**	0,104**	0,232**	0,083*	0,034	0,059**
Az ügyintézési idő csökkentése	0,018	-0,042*	0,103**	0,094**	0,064*	0,045*	0,037	-0,045*	0,011
Az ügyintézővel való személyes kapcsolat lehetősége	0,023	0,150**	0,101**	0,064*	0,123**	-0,120**	0,094**	-0,043*	-0,101**
Az ügyintézés folyamatának (úrlapok) közérthetősége	0,057**	0,100**	0,039	0,082**	0,104**	-0,076**	0,063	-0,019	-0,073**
Az előzetes informálódás lehetősége	0,024	0,049*	0,138**	0,053	0,066*	-0,038	0,054	0,035	-0,005

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

49. ábra: A közigazgatási ügyintézés hatékonyabbá tévő megoldások támogatottsága a munkahelyel való rendelkezés szempontjából

Az idősebbeknek, a képzetlenebbeknek és a munkahellyel nem rendelkezőknek fontosabb, hogy az ügyintézővel személyes kapcsolat legyen kialakítható, illetve hogy az ügyintézési folyamat áttekinthető legyen, míg a munkaidőn túli nyitvatartás lehetősége a magasan képzetteknek, a munkahellyel rendelkezőknek és a fiatalabbaknak fontos. Területi aspektusból kiemelendő, hogy a kisebb településeken élők jobban igénylik az ügyintézésre fordított idő csökkentését, illetve azt, hogy munkaidőn túl is igénybe tudják venni az ügyfélszolgálatokat. Érdemes megjegyezni, hogy a háztartástípus és a gyermekek száma érdemben nem befolyásolja, hogy milyen típusú megoldásokat preferálnak a válaszadók.

2.8. TÁRSADALMI INTÉZMÉNYEK, RENDSZEREK

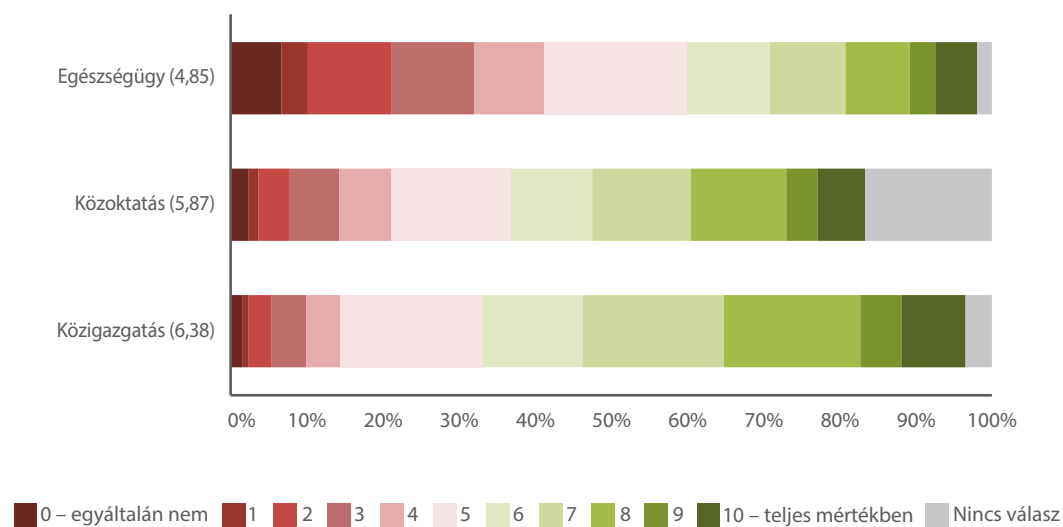
2.8.1. A NAGY ÁLLAMI RENDSZEREKKEL VALÓ ELÉGEDETTSÉG

Feltett kérdések:

- Összességében mennyire elégedett Ön a közigazgatással általánosságban?
- Összességében mennyire elégedett Ön az egészségügyi ellátórendszerrel?
- Összességében mennyire elégedett Ön a közoktatási rendszer (általános és középfokú oktatás) minőségével?

A közigazgatás esetében az általános elégedettség mérésére is sor került, két másik nagy állami intézményrendszerrel együtt, ezek az oktatás és az egészségügy.

50. ábra: A nagy állami rendszerekkel való elégedettség

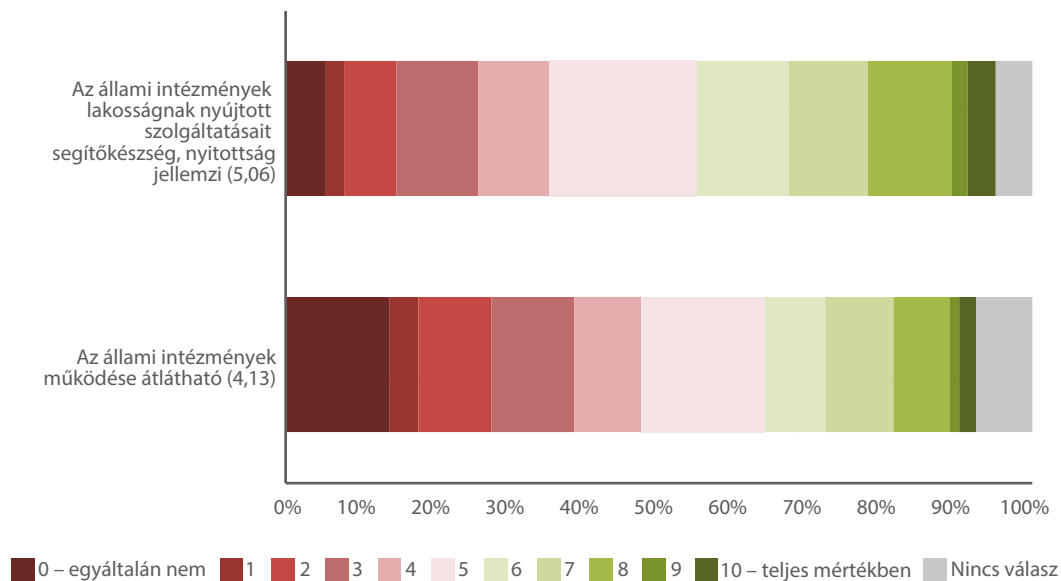
Zárójelben az egyes változókhoz kapcsolódó átlagértékek

Az egészségügy megítélésében túlsúlyban vannak azok, akik elégedetlenségüknek adtak hangot, szemben azokkal, akik kisebb-nagyobb mérvű elégedettségről számoltak be (41,8 vs. 38,1 százalék). Az egészségügy általános megítélése nagyon erős korrelációt mutat a járóbeteg-rendelés gördülékenységének megítélésével (átlaga: 5,31; korrelációs érték: 0,652).

A közoktatás esetében bár nagyobb az elégedettek aránya az elégedetlenekhez képest (46,6 vs. 21,1 százalék), de ez utóbbiak körében kevesen vannak azok, akik teljes mértékben elégedettek lennének. Eközben rendkívül sokan vannak (16,6 százalék), akik nem tudtak véleményt alkotni a közoktatással kapcsolatos elégedettségükről – ez az arány a gyermeket nevelő háztartásban élőknél 10,6 százalék, míg a gyermeket nem nevelők körében 25,4 százalék.

A közigazgatás megítélése egyértelműen a legkedvezőbb a három vizsgált ágazat közül, az elégedetlenek aránya mindössze 14,6 százalék, míg az elégedetteké 63,4 százalék, bár ennél az ágazatnál is jellemző, hogy a teljes mértékben elégedetlenek aránya viszonylag alacsony. A közigazgatással való általános elégedettség értéke 6,38, amely gyakorlatilag megegyezik a közigazgatási ügyet az utóbbi egy évben intézők, illetve nem intézők körében kapott eredménnyel (6,4 vs. 6,35). A közigazgatással való általános elégedettség kapcsán mért átlag nagyjából megegyezik a közigazgatási ügyek gördülékenységének megítélésével is (átlaga 6,65), és a két kérdés között magas szintű korreláció áll fenn (0,588). Viszont a kutatásba bevont ügytípusokkal való elégedettség átlagainál – amelyek 7,39 és 8,65 között mozognak – lényegesen alacsonyabb a közigazgatással való általános elégedettség. Ez alapján felmerül a kérdés, hogy a közigazgatás működésének melyik az a kutatásunk által nem érintett aspektusa, amely az általános megítélés ilyen mérvű relatív deficitjét eredményezi.

51. ábra: Az állami intézmények általános megítélése

Zárójelben az egyes változókhoz kapcsolódó átlagértékek.

Nyilvánvaló, hogy az emberek a közigazgatásra is mint az állami intézményrendszer egészének egy részére tekintenek, így az állam által működtetett teljes intézményrendszer megítélése is hat a közigazgatás megítélésére. Ezzel kapcsolatban két kérdést tartalmazott a kérdőív: egyrészt az állami alkalmazottak segítőkészségére, nyitottságára vonatkozóan (átlag: 5,06), ezzel a közigazgatás megítélése 0,459-es szintű korrelációt mutat; másrészt az állami intézmény működésének átláthatóságára vonatkozóan (átlag: 4,13), ezzel a közigazgatás megítélése 0,426-es szintű korrelációt mutat. A fentiek alapján két fontos megállapítás tehető:

1. Az állami intézményrendszer egy kiválasztott elemének megítélése (pl. közigazgatás) nem független az állam működésének megítélésétől, ráadásul az állami intézményrendszer kiválasztott elemének megítélése a többi részelemtől sem független.

A közigazgatás megítélése az egészségüggyel 0,501-es, a közoktatással 0,518-es korrelációs értéket mutat, míg az egészségügy és a közoktatás között fennálló korreláció értéke 0,553. Ezt erősíti az egyes társadalmi intézményekbe vetett bizalommal való összefüggés is. A közigazgatás általános megítélése az állami intézményekbe (pl. rendőrség, igazságszolgáltatás) vetett bizalommal mutat jelentős együttállást (korr.: 0,401–0,455), míg a korreláció a nem állami intézmények esetében némileg kisebb (korr.: 0,280–0,376). A korrelációk az egyes közigazgatási eljárásokkal való elégedettséggel összehasonlítva is e két szint között mozognak (korr.: 0,296–0,418).

2. Az állami intézményrendszer megítélése annál rosszabb, minél nagyobb rendszerelemre kérdezzük rá, és minél nagyobb az állampolgártól mért távolság.

Az egyes konkrét közigazgatási ügýtípusok megítélése 8,65 és 7,39 között, a közigazgatás egészének megítélése 6,65 és 6,38 között, míg az állami intézmények összességének megítélése 5,06 és 4,13 között változik.

52. ábra: A nagy állami rendszerekkel és az állami intézményrendszerrel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Nagy állami rendszerek	Nem	Életkor	Régió	Településtípus	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Háztartástípus	Jövedelem /fő	Közérezet
Közigazgatás	0,004	0,026	0,120**	0,108**	0,046	-0,000	0,044	-0,010	0,312**
Egészségügy	0,003	0,058**	0,132**	0,142**	0,166**	-0,053*	0,045	-0,015	0,213**
Oktatás	0,025	-0,047*	0,170**	0,198**	0,179**	0,001	0,099*	-0,072**	0,267**
Az állami intézmények működése átlátható	0,020	0,008	0,132**	0,087**	0,031	0,025	0,065	0,013	0,264**
Az állami intézmények lakosságnak nyújtott szolgáltatásait segítő-készség, nyitottság jellemzi	0,039	0,033	0,150**	0,087**	0,039	0,005	0,069	0,016	0,254**

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

A fent említett korrelációs szintekhez képest a szociodemográfiai eltérések szerepe jóval kisebb, ugyanakkor az általános közérzet és az állami intézményrendszereket megragadó változók között szembetűnő a kapcsolat, de ez **feltételezhetően nem egyirányú, azaz az intézményrendszer fejlesztése elősegítheti a jobb közérzetet, de a jobb közérzetűek jobbnak is ítélik az intézményrendszert.**

Emellett fontos kiemelni a területi hatást, amely alapján **kisebb településeken és az elmaradottabb régiókban élők azok, akik elégedettebbek a közszolgáltatásokkal**, kiváltképp az oktatás esetében. A másik jellemző trend e két intézményrendszer esetében, hogy **a magasabb végzettségűek kritikusabbak a nagy rendszerek megítélésében.** Mivel ezek a hatások az oktatás esetében a legerősebbek, érdemes megvizsgálni, hogy az iskolai végzettség és a településtípus metszetében miként alakul a közoktatással való elégedettség. Az adatok azt mutatják, hogy **a válaszadónak minél több választási lehetősége, összehasonlítási alapja van az oktatási rendszer intézményei, az alkalmazott pedagógiai programok esetében, annál kritikusabban áll az oktatás színvonalához.** Ennek alapján tehát a nagyobb városokban élők kevésbé elégedettek az oktatás színvonalával, habár több oktatási intézmény közül választhatnak.

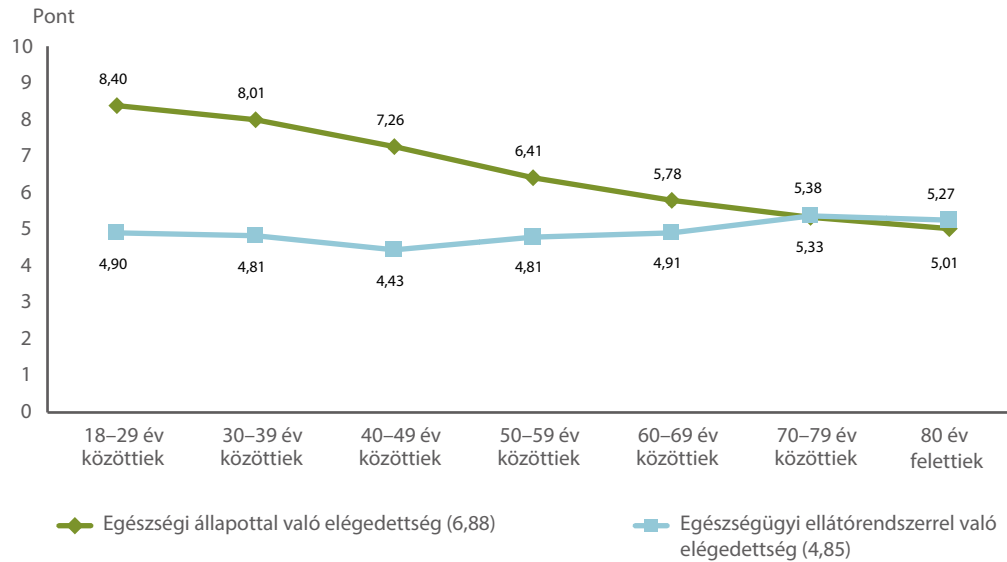
53. ábra: Az oktatási színvonal megítélése a kért iskolai végzettsége alapján településtípus szerinti bontásban

A kért legmagasabb iskolai végzettsége	Budapest	Megyei jogú város	Többi város	Község
Felsőfokú végzettség	4,57	5,70	5,38	5,71
Érettségi	5,34	5,71	5,75	6,31
Szakiskola	4,86	6,36	6,16	6,35
Nyolc osztály vagy kevesebb	5,88	6,15	6,26	6,99

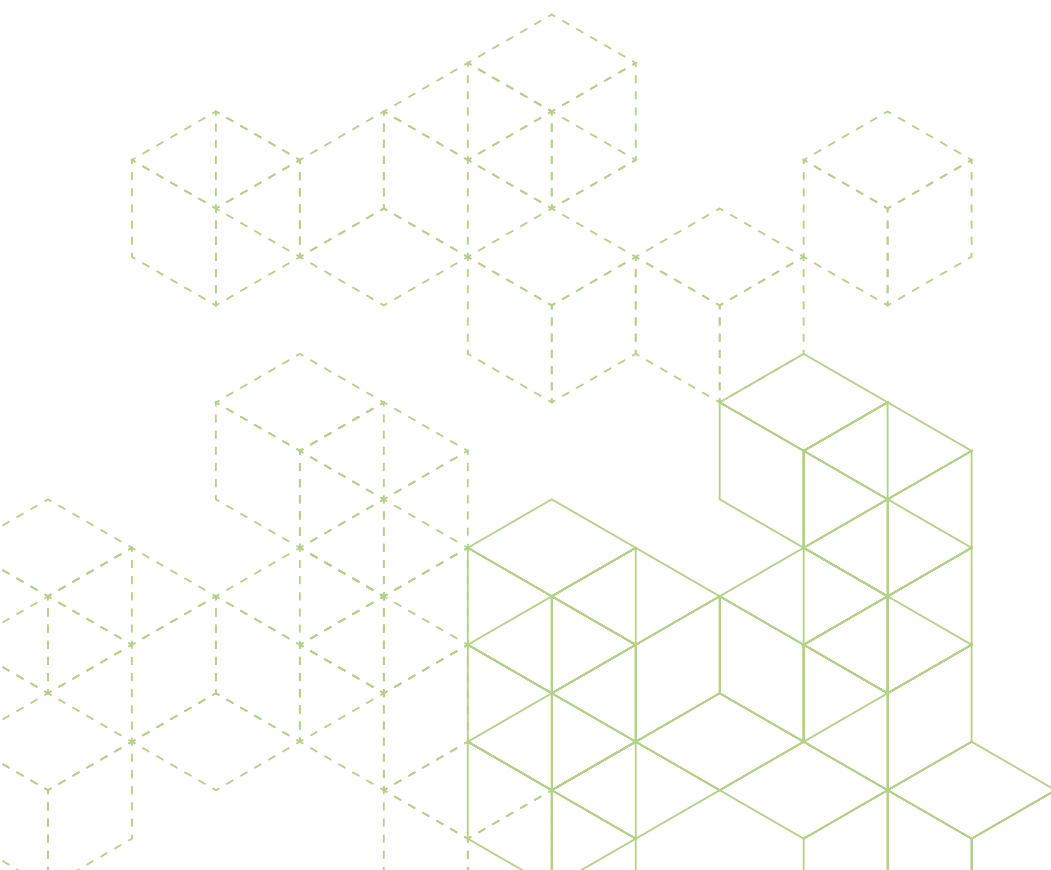
A közigazgatással való elégedettség megítélése kapcsán fontos még arra felhívunk a figyelmet, hogy azt gyakorlatilag **nem befolyásolják a vizsgálatba bevont, egyénhez köthető jellemzők: sem a nem vagy az életkor, sem az utóbbi egy évben szerzett tapasztalat.** A tapasztalat szerepének fontossága az oktatás megítélésében sem lényeges, bár nem kérdeztünk rá arra, hogy a megkérdezettnek van-e a közoktatásban részt vevő gyermeke, de míg a gyermekes háztartások közoktatással való elégedettsége 6,05, addig a gyermekteleneké 5,68. Ráadásul a közoktatásból való kikerülés idejének sincs jelentős befolyása,

hiszen a legfiatalabb, 18–29 éves korcsoport esetében az átlagos elégedettség 5,98 volt, amely kevéssel alatta marad az átlagértéknek.

54. ábra: Az egészségüggyel és az egészségi állapottal való elégedettség a különböző életkori csoportokban

A saját tapasztalat befolyásoló hatása az egészségügy esetében érhető leginkább tetten, de ennek kapcsán sem markáns. Az egészségüggyel való elégedettség kapcsán azt tapasztaljuk, **hogyan az idősebb generáció egyre romló egészségügyi állapota mellett egyre elégedettebben nyilatkozik az egészségügy teljesítményéről.** A fentiek alapján úgy tűnik, hogy a nagy állami rendszerekkel való elégedettség esetében az államhoz, esetleg a kormányhoz fűződő viszony az a tényező, amely befolyással bírhat, de ennek feltárására a véleménykutatás nem vállalkozott.

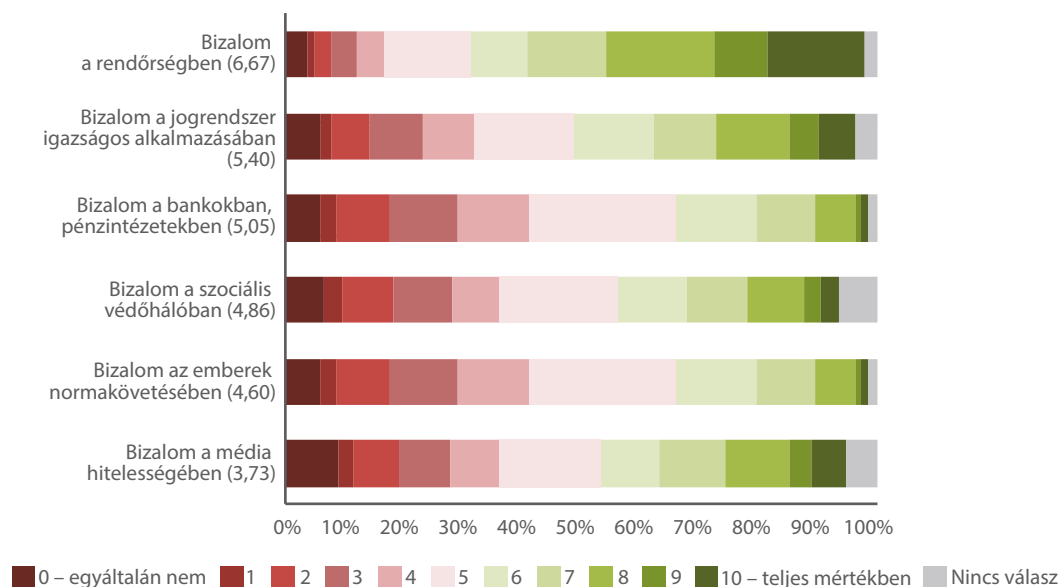
2.8.2. BIZALOM A FONTOSABB TÁRSADALMI INTÉZMÉNYEKBEN

Feltett kérdések:

- Mennyire bízik meg Ön a rendőrségben?
- Mennyire bízik meg Ön a jogrendszer igazságos alkalmazásában?
- Mennyire bízik meg Ön abban, hogy az emberek betartják a társadalmi normákat, szabályokat?
- Mennyire bízik meg Ön a szociális védőhálóban?
- Mennyire bízik meg Ön a bankokban, pénzüintézetekben?
- Mennyire bízik meg Ön a média hitelességében?
- Mennyire ért egyet az alábbi állításokkal?
 - Ha valamilyen jogsérelem ér, tudom, hogy a magyarországi jogvédő szervezetekhez bizalommal fordulhatok.
 - Az országot fenyegető külső veszély esetén a magyar haderő megfelelő védelmet tud biztosítani az állampolgároknak.
 - Az ország területén kialakuló természeti csapás vagy ipari vészhelyzet esetén a katasztrófavédelem megfelelően el tudja háritani a veszélyt, és védelmet tud biztosítani az állampolgároknak.
 - A bűnelkövetők az igazságszolgáltatás során megfelelő büntetésben részesülnek Magyarországon.

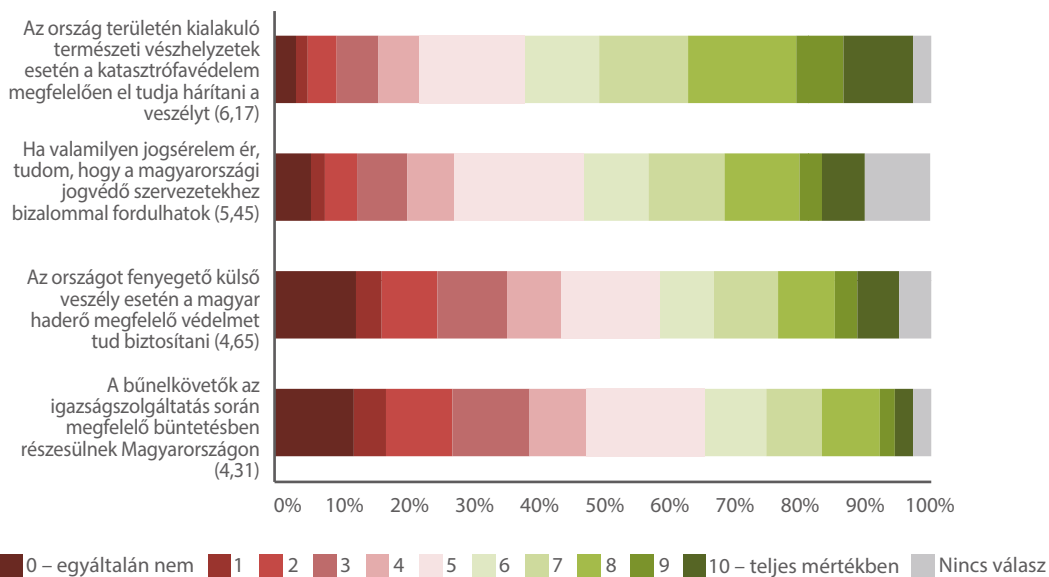
A bizalom kapcsán a kérdőív mind az emberek normakövetésével szembeni bizalmat, mind az egyes kiválasztott társadalmi intézményekkel kapcsolatban fennálló bizalmat meg kívánta ismerni. Ennek kapcsán két kérdésblokkba sorolhatók a kérdések: az első esetében néhány fontosabb társadalmi intézménnyel kapcsolatban közvetlenül kérdeztük meg a válaszadókat bizalmukról (ebben a blokkban kapott helyet az emberek normakövetésébe vetett bizalom is); míg a másik kategória esetében a különböző intézmények képességeire vonatkozó állításokból bontakozik ki, hogy mennyire bíznak bennük az emberberek.

55. ábra: Bizalom a fontosabb társadalmi intézményekben és a normakövetésben

Zárójelben az egyes változókhoz kapcsolódó átlagértékek.

56. ábra: A társadalmi intézményekkel kapcsolatban megfogalmazott bizalmi állítások megítélése

Zárójelben az egyes változókhoz kapcsolódó átlagértékek.

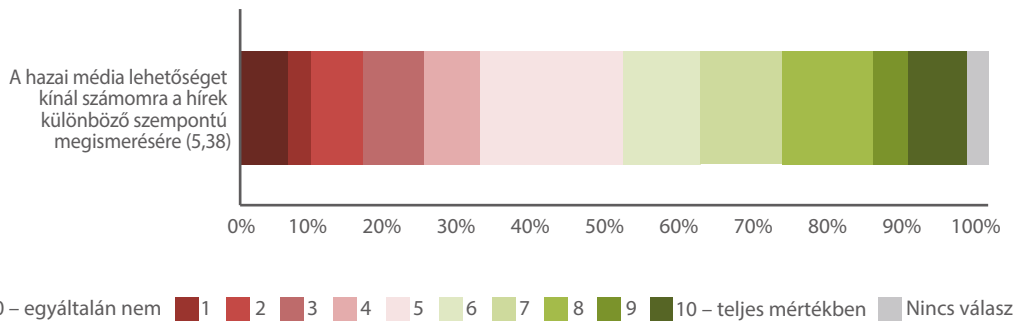
Összességében kijelenthetjük, hogy **a társadalmi intézményekkel szemben rendkívül alacsony az általános bizalom.** Ez alól **kivételt jelent a rendőrség, illetve a katasztrófavédelem,** szemben a hadsereg védelmi erejébe vetett bizalommal, amely a negatív tartományba esik. A védelmi képességgel kapcsolatban a teljesen szkeptikusok aránya 12,3 százalék. A hadsereg és a katasztrófavédelem képességei között a válaszadók nagyon erős összefüggést feltételeznek (korr.: 0,643), s a rendőrségbe vetett bizalom is erősen összefügg ezekkel (korr.: 0,420–0,428).

A pozitív tartományba esik még a jogrendszer szereplőinek megítélése: egyfelől az igazságszolgáltatás igazságosságába, másfelől a jogvédő szervezetekbe vetett bizalom. (Bár ez utóbbi esetében a nem válaszolók aránya eléri a 10 százalékot.) A két mutató közötti korreláció 0,541, s ez azt jelenti, hogy aki nem bíz az igazságszolgáltatás igazságosságában, az a jogvédő szervezetektől sem számít segítségre. Ugyanakkor abban már jóval alacsonyabb a bizalom, hogy a bűnelkövetők a megfelelő büntetésben részesülnek – nagyon jelentős, 12,1 százalék azok aránya, akik úgy vélik, hogy egyáltalán nem megfelelőek a büntetések.

A bankok és pénzügyintézetek megítélése sem kedvező, ötös átlagértéket mutat. Meglepő eredmény, hogy **a jövedelmi viszonyoknak nincs semmilyen hatása a bankok megítélésére,** illetve a gazdasági aktivitás hatása is elenyésző – például a vállalkozók pénzügyintézetekkel kapcsolatos bizalma 5,15-ös értéket mutat az 5,05-ös átlaghoz képest. **A szociális háló működésében az emberek jelentős része (36,3 százalék) nem bíz,** akárcsak a pénzügyi rendszer esetében, **a kért jövedelmi viszonyainak itt sincs hatása a szociális rendszer megítélésére.** A gazdasági aktivitás némi hatással bír: leginkább a tanulók (átlag: 5,82), **legkevésbé a munkanélküliek (4,4) bíznak a szociális védőhálóban.**

A média hitelessége kapcsán rendkívül alacsony bizalmi szinttel találkozunk. A kutatás egy másik médiára vonatkozó szempontot is tartalmazott: „A hazai média lehetőséget kínál számomra a hírek különböző szempontú megismerésére.” Az erre vonatkozó válaszok 5,38-as átlagértéket mutatnak. Ennek megfelelően **a média diverzifikáltságának hiánya lehet az egyik alapvető oka a médiába vetett csekély bizalomnak,** így nem meglepő, hogy a két mutató között erős a korreláció (0,453).

57. ábra: A média diverzifikáltságának megítélése

Zárójelben a változóhoz kapcsolódó átlagértékek.

A társadalmi szervezetekkel kapcsolatos bizalom tekintetében általánosságban megállapítható, hogy a legfontosabb tényező a kérdezett általános elégedettsége. A szociodemográfiai háttérváltozók közül pedig a településtípus emelkedik ki: a kistelepülésen élők összességében kevésbé bizalmatlanok. Az együttállás a szociális védőhálóba és a megfelelő büntetések kiszabásába vetett bizalom esetében a legerősebb, amelyeknél regionális különbségek is megfigyelhetők: **az elmaradottabb régióban élők bíznak jobban a szociális védőháló működésében és a megfelelő büntetés kiszabásában.** Utóbbi esetében az alacsonyabb végzettségűek nagyobb bizalmi szintet mutatnak, mint a magasabb végzettségűek. **A média megítélésével kapcsolatban elmondható még, hogy a magas iskolai végzettségűek és a munkahellyel nem rendelkezők bizalmatlanabbak.**

58. ábra: A fontosabb társadalmi intézményekbe vetett bizalom összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Társadalmi intézmény	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahely-lyel rendelkezés	Háztartástípus	Jövedelem /fő	Közérezet
Bizalom a rendőrségben	0,047*	0,029	0,133**	0,102**	0,050	0,005	0,061	0,007	0,297**
Bizalom a jogrendszer igazságos alkalmazásában	0,068**	-0,035	0,118**	0,094**	0,076**	0,032	0,078	-0,006	0,329**
Bizalom a szociális védőhálóban	0,057*	-0,027	0,181**	0,151**	0,072*	-0,044*	0,111**	-0,011	0,279**
Bizalom a bankokban, pénzintézetekben	0,069**	-0,028	0,109**	0,034	0,076**	-0,028	0,082	0,014	0,228**
Bizalom a média hitelességében	0,046*	0,050*	0,156**	0,097**	0,130**	-0,110**	0,078	-0,028	0,129**

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

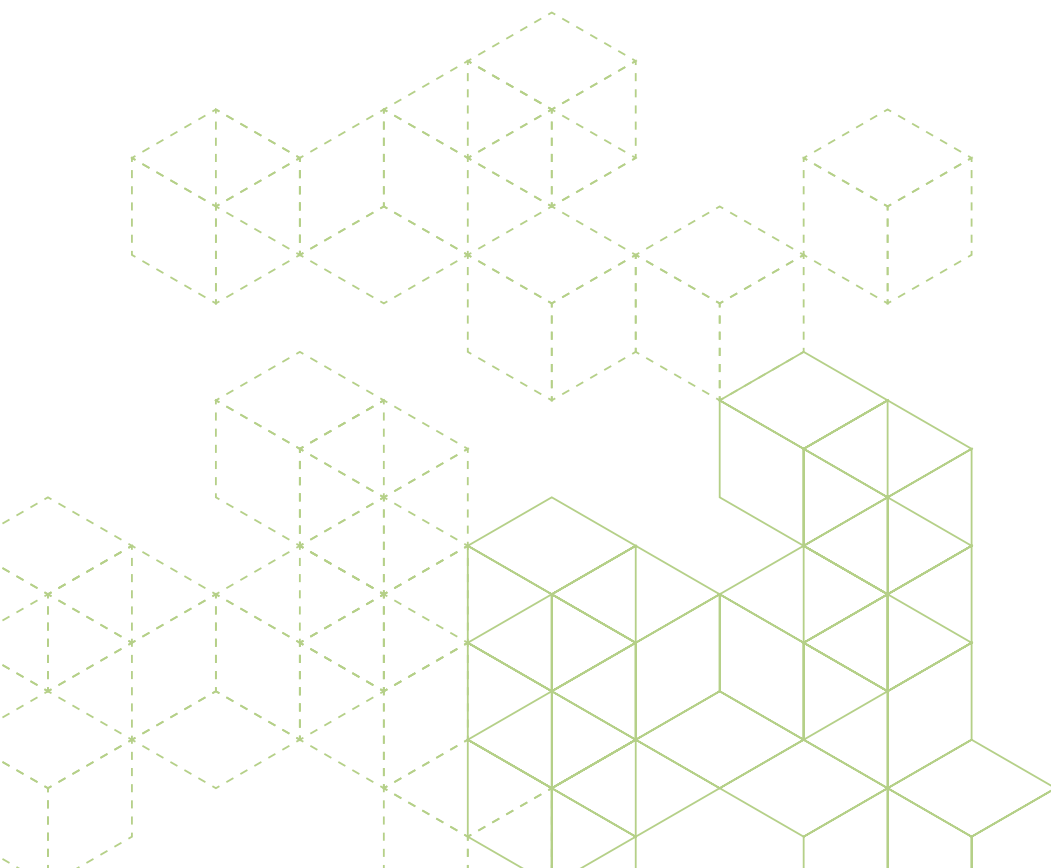
* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

59. ábra: Az egyes társadalmi intézményekkel kapcsolatos állításokkal való egyetértés összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Állítások	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahely-lyel rendelkezés	Háztartástípus	Jövedelem /fő	Közérzet
„Ha valamilyen jogsé- relem ér, tudom, hogy a magyarországi jogvédő szervezetekhez biza- lommal fordulhatok.”	0,014	-0,029	0,128**	0,066*	0,077**	0,018	0,109**	-0,006	0,291**
„A bűnelkövetők az igazságszolgáltatás során megfelelő bü- ntetésben részesülnek Magyarországon.”	0,047*	0,038	0,129**	0,067*	0,080**	-0,030	0,057	-0,030	0,224**
„Az országot fenyegető külső veszély esetén a magyar haderő megfelelő védelmet tud biztosítani.”	0,001	0,044*	0,119**	0,135**	0,116**	-0,053*	0,076	-0,034	0,225**
„Az ország területén kialakuló természeti vészhelyzetek esetén a katasztrófavédelem megfelelően el tudja hárítani a veszélyt.”	0,027	0,012	0,105**	0,108**	0,076**	0,012	0,096**	0,021	0,282**
„A hazai média lehető- séget kínál számomra a hírek különböző szempontú megjisme- résére.”	0,017	0,043*	0,127**	0,082**	0,065*	0,035	0,062	-0,013	0,155**

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

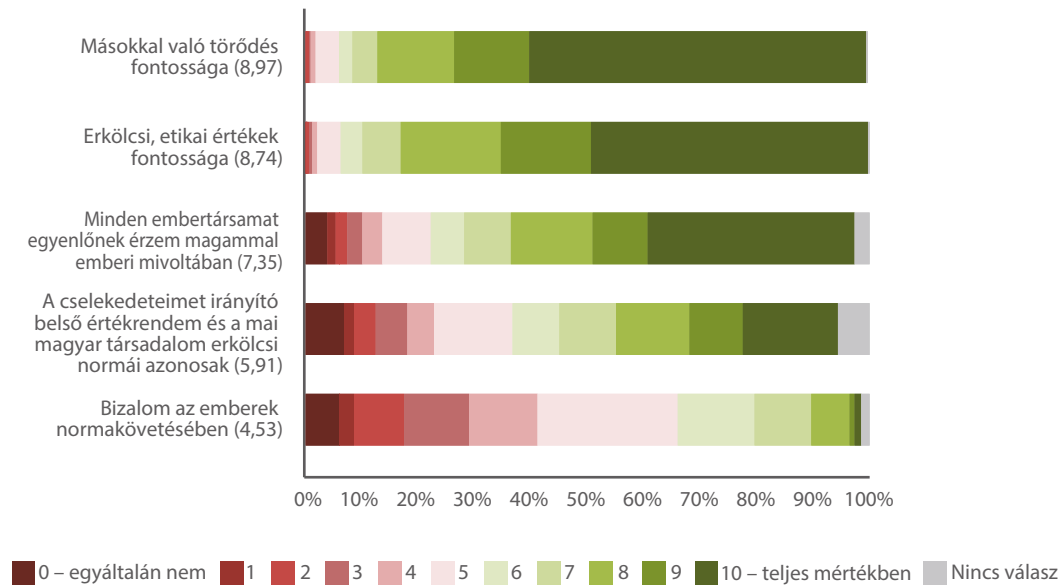

2.9. TÁRSADALMI EGYÜTTÉLÉS

Feltett kérdések:	<ul style="list-style-type: none"> • Mennyire fontosak az erkölcsi, etikai értékek az Ön életében? • Mennyire fontos az Ön életében az, hogy törődjön valakivel? • Mennyire ért egyet az alábbi állítással: a cselekedeteimet irányító belső értékrendem és a mai magyar társadalom erkölcsi normái azonosak. • Mennyire bízunk meg Ön abban, hogy az emberek betartják a társadalmi normákat, szabályokat? • Mennyire ért egyet az alábbi állítással: minden embertársamat egyenlőnek érzem magammal emberi mivoltában.
--------------------------	---

A lakosság közérzetének feltárását szolgáló kérdésblokkban kapott helyet két értékrendet feltáró kérdés is. **Mind az erkölcsi, etikai értékek, mind a másokkal való törődés fontossága esetében széles körű társadalmi egyetértés mutatkozik, amelyet a közel 9-es átlagértékek is jól tükröznek (8,76, illetve 8,99).** Gyakorlatilag mindkét esetben többségben vannak azok, akik a maximális fontosságot jelezték a kérdések kapcsán, míg az 5-ösnél kisebb értéket adók aránya minimális: 2,1, illetve 2,2 százalék. Ugyanakkor a kérdések egyöntetűnek tekinthető válaszai mögött igen eltérő tényleges jelentéstartalmak bújhatnak meg, például annak tekintetében, hogy a másokkal való törődés csak a közvetlen hozzátartozókra, a jó ismerősökre korlátozódik-e, vagy pedig az ismeretlenekre is kiterjed – s már talán ez a példa is érzékelteti az etikai megfontolások sokrétegeúségét.

60. ábra: A kutatásba bevont értékrendet leíró mutatók

Zárójelben az egyes változókhoz kapcsolódó átlagértékek.

A kérdőív a társadalmi intézményekkel szembeni bizalom kapcsán az embertársak normakövetésébe vetett bizalmat is mérte. A mutatón mért átlagérték 4,6, amely – a társadalmi intézményekhez hasonlóan – alacsony bizalmi szintet jelez. Ennek következménye a társadalmi kohézió alacsony szintje, s ez alapvetően gátolja az együttműködések, kooperációk kialakulását, erősíti a társadalom atomizáltságát, illetve jelentősen kihat a társadalmi intézményekkel kapcsolatban tapasztalt alacsony bizalmi szintre is. Az emberek normakövetésébe és a társadalmi intézményekbe (pl. rendőrség, igazságszolgáltatás, bankok, média) vetett bizalom változói között a korreláció mértéke 0,319 és 0,568 között mozog.

Egy harmadik kérdésblokkban pedig arra kértük a válaszadókat, nyilatkozzanak azzal kapcsolatban, hogy **embertársaikhoz képest egyenlőnek érzik-e magukat, illetve hogy értékrendjük mennyire egyezik meg a magyar társadalomban uralkodó erkölcsi normákkal. Ezen állítások mentén a társadalom már jóval heterogénebb, mint a fontosságra kérdező kérdések esetében, s ennek megfelelően az átlagok is alacsonyabbak.**

Érdeemes megvizsgálni, hogy a társadalmi együttélést megragadó etikai megfontolások milyen viszonyban vannak egymással. Nem meglepő módon azt tapasztaljuk, hogy a válaszadók értékrendje jellemzően konzisztens, minden változó együttjárást mutat a többivel, ugyanakkor ezen együttjárások mértéke változó, miközben az általános közérzet mutatóval való összefüggésük nagyjából hasonló.

61. ábra: Az értékrendhez kapcsolódó mutatók korrelációs mátrixa

	Az erkölcsi, etikai értékek fontossága	A cselekedeteimet irányító belső értékrendem és a mai magyar társadalom erkölcsi normái azonosak	A másokkal való törődés fontossága	Minden embertársamat egyenlőnek érzem magammal emberi mivoltában	Bizalom az embertársak normakövetésében	Közérzet
Az erkölcsi, etikai értékek fontossága	1,000	0,112**	0,397**	0,173**	0,043*	0,265**
A cselekedeteimet irányító belső értékrendem és a mai magyar társadalom erkölcsi normái azonosak	0,112**	1,000	0,084**	0,352**	0,373**	0,224**
A másokkal való törődés fontossága	0,397**	0,084**	1,000	0,118**	0,047*	0,235**
Minden embertársamat egyenlőnek érzem magammal emberi mivoltában	0,173**	0,352**	0,118**	1,000	0,247**	0,155**
Bizalom az embertársak normakövetésében	0,043*	0,373**	0,047*	0,247**	1,000	0,327**
Közérzet	0,265**	0,224**	0,235**	0,155**	0,327**	1,000

A **99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációt, a * 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációt jelöl. Az értelmezéshez szükséges további információkat lásd az 1.5. fejezetben: Segédlet a korrelációs értékek értelmezéséhez.

A leggyengébb (korr.: 0,043) összefüggést az emberek normakövetésbe vetett bizalma és a között mértük, hogy a megkérdezett mennyire tartja fontosnak az erkölcsi, etikai értékeket, azaz ő maga mennyire normakövető. Ez azt is jelenti, hogy **az emberek igen jelentős része alapvetésként kezeli, hogy bár ő maga erkölcsös (8,76-os átlagérték), a környezete nem az, illetve hogy míg ő törődik másokkal (8,99-es átlagérték), a többi ember nem (korr.: 0,047)**. Ezek a nagyon alacsony korrelációs értékek azt jelzik, hogy az így gondolkozók nincsenek többségben a társadalomban, de arányuk magas. További fontos adalék, hogy azok, **akik embertársaikról alacsony normakövetést feltételeznek, kevésbé érzik magukat egyenlőnek embertársaikkal (korr.: 0,247), valamint kevésbé gondolják, hogy a közösség normáinak megfelelő lenne az értékrendjük (korr.: 0,373)**. Alapvető problémának tűnik az is, hogy a releváns szociodemográfiai mutatók mentén az embertársak normakövetésébe vetett bizalom, vagy inkább **bizalmatlanság az egész társadalomban egyöntetűen jelen van**, azaz az idősek ugyanakkora mértékben bizalmatlanok, mint a fiatalok, a férfiak ugyanúgy, mint a nők, a magas végzettségűek éppúgy, mint az alacsony végzettségűek, a szegények ugyanúgy, mint a gazdagok. Ez egyben azt is jelenti, hogy nincs olyan, szociodemográfiai alaptulajdonságokkal megragadható csoport, amelyben magas lenne a társadalmi kohézió, így mintaként tűnne fel. Az egyetlen kivétel, hogy a községekben az emberek közötti bizalom magasabbnak mutatkozik, mint a nagyvárosokban, de ez az összefüggés sem igazán erős, holott az embertársak normakövetésébe vetett bizalom egyértelműen hat az általános közérzetre (korr.: 0,327).

62. ábra: Az értékrendhez kapcsolódó mutatók összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Mutatók	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahely-lyel rendelkezés	Háztartás-típus	Jövedelem /fő	Közérzet
Az erkölcsi, etikai értékek fontossága	0,071**	0,000	0,118**	0,098**	0,200**	0,110**	0,089*	0,040	0,265**
A másokkal való törődés fontossága	0,078**	-0,098**	0,053	0,063*	0,136**	0,105**	0,188**	0,020	0,235**
Bizalom az emberek normakövetésében	0,003	-0,014	0,133**	0,068*	0,060	-0,018	0,063	0,035	0,327**
Minden embertársamat egyenlőnek érzem magammal emberi mivoltában	0,026	0,071**	0,087*	0,067*	0,088**	-0,010	0,034	0,016	0,155**
A cselekedeteimet irányító belső értékrendem és a mai magyar társadalom erkölcsi normái azonosak	-0,001	-0,017	0,160**	0,136**	0,057	0,024	0,067	0,024	0,224**

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

A háttérváltozókkal mutatott korrelációk kapcsán az egyik legérdekesebb eredmény, hogy **a megkérdezettek életkora egyáltalán nem függ össze az erkölcsi, etikai értékek fontosságával, miközben a másokkal való törődés fontossága inkább a fiatalabbakra jellemző. Ez utóbbit okozhatja a napi szintű társas kapcsolatok gyakorisága, amely tetten érhető abban is, hogy a munkahellyel rendelkezők számára ezek az értékek fontosabbak.** A klasszikus nemi szerepeknek megfelelően az erkölcs és a másokkal való törődés a nőknek általában fontosabbak, de ez a különbség épp csak szignifikáns, semmiképpen sem erős.

A „Minden embertársamat egyenlőnek érzem magammal emberi mivoltában” kijelentést az idősebbek érzik magukra nézve igaznak, ugyanakkor azok esetében, akik kevésbé értenek egyet ezzel a kijelentéssel, nem tudjuk, hogy magukat mások alá vagy fölé helyezik-e. A társadalmi és az egyéni értékrend összecsengése leginkább a hátrányos helyzetű térségek kistélepülésein élőkre volt jellemző. Szembetűnő az is, hogy minden etikai normára vonatkozó kérdés a közérzettel mutatja a legszorosabb összefüggést a háttérváltozók közül, azaz azok, **akik számára a másokkal való törődés fontos, és akik a társadalmi normákkal egybecsengő saját erkölcsi normákkal rendelkeznek, miközben embertársaikkal egyenlőnek érzik magukat, kiemelkedően jó közérzettel rendelkeznek.**

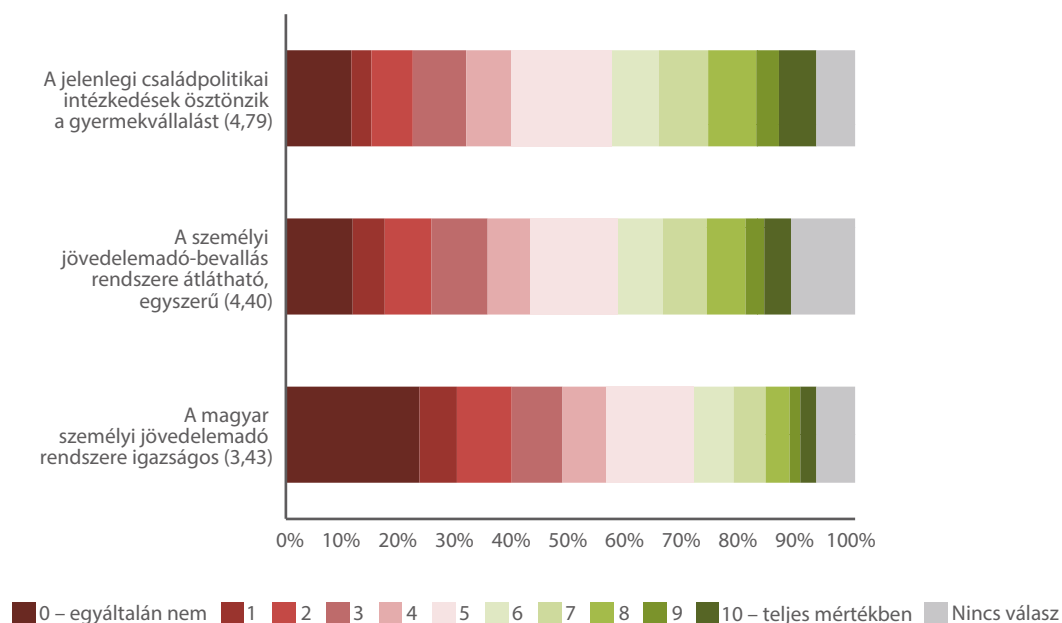
2.10. AZ ADÓRENDSZER MEGÍTÉLÉSE

Feltett kérdések:

- Mennyire ért egyet az alábbi állítással: a jelenlegi családpolitikai intézkedések ösztönzik a gyermekvállalást.
- Mennyire ért egyet az alábbi állítással: a magyar személyi jövedelemadó rendszere igazságos.
- Mennyire ért egyet az alábbi állítással: a személyi jövedelemadó-bevallás rendszere átlátható, egyszerű.

A társadalmi együttélés egy speciális vetülete a közteherviselés, amelyhez kapcsolódóan jelen kutatás az adórendszerrel fogalmazott meg néhány kérdést, annak igazságossága és működése vonatkozásában.

63. ábra: Az adórendszerrel kapcsolatos állítások megítélése

Zárójelben az egyes változókhoz kapcsolódó átlagértékek.

Az adórendszer megítélése kapcsán rendkívül kedvezőtlen kép rajzolódik ki a feltett három állítás alapján. A helyzetet némileg árnyalja, hogy az adatfelvétel a Családi Otthonteremtési Kedvezmény (CSOK) bejelentését követő két napon belül lezárult, így annak ismerete a családpolitikai intézkedések megítélésében nem játszhat markáns szerepet.

Különösen a személyi jövedelemadó igazságosságát vitatják sokan, a megkérdezettek majd negyede (23,4 százalék) véli úgy, hogy a rendszer a lehető legigazságtalanabb, míg a válaszadók 56,3 százaléka kisebb-nagyobb mértékben igazságtalannak tartja. A kérdés megítélésében a fontosabb szociodemográfiai jellemzők nem, vagy csak kevésbé játszanak szerepet – a községekben élők és a magasabb iskolai végzettségűek, továbbá a magasabb jövedelműek minimális mértékben igazságosabbnak tartják az szja rendszerét. Fontos, hogy **különbséget az adóbevallást készítőik és nem készítőik között sem tapasztalunk**, ugyanakkor az általános közérzettel való együttállás itt is kiemelkedően magas, miként a többi adórendszerrel összefüggő kérdésnél.

64. ábra: Az adórendszerhez kapcsolódó mutatók összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

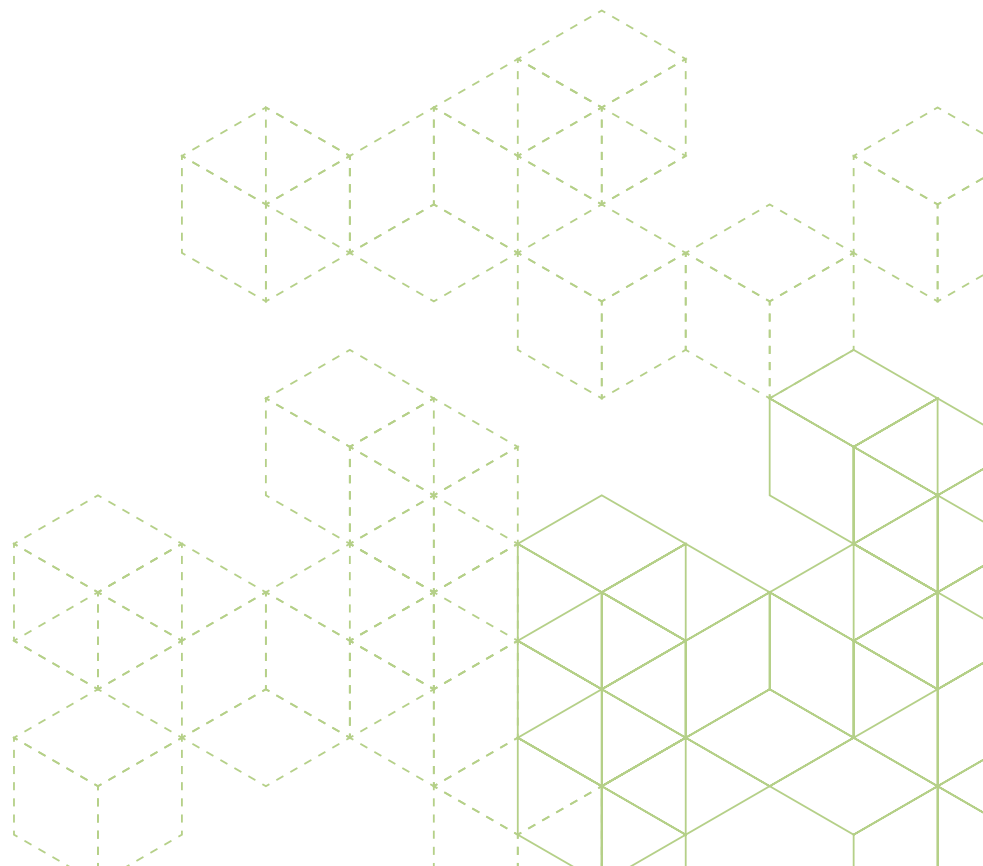
Mutatók	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahely-elrendezés	Háztartástípus	Jövedelem/fő	Közérezet
A jelenlegi családpolitikai intézkedések ösztönzik a gyermekvállalást.	0,003	0,067**	0,081*	0,042	0,102**	-0,040	0,067	0,044	0,254**
A magyar személyi jövedelemadó rendszere igazságos.	0,013	-0,026	0,099**	0,051	0,132**	0,028	0,066	0,067**	0,297**
A személyi jövedelemadó-bevallás rendszere átlátható, egyszerű.	-0,002	-0,055*	0,043	0,035	0,141**	0,054*	0,039	0,065**	0,246**

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

A bevallás rendszerének átláthatóságával kapcsolatban sem tapasztalunk sokkal kedvezőbb átláthatóságot, mint az igazságosság esetében (4,4 vs. 3,43), a két állítás megítélése közötti korreláció 0,546. A kutatás során azzal kapcsolatban is kikértük a válaszadók véleményét, hogy mennyire voltak elégedettek az adóbevallással kapcsolatos ügyek intézésével, itt bár jelentős együttállást mérhetünk (korr.: 0,265) az átláthatósággal, az jelentősen elmarad az igazságosság kapcsán mérttől. Az együttállásnak megfelelően azok, akik fizetnek szja-t, a rendszer átláthatóságát is magasabbra értékelik (4,75), szemben azokkal, akik nem (4,07).

A családpolitikai intézkedések hatékonysága csak részben függ össze az szja rendszerével, ennek ellenére az adórendszer igazságosságát firtató kérdéssel 0,582-es korrelációt mértünk, míg az adórendszer átláthatóságával kapcsolatban 0,451-es szintet, azaz igen erős összefüggéseket. A szociodemográfiai változók közül az életkornak és az iskolai végzettségnek elenyésző hatása van – **az idősebb, magasabb végzettségűek ítélik kevésbé hatékonynak a családpolitikai intézkedéseket. Ugyanakkor a nemnek, a háztartástípusnak, illetve a gyermekszámának nincs befolyása arra, hogy a családpolitikát mennyire ítélik a válaszadók hatékonynak.**

2.11. TÁRSADALMI ÉS POLITIKAI RÉSZVÉTEL

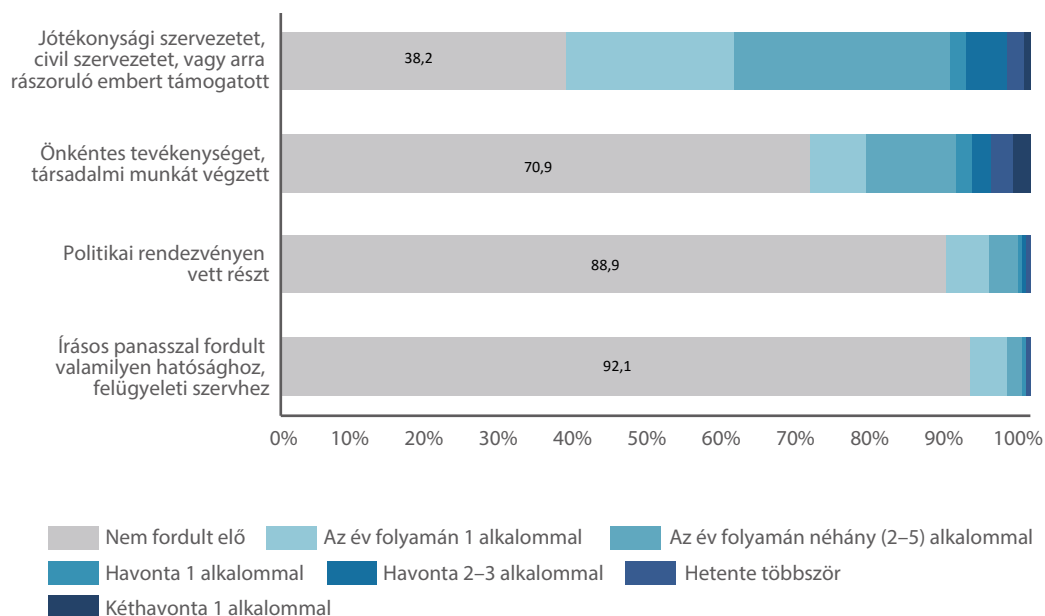
2.11.1. TÁRSADALMI RÉSZVÉTEL

Feltett kérdések:

- Az elmúlt egy évben részt vett-e Ön valamilyen politikai rendezvényen (pártgyűlésen, pártrendezvényen, lakossági fórumon, tüntetésen stb.)?
- Az elmúlt egy évben fordult-e Ön írásos panasszal valamilyen hatósághoz, felügyeleti szervhez?
- Az elmúlt egy évben végzett-e Ön önkéntes tevékenységet, közreműködött-e társadalmi munkában?
- Az elmúlt egy évben támogatt-e Ön jótékonyági szervezetet, civil szervezetet vagy arra rászoruló embert (pl. hajléktalant) tárgyi vagy pénzbeli (pl. az adó 1 százaléka) adománnyal?

A társadalmi részvétel témájában négy olyan tevékenységet vizsgáltunk, amelyek segítségével az állampolgárnak lehetősége nyílik formálni a közösséget, amelyben él. A **legelterjedtebb az adományozás**, amelyben a lakosság 61,8 százaléka volt érintett az adatfelvételt megelőző egy évben. Ennél **jóval kevesebben érintettek az önkéntes tevékenységben** (29,1 százalék), míg **a politikai rendezvényeken való részvétel, illetve az írásos panaszok benyújtása a lakosság nagyjából egytizedére jellemző**. A társadalmi részvétel egyes tevékenységei csak lazán kapcsolódnak egymáshoz – kivéve az adományozás és az önkénteskedés kapcsolatát (korr.: 0,307) –, azaz az együttállások alacsony vagy éppen csak szignifikáns szinteket mutatnak. Különösen az írásos panasz benyújtása nem mutat együttállást a többi tevékenységgel.

65. ábra: A társadalmi részvétel tevékenységeit gyakorlók aránya

A társadalmi részvétel szempontjából a legmeghatározóbb szociodemográfiai jellemző a kérdezett iskolai végzettsége: **a magasan kvalifikáltakra jellemző, hogy körükben a társadalmi részvétel kapcsán vizsgált tevékenységek mindegyike gyakoribb.**

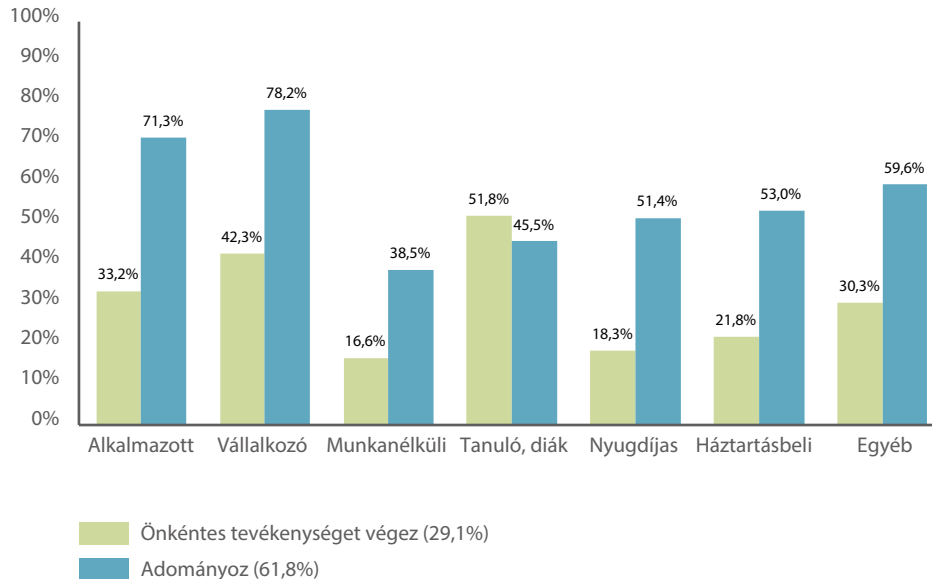
66. ábra: A társadalmi részvétel tevékenységeihez kapcsolódó mutatók összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Társadalmi részvétel	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahelyel rendelkezés	Háztartástípus	Jövedelem /fő	Közéret
Részvétel politikai rendezvényen	-0,052*	0,040	0,040	0,034	0,112**	-0,005	0,092*	0,031	0,040
Hivatalos panasztétel	-0,035	-0,010	0,052	0,076**	0,083**	-0,010	0,056	0,026	-0,077**
Önkéntes tevékenység	0,005	-0,079**	0,092**	0,048	0,179**	0,087**	0,124**	0,002	0,144**
Adományozás	0,021	-0,047*	0,102**	0,149**	0,353**	0,157**	0,147**	0,166**	0,149**

A ** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációt, a * 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációt jelöl. Az értelmezéshez szükséges további információkat lásd az 1.5. fejezetben: Segédlet a korrelációs értékek értelmezéséhez.

A politikai rendezvényeken való részvétel esetében fontos megjegyeznünk, hogy adataink alapján az nem áll összefüggésben a közérzettel – ennek egyik oka, hogy a politikai rendezvények esetében ellenzéki és kormánypárti eseményekről is szó lehet. Ugyanakkor adataink alapján **a panasztétellel a rosszabb közérzetűek és magasabb végzettségűek szoktak élni. Az önkénteskedés a fiatalabb, magasabb végzettséggel és munkahellyel rendelkezőkre jellemző**, ez az adományozásra is igaz, de ennek kapcsán szerepet kapnak a területi különbségek, illetve az anyagi lehetőségek is – ennek megfelelően az adakozás inkább a magasabb jövedelműekre jellemző, így az ország jobb gazdasági helyzetben lévő régióiban elterjedtebb.

67. ábra: Az önkéntes tevékenység és az adományozás a gazdasági aktivitás szerint

Zárójelben az egyes tevékenységeket folytatók aránya a mintában.

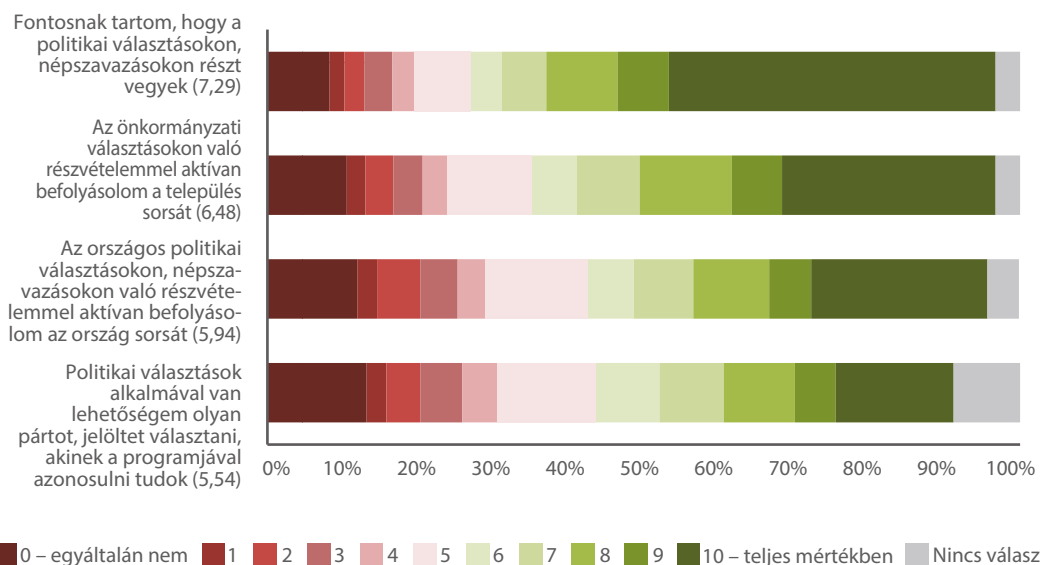
A társadalmi részvételnek a kutatásba bevont típusai közül az adományozást és az önkéntes munkát alapvetően a kérdezett gazdasági aktivitása határozza meg. E mögött egyrészt az áll, hogy **az alacsonyabb jövedelemmel rendelkezők között az adományozás kevésbé népszerű, másrészt az, hogy a jövedelemmel rendelkezők esetében kézenfekvő az szja 1 százalékának felajánlása**. Ennél érdekesebb, hogy **az önkéntesség esetében nem az elvben több szabadidővel rendelkezők azok, akikre a tevékenység inkább jellemző, hanem sokkal inkább a társadalmi integráltság tűnik meghatározónak**, azaz a személyes kapcsolatok kiterjedtsége, éppen ezért lenne érdemes hatékonyan bevonni az önkéntes tevékenységbe mindazokat, akik nincsenek jelen a munkaerőpiacon.

2.11.2. POLITIKAI RÉSZVÉTEL

Feltett kérdések:	• Mennyire ért egyet az alábbi állítással?
	▪ Politikai választások alkalmával van lehetőségem olyan pártot, jelöltet választani, akinek a programjával igazán azonosulni tudok.
	▪ Fontosnak tartom, hogy a politikai választásokon, népszavazásokon részt vegyek.
	▪ Az országos politikai választásokon, népszavazásokon való részvétellel aktívan befolyásolom az ország sorsát.
	▪ A helyi (önkormányzati) választásokon való részvétellel aktívan befolyásolom a település sorsát.

A politikai részvétel kapcsán a kérdőív négy attitűdkérdést fogalmazott meg, amelyek a választásokon való részvétel fontosságára, a politika befolyásolásának képességére és a képviseleti demokrácia működésére kérdeztek rá.

68. ábra: A politikai részvétellel kapcsolatos attitűdök

Zárójelben az egyes változókhoz kapcsolódó átlagértékek.

Az összes attitűdkérdés esetében azok vannak a legnagyobb arányban, akik teljes mértékben egyetértenek az adott állítással, ettől függetlenül az állítások megítélésében igen nagy különbségek tapasztalhatók. **A választásokon való részvétel fontossága a megkérdezettek 43,5 százalékának kiemelkedően fontos, míg 69,9 százalék számára fontos** – ez jelentősen meghaladja a hazai önkormányzati választásokra jellemző részvételi arányt (40–55 százalék), és nagyjából megegyezik a magasabb részvétellel jellemezhető országgyűlési választásokon tapasztalható arányokkal. A politikai választásokon való részvétel fontosságának megítélése rendkívül erősen összefügg azzal, hogy a válaszadó úgy érzi-e, hogy képes befolyásolni az ország (korr.: 0,708), illetve településének (korr.: 0,663) sorsát, s azt szintén erősen befolyásolja, hogy a politikai palettán talál-e olyan pártot, amelynek programjával azonosulni tud (korr.: 0,446). Némileg ambivalens eredmény, hogy **a válaszadók úgy érzik, a helyi politikát választási részvételükkel jobban tudják befolyásolni, mint az országosat, ennek ellenére az önkormányzati választásokon jóval alacsonyabb a részvétel.** Ez azt mutatja, hogy a beleszólás képessége az együttállások miatt rendkívül fontos a választási részvétel szempontjából, de számos más tényező is befolyásolhatja például azt, hogy a választásnak mekkora jelentőséget tulajdonítanak. **A pártot választani tudók nagyobb arányban vannak (47,7 vs. 30,5 százalék) azoknál, akik úgy érzik, hogy a kínálat számukra nem megfelelő** – ugyanakkor ez a csoport politikailag kevésbé aktív, a választásokon való részvétel számukra kevésbé fontos.

69. ábra: A politikai részvétellel kapcsolatos attitűdök összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Társadalmi részvétel	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahelyel rendelkezés	Háztartástípus	Jövedelem /fő	Közérezet
Politikai választások alkalmával van lehetőségem olyan pártot, jelöltet választani, akinek a programjával igazán azonosulni tudok.	-0,015	0,090**	0,115**	0,123**	0,050	-0,044	0,080	-0,036	0,155**
Fontosnak tartom, hogy a politikai választásokon, népszavazásokon részt vegyek.	0,005	0,144**	0,055	0,051	0,154**	-0,006	0,162**	0,051*	0,132**
Az országos politikai választásokon, népszavazásokon való részvétellel aktívan befolyásolom az ország sorsát.	0,013	0,125**	0,108**	0,076**	0,088**	-0,007	0,112**	0,029	0,176**
Az önkormányzati választásokon való részvétellel aktívan befolyásolom a település sorsát.	0,035	0,139**	0,126**	0,113**	0,057	-0,014	0,117**	0,004	0,181**

A politikai attitűdök szempontjából jelentős szerepe van az életkornak: **a fiatalok az adatok alapján jóval apolitikusabbak, inkább érzik úgy, hogy nem tudják befolyásolni az országos és a helyi politikát, mint az idősebbek.** A területi különbségek **a pártválasztási képesség esetében és a helyi politika befolyásolásának képességében** mutatkoznak meg. Mindkét esetben **a Nyugat-Dunántúl régióban mértük a legalacsonyabb átlagértékeket (4,99 és 5,97), míg az Észak-Alföld régióban a legmagasabbakat (6,21 és 7,17),** és mindkét esetben a községben élők értettek nagyobb mértékben egyet az állításokkal – ez a helyi politikai élet befolyásolása esetében nem meglepő.

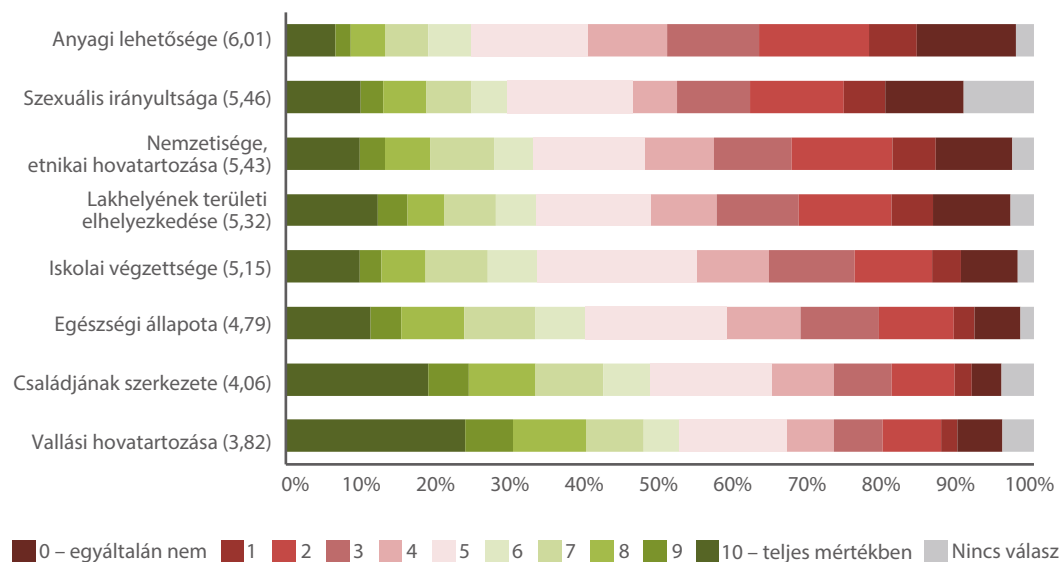
A társadalmi és a politikai részvétel kérdéseinek összefüggéseit is vizsgáltuk. **A politikai rendezvényen részt vevők minden politikai attitűddel összefüggő skálán magasabb átlagértéket értek el.** Ez igaz az adományozókra a négyből három esetben, csak a pártválasztással kapcsolatos állítás esetében nem. A panaszírás és az önkénteskedés nem mutat együttállást a politikai részvételi attitűdöt mérő állításainkkal.

2.12.A NEGATÍV DISZKRIMINÁCIÓ ÉRZÉKELÉSE

Feltett kérdések:	• Milyen mértékben fordul elő hazánkban, hogy hátrányos megkülönböztetés érhet valakit az alábbi jellemzője miatt:
	▪ vallási hovatartozása,
	▪ nemzetisége, etnikai hovatartozása,
	▪ egészségi állapota,
	▪ családjának szerkezete (pl. gyermekét egyedül nevelő szülő),
	▪ iskolai végzettsége,
	▪ szexuális irányultsága,
	▪ anyagi lehetősége,
	▪ lakhelyének területi elhelyezkedése?

A negatív diszkriminációt a megkérdezettek a vallási hovatartozás és a családszerkezet esetében érzékelik a legkevésbé, előbbi esetében a válaszadók 24 százaléka, utóbbi esetében 19,1 százaléka véli úgy, hogy ilyen egyáltalán nem történik Magyarországon. A kérdésbe bevont többi csoport esetében azok aránya, akik egyáltalán nem tapasztalnak diszkriminációt, 9–12 százalék között mozog, míg az anyagi lehetőségek miatti negatív diszkrimináció esetében csak 6,6 százalék ez az érték. Ennek megfelelően **a társadalom azt érzékeli, hogy a szegényekkel szembeni negatív diszkrimináció a legelterjedtebb, s ennek hatását tovább erősíti a lakhely, illetve az iskolai végzettség szerinti diszkrimináció,** amelyek szintén erősen hatnak a jövedelmi viszonyokra. Ezt tükrözik a mutatók közötti magas korrelációk is (anyagi lehetőség – iskolai végzettség: 0,561; anyagi lehetőség – területi alapú: 0,544). A területi alapú és az iskolai végzettség szerinti diszkrimináció mértéke a szexuális irányultság és az etnikai hovatartozás miatti megkülönböztetéshez hasonló. Emellett **jellemző, hogy ha valaki egy adott csoport esetében megkülönböztetést érzékel, akkor az más csoportokkal szemben is inkább érzékel diszkriminációt.**

70. ábra: A negatív diszkrimináció érzékelése a kutatásba bevont csoportokkal szemben

Zárójelben az egyes változókhoz kapcsolódó átlagértékek.

Amennyiben egy abszolutista megközelítésből indulunk ki, miszerint semmilyen csoportra irányuló és semmilyen mértékű negatív diszkrimináció nem megengedhető, akkor a **negatív diszkriminációs szint összességében magasnak tekinthető.** A mintába kerülőknek mindössze 2 százaléka vélekedik úgy, hogy egyáltalán nem jellemző a hátrányos megkülönböztetés egyik kérdőívben említett csoport esetében sem (csak 0 értéket jelöltek), míg 13,3 százalék szerint egyik csoport esetében sem jellemző, hogy diszkriminálnák őket Magyarországon (csak 6-osnál alacsonyabb értékeket jelöltek). Azok aránya pedig, akik szerint minden csoport esetében jellemző a megkülön-

böztetés (csak 5-ösnél magasabb értékeket jelöltek), a minta 5,6 százalékát teszik ki, míg 0,7 százalék véli úgy, hogy minden csoport esetében maximális a diszkrimináció mértéke.

71. ábra: A negatív diszkrimináció érzékelésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

A megkülönböztetés oka	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahely-lyel rendelkezés	Háztartástípus	Jövedelem /fő	Közérzet
Vallási hovatartozás	-0,034	-0,080**	0,087*	0,070*	0,038	0,018	0,043	0,001	-0,003
Nemzetiség, etnikai hovatartozás	0,016	-0,215**	0,109**	0,097**	0,069*	0,085**	0,107**	0,006	0,078**
Egészségi állapot	0,047*	-0,086**	0,078*	0,036	0,037	0,014	0,043	0,031	-0,032
Családszerkezet	0,048*	-0,084**	0,091**	0,043	0,028	0,010	0,066	0,041	-0,002
Iskolai végzettség	0,027	-0,123**	0,120**	0,059	0,052	0,017	0,120**	-0,023	-0,017
Szexuális irányultság	0,001	-0,116**	0,053	0,049	0,037	0,036	0,070	0,002	0,054*
Anyagi helyzet	0,033	-0,074**	0,075	0,089**	0,031	0,003	0,084*	-0,053*	-0,064**

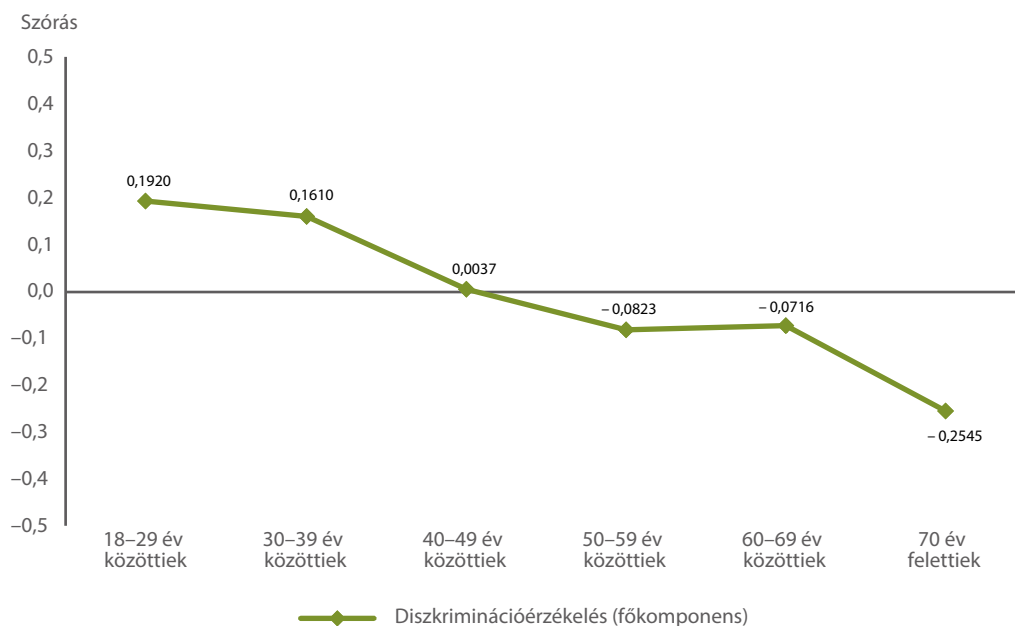
** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

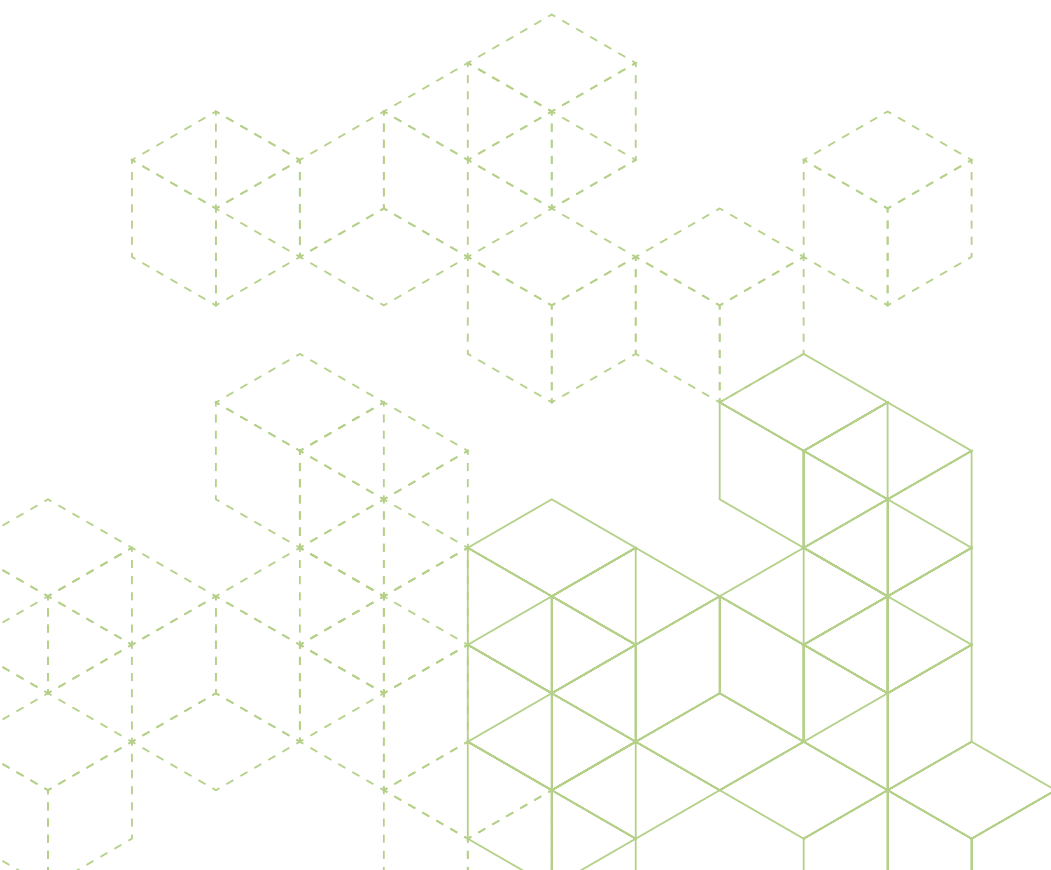
A szociodemográfiai változók közül **a diszkrimináció érzékelése elsődlegesen a megkérdezettek életkorával függ össze**, amely mögött három tényező állhat. Egyrészt az idősebb generáció nagyobb életpaszttal rendelkezik: több olyan élethelyzettel volt alkalmuk találkozni, ahol megkülönböztetés történhetett velük vagy mással szemben. Másrészt a fiatalabb generációk életvilága toleránsabb, azaz kevesebb a megkülönböztetés az életkori csoportban. Harmadrészt pedig az idősebb generáció körében nagyobb arányban vannak a jelenlegi élethelyzetükben diszkriminálható csoportban élők (mint a kistele-pülésen élők, szegények, alacsonyabb iskolai végzettségűek, kedvezőtlen egészségi állapotúak). Amennyiben a megkülönböztetés érzékelését mérő változókból egy főkomponenst¹⁷ hozunk létre, akkor megvilágítható, hogy **a diszkriminációérzékelés növekedése az életkor szempontjából lépcsőzetes**: a diszkriminációt legkevésbé érzékelők a 18–39 évesek, a 40–70 év közöttiek átlagos mértékben érzékelik a megkülönböztetést, míg a 70 év felettek körében a diszkrimináció érzékelése tömeges.

17 A főkomponens létrehozása során a megkülönböztetés érzékelését mérő mind a nyolc változó megfelelő súllyal járul hozzá a főkomponenshez, amely így a megkülönböztetéspercepció általános változójának tekinthető. A főkomponens átlaga 0, szórása 1, és az eredeti nyolc változó információtartalmának 50 százalékát őrzi meg.

72. ábra: A negatív diszkrimináció érzékelése életkori csoportonként

Az egyes diszkriminációs okok főkomponensének súlyai alátámasztják, hogy azok az okok a fontosabbak, amelyeknek az idősek inkább ki vannak téve (egészségi állapot, iskolai végzettség, anyagi lehetőségek), azaz a legidősebb életkori csoportban a diszkrimináltság érzékelése inkább a mindennapi élet része, mint a fiataloknál – ez nem feltétlenül jelenti azt, hogy ők maguk diszkrimináltak, de nagyobb valószínűséggel tudhatnak ilyen esetekről. Ezzel kapcsolatban lényeges, hogy **a diszkrimináció érzékelése jellemzően nem függ össze a kérdezett jövedelmi helyzetével vagy iskolai végzettségével**, azaz a gazdagok és a szegények ugyanolyan mértékben érzékelnek diszkriminációt az anyagi helyzet miatt, miként a magasan és az alacsonyan képzettek is ugyanolyan mértékben érzékelnek diszkriminációt az iskolai végzettség miatt.

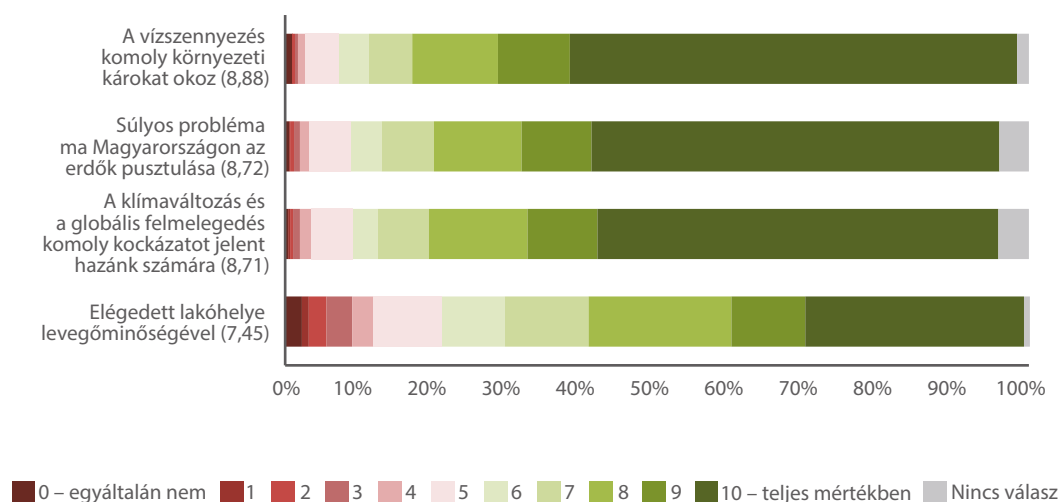
2.13. A FENNTARTHATÓ FEJLŐDÉSSEL KAPCSOLATOS VÉLEMÉNYEK

2.13.1. A KÖRNYEZETI PROBLÉMÁK MEGÍTÉLÉSE

Feltett kérdések:	• Összességében mennyire elégedett Ön a lakókörnyezete levegőminőségével?
	• Milyen mértékben ért egyet az alábbi állításokkal?
	■ A vízszennyezés komoly környezeti károkat okoz.
	■ Súlyos probléma ma Magyarországon az erdők pusztulása.
	■ A klímaváltozás és a globális felmelegedés komoly kockázatot jelent hazánk számára.

A kérdőív kitért a lég- és vízszennyezés, valamint az erdőpusztulás, illetve a klímaváltozás problémáinak megítélésére. Az eredmények elemzésének nehézsége, hogy nem ismerjük a válaszadó közvetlen érintettségét (pl.: élő vizek mellett élés, saját kút használata), ez alól viszont kivételt képez a levegőminőség megítélése, amely a lakóhelyhez kötött. Az eredmények értelmezése kapcsán ez a distinkció nagyon fontos, s magyarázatul szolgálhat arra is, hogy a levegőminőség megítélése miért nem mutat szignifikáns együttállást a másik három környezeti állapotra vonatkozó tézissel. A többi állítás egymással erős összefüggést mutat, a páronkénti korrelációk 0,422 és 0,570 között mozognak – utóbbi a hazai erdőpusztulás és a globalizáció korrelációs értéke. Az e három kijelentésre vonatkozó válaszok inkább azt mutatják, hogy a válaszadók mennyire érzékenyen reagálnak a környezeti problémákra, azokat mennyire tartják fontosnak.

73. ábra: A környezeti problémák megítélése

Zárójelben az egyes változókhoz kapcsolódó átlagértékek.

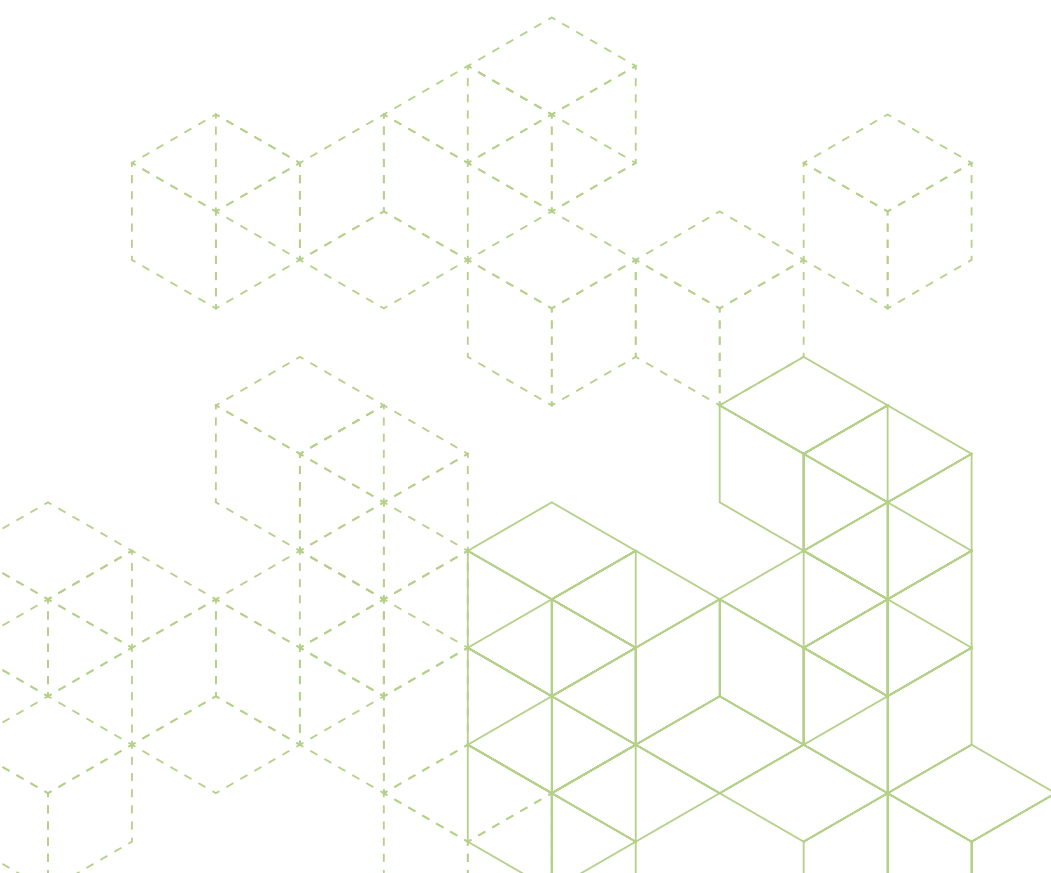
A fentieknek megfelelően **a három – nem a kérdezettek személyes teréhez kötődő – környezeti probléma megítélése gyakorlatilag megegyezik, átlagaik között nincs jelentős különbség, azaz egyöntetű vélemény, hogy ezek súlyos környezeti problémák.** A levegőminőség megítélése kapcsán viszont a válaszadók több mint háromnegyede (78,2 százalék) inkább elégedett, míg a maximálisan elégedettek – 10-es értéket adók – a válaszadók majd háromtizedét (29,3 százalék) teszik ki. **A levegőszennyezettség megítélése egyértelműen függ attól, hogy a kérdezett milyen típusú településen él,** mivel a községekben alacsonyabb az iskolai végzettség, így a településtípus hatását látjuk az iskolai végzettséggel való korrelációban. Az iskolai végzettségnek még a vízszennyezés kapcsán van jelentős hatása: a magasabb végzettségűek jelentősen nagyobb veszélyt érzékelnek.

74. ábra: A környezeti problémák megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Környezeti probléma	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahely-lyel rendelkezés	Háztartástípus	Jövedelem /fő	Közérzet
Elégedett vagyok lakóhelyem levegőtisztaságával.	-0,060**	0,039	0,146**	0,296**	0,114**	-0,048*	0,057	-0,050*	0,162**
A vízszennyezés komoly környezeti károkat okoz.	0,027	-0,032	0,127**	0,026	0,146**	0,059**	0,088*	0,019	0,055*
Súlyos probléma ma Magyarországon az erdők pusztulása.	0,060**	0,074**	0,127**	0,080**	0,074*	-0,007	0,090*	-0,071**	-0,011
A klímaváltozás és a globális felmelegedés komoly kockázatot jelent hazánk számára.	0,090**	0,070**	0,123**	0,072*	0,029	0,003	0,092*	-0,038	0,031

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

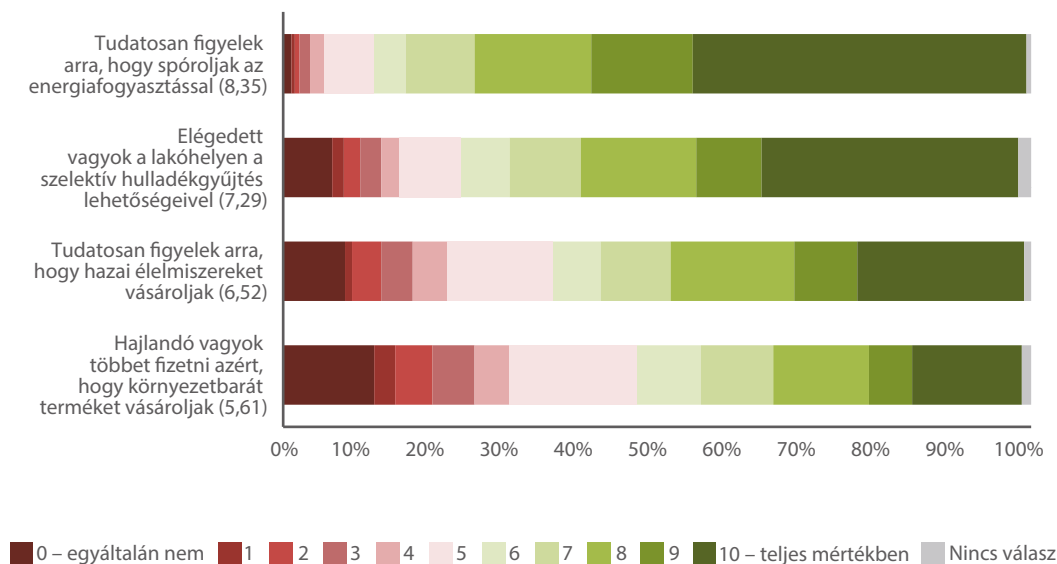
2.13.2. A KÖRNYEZETTUDATOSSÁG GYAKORLATA

Feltett kérdések:

- Összességében mennyire elégedett Ön lakóhelyén a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségeivel?
- Milyen mértékben ért egyet az alábbi állításokkal?
 - Tudatosan figyelek arra, hogy hazai élelmiszereket vásárolok.
 - Hajlandó vagyok többet fizetni azért, hogy környezetbarát terméket vásárolok.
 - Tudatosan figyelek arra, hogy spóroljak az energiafogyasztással.

A hazai fogyasztási szokások, különösen az árérzékenység ismeretében nem meglepő, hogy a környezettudatosság terén **a spórolást lehetővé tevő gyakorlat a legelterjedtebb, és a többlet-költségráfordítást igénylő a legkevésbé.** Ugyanakkor az energiatakarékosságban nem mutatkozik meg a felelős vásárlói döntés, míg a hazai élelmiszer, illetve a környezetbarátabb termékek választásában igen.

75. ábra: A környezettudatos magatartás gyakorlatainak elterjedtsége

Zárójelben az egyes változókhoz kapcsolódó átlagértékek.

Az előző fejezethez hasonlóan itt is kilóg az egyik mutató a kérdések logikai keretéből: míg az állítások zöme az egyéni magatartást térképezi fel, addig a szelektív hulladékgyűjtés esetében a rendelkezésre álló infrastruktúra megítélésére kértük a válaszadókat, amely nyilván nem lehetséges gyakorlati ismeretek nélkül. Ennek megfelelően a hulladékgyűjtés lehetőségeinek megítélése összefügg a környezettudatos magatartás gyakorlati elemeivel, de ez az összefüggések nagyon gyengék (korr.: 0,094–0,153), miközben a másik három mutató összefüggései erősebbek. **Nagyon erős összefüggés (korr.: 0,694) mutatkozik a között, hogy valaki mennyire részesíti előnyben a hazai élelmiszereket, illetve a között, hogy hajlandó-e a környezetbarát termékekért többet fizetni.** Viszont az energiafogyasztásra való tudatos odafigyelés összefüggése a másik két állítással már csak közepes mértékű (korr.: 0,289, 0,339), a pluszköltségek vállalásával a környezetbarát termékekért cserébe pedig még alacsonyabb.

A kért jövedelmi viszonya együttállást mutat azzal, hogy hajlandó-e többet fizetni a környezetbarát, illetve a hazai termékekért (bár ez utóbbi esetben már csak nagyon gyenge összefüggésről beszélhetünk), ugyanakkor a tudatosság szempontjából előnyös, ha a megfelelő jövedelmi szint minél magasabb képzési szinttel társul. **Az energiafogyasztással való spórolás gyakorlata viszont a jövedelmi viszonyoktól független, azaz a szegényebbeknek és a gazdagabbaknak ugyanannyira fontos.** Az energiatakarékosságot elsősorban az életkor befolyásolja, főként az idősebb generáció számára fontos az energiaköltségek leszorítása, miközben körükben általánosan is elterjedtebbek a környezettudatos magatartásformák. A nemi különbségek mögött a mindennapok eltérő gyakorlata is meghúzódhat, például az egészséges táplálkozás fontossága vagy a gépjárműfenntartás környezetvédelmi szempontú beruházásainak intézése. Érdekes eredmény, hogy az energián való tudatos **spórolás nem mutat együttállást a kért általános közérzettel, míg a tudatos vásárláshoz kapcsolható környezettudatos viselkedés igen.** A szelektív hulladékgyűjtés infrastruktúrája esetében a település élhetősége jelentheti a kapcsolatot az általános közérzettel.

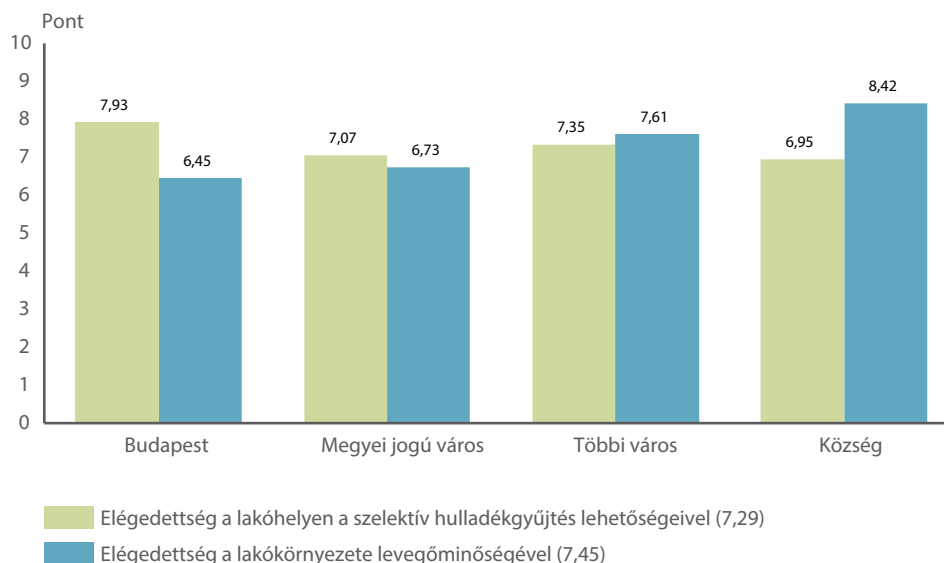
76. ábra: A környezettudatos magatartás gyakorlatainak összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Környezeti probléma	Nem	Életkor	Régió	Településtípus	Iskolai végzettség	Munkahelyi rendelkezés	Háztartástípus	Jövedelem /fő	Közérzet
Elégedett vagyok a lakóhelyemen a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségeivel.	0,029	0,061**	0,177**	0,115**	0,062*	-0,019	0,073	0,016	,110**
Tudatosan figyelek arra, hogy hazai élelmiszereket vásárolok.	0,062**	0,102**	0,144**	0,036	0,166**	-0,038	0,130**	,069**	,145**
Hajlandó vagyok többet fizetni azért, hogy környezetbarát terméket vásárolok.	-0,009	0,059**	0,133**	0,026	0,214**	0,074**	0,119**	,107**	,196**
Tudatosan figyelek arra, hogy spóroljak az energiafogyasztással.	0,083**	0,237**	0,105**	0,067*	0,096**	-0,052*	0,216**	-0,021	0,017

A ** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációt, a * 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációt jelöl. Az értelmezéshez szükséges további információkat lásd az 1.5. fejezetben: Segédlet a korrelációs értékek értelmezéséhez.

Területi eltéréseket a települési hulladékgyűjtés kapcsán tapasztalunk. A Közép-Magyarország régióban jóval magasabb (7,82) a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségeivel való elégedettség, mint az Észak-Magyarország régióban (6,15), a többi régióban pedig jellemzően 7-es érték körüli arányokat mértünk. Az adatokból jól látszik, hogy a hulladékgyűjtés regionális és települési szinten is jelentkező probléma, szemben a levegőminőséggel, amely települési szinten okoz eltéréseket.

77. ábra: A településtípusok egyes fenntarthatósági jellemzőinek értékelése

Zárójelben az egyes változókhöz kapcsolódó átlagértékek.

2.13.3. KÖRNYEZETTERHELÉS A MINDENNAPI ÉLETBEN

Feltett kérdés:

- Ön szerint a lakosság mely tevékenységei a legkárosabbak a környezetre? Kérjük, az alábbi listából jelölje meg az Ön szerint legkárosabbakat (maximum 3 darabot)!

A fenntartható fejlődés témáján belül hangsúlyt kapott annak a feltérképezése, hogy a válaszadók a mindennapi életük során folytatott tevékenységek esetében tisztában vannak-e a tevékenységek környezetterhelésével. A válaszadók hét tevékenységből, továbbá az egyéb válaszlehetőségből választhattak hármat, de ezt a lehetőséget nem mindenki használta ki, átlagosan 2,55 tevékenységet jelöltek meg.

78. ábra: A környezetterhelés szempontjából legkárosabbnak ítélt tevékenységek

Környeztkárosító tevékenység	A legkárosabbak közé sorolás aránya
Hulladéktermelés	76,9%
Gépkocsihasználat	73,9%
Fűtés	56,9%
Utazás távoli helyekre repülőgéppel	14,9%
Vízhasználat	12,9%
Élelmiszer-előállítás (pl.: főzés, sütés)	10,5%
Villanyhasználat	7,6%
Egyéb	1,9%

A mindennapi tevékenységek közül környezetterhelő hatásuk kapcsán a válaszok alapján három tényező emelkedik ki: a hulladéktermelés, a gépkocsihasználat és a fűtés, míg a további négy tevékenységet ezekhez képest elenyésző arányban választották. Az egyéb válaszlehetőség esetében a vegyi anyagokra és az ipari, mezőgazdasági tevékenységre hívták fel a figyelmet a válaszadók.

79. ábra: A környezetterhelés szempontjából legkárosabbnak ítélt tevékenységek összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Tevékenység	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahelyel rendelkezés	Háztartás-típus	Jövedelem /fő	Közérzet
Hulladéktermelés	-0,004	0,064**	0,079*	0,097**	0,104**	0,018	0,052	0,018	-0,013
Gépkocsihasználat	0,031	-0,051*	0,080*	0,120**	0,104**	0,029	0,059	0,083**	0,049*
Fűtés	-0,045*	-0,005	0,084*	0,095**	0,044	0,002	0,102**	-0,004	0,042
Repülőgéphasználat	0,008	0,025	0,094**	0,042	0,077**	-0,024	0,073	-0,033	-0,016
Vízhasználat	0,024	-0,032	0,093**	0,104**	0,142**	0,008	0,063	-0,021	-0,032
Élelmiszer-előállítás	-0,015	-0,034	0,067	0,083**	0,036	0,029	0,043	-0,001	0,001
Villanyhasználat	0,007	-0,016	0,103**	0,086**	0,047	0,009	0,070	0,013	0,019

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

A szociodemográfiai jellemzők leginkább a gépkocsihasználat környezetterhelő hatásának kiemelésére hatottak, ezt inkább a nagyobb településeken élők és a magasabb iskolai végzettségűek választották.

2.13.4. ENERGIASPÓROLÁS A MINDENNAPI ÉLETBEN

Feltett kérdés:

- Ön szerint mivel lehet a mindennapi életben a legtöbb energiát megspórolni? Kérjük, az alábbi listából jelölje meg az Ön szerint legfontosabbakat (maximum 3 darabot)!

Az energiaspórolás 11 különböző lehetősége kapott helyet a kérdőívben, amelyek közül a megkérdezettek hármat választhattak ki abból a szempontból, hogy melyikkel lehet a legtöbb energiát megtakarítani. A válaszadók átlagosan 2,78 lehetőséget jelöltek meg.

80. ábra: Az energiaspórolás szempontjából legfontosabbnak ítélt lehetőségek

Energiaspórolást lehetővé tevő megoldás	Jelölők aránya
Ház-, lakásszigetelés	70,2%
Energiatakarékos háztartási készülékek használata	38,8%
Korszerű nyílászárók beépítése	38,6%
Energiatakarékos izzók használata	33,9%
Takarékos fűtés	23,4%
A felesleges világítás mellőzése	22,6%
A közösségi közlekedés használata	19,6%
Hibrid vagy elektromos autó használata	14,8%
Kevesebb műszaki cikk, ruházati termék vásárlása	5,9%
Hazai termékek fogyasztása	5,5%
Gazdaságos kiszerezésű ételek és italok vásárlása	4,5%

Az adatok alapján kiemelkedően **fontosnak tartják a megkérdezettek a fűtés – illetve a légkondicionálás – költségeinek csökkentését, azaz a ház- és lakásszigetelést, valamint a korszerű nyílászárók beépítését**, amelyeket sokak szerint takarékos fűtési rendszerekkel érdemes kombinálni. **A másik kiemelkedő terület az elektromosáram-fogyasztás csökkentése, amelynek legfontosabb eszköze a megkérdezettek szerint az energiatakarékos háztartási készülékek és izzók használata, esetleg a felesleges világítás mellőzése.** Az adatokból jól látszik, hogy a közlekedéshez és a különböző termékek fogyasztásához kapcsolódó lehetőségeket kevésbé tartják fontosnak a megkérdezettek.

A fűtési költségek csökkentésének lehetőségei közül a nagyobb településeken élők, valamint a magasabb iskolai végzettségűek és keresetűek inkább a ház- és lakásszigetelést tartják fontosnak, míg a kisebb településeken élő, alacsonyabb jövedelmű megkérdezettek számára a nyílászárócseré és a takarékos fűtés a fontosabbnak ítélt lehetőség.

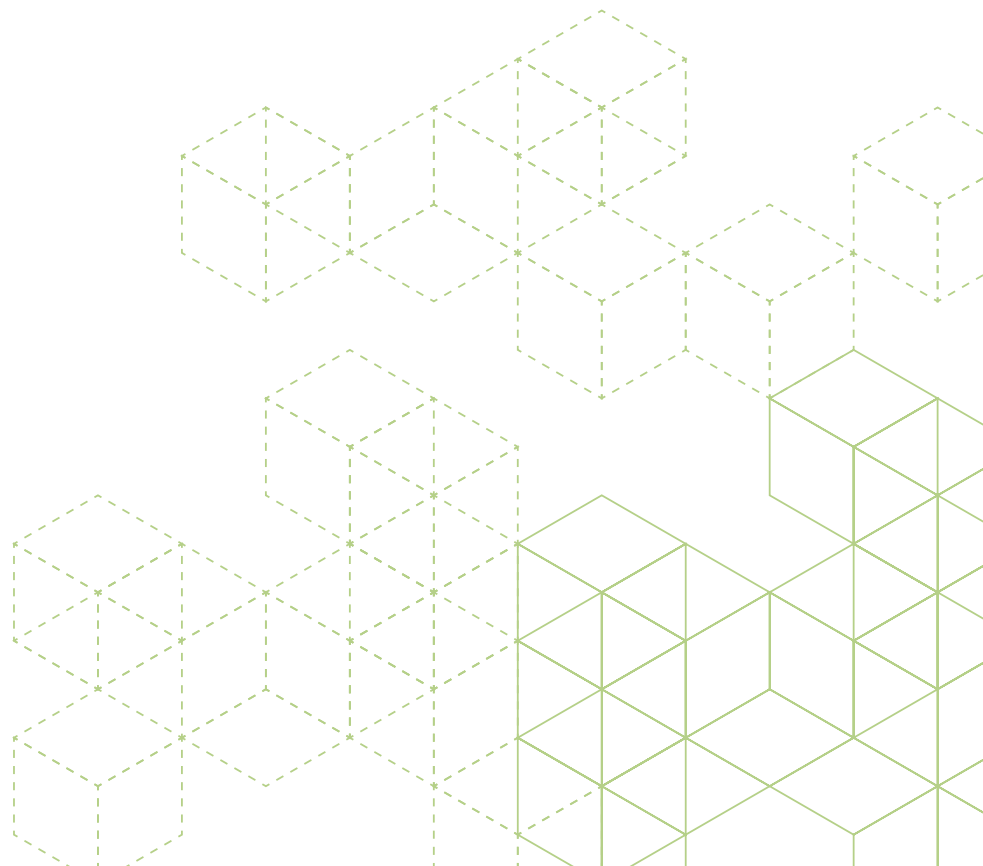
A közlekedéssel összefüggő lehetőségek (közösségi közlekedés, hibrid/elektromos autózás) fontosságát az urbanizált területeken élő magasabb jövedelműek emelték ki, a hibrid/elektromos autózás esetében jellemző még, hogy a fiatalok és a férfiak nagyobb számban említették ezt, mint az idősebbek és a nők. A fogyasztási szokásokhoz köthető lehetőségek esetében nincsenek olyan szociodemográfiai csoportok, amelyek kisebb vagy nagyobb arányban választották volna ezeket a lehetőségeket.

81. ábra: Az energiaspórolás szempontjából legfontosabbnak ítélt lehetőségek összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Tevékenység	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahely-vel rendelkezés	Házartástípus	Jövedelem /fő	Közérezet
Ház-, lakásszigetelés	-0,085**	0,004	0,078*	0,105**	0,111**	-0,054*	0,073	0,050*	0,026
Energiatakarékos háztartási készülékek használata	0,053*	-0,015	0,140**	0,050	0,054	-0,031	0,099**	-0,014	-0,017
Korszerű nyílászárók beépítése	0,063**	0,034	0,102**	0,061*	0,054	0,034	0,059	-0,080**	-0,026
Energiatakarékos izzók használata	-0,011	0,033	0,096**	0,106**	0,150**	0,002	0,061	0,014	0,007
Takarékos fűtés	0,054*	0,007	0,053	0,065*	0,036	0,045*	0,089*	-0,055*	-0,040
A felesleges világítás mellőzése	-0,029	0,012	0,083*	0,034	0,088**	0,022	0,066	0,029	0,001
A közösségi közlekedés használata	-0,009	-0,038	0,033	0,101**	0,140**	-0,032	0,044	0,066**	0,043*
Hibrid vagy elektromos autó használata	-0,062**	-0,098**	0,089**	0,091**	0,103**	-0,055*	0,085*	0,063**	0,063**
Kevesebb műszaki cikk, ruházati termék vásárlása	0,003	0,006	0,039	0,020	0,047	-0,019	0,049	0,049*	0,049*
Hazai termékek fogyasztása	-0,007	-0,009	0,066	0,038	0,054	-0,034	0,049	-0,019	-0,011
Gazdaságos kiszerezésű ételek és italok vásárlása	0,016	0,018	0,074	0,039	0,032	0,041	0,047	0,009	0,006

** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

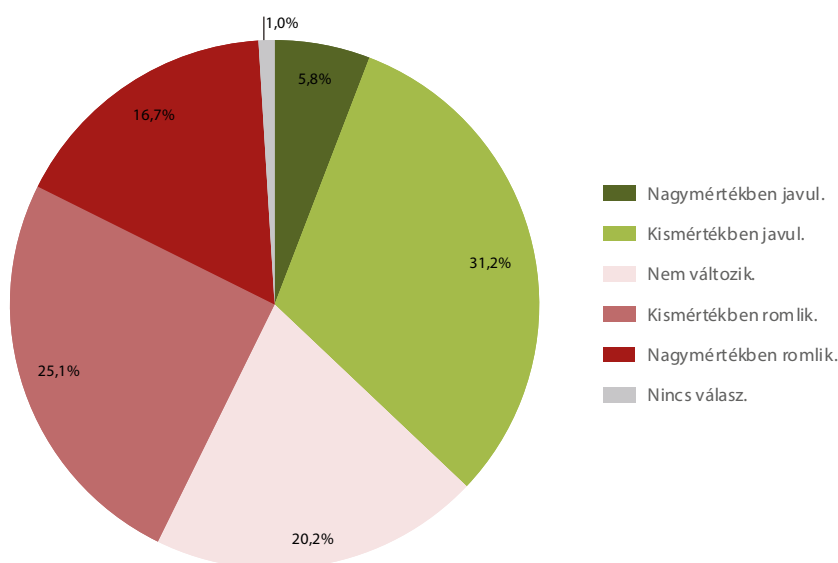
2.13.5. A KÖVETKEZŐ GENERÁCIÓ ÉLETMINŐSÉG-VÁLTOZÁSÁNAK MEGÍTÉLÉSE

Feltett kérdések:

- Véleménye szerint a gyermekeinknek, a következő generációnak hogyan változik az életminősége a mostani állapothoz képest?

A kutatás azt is feltérképezte, hogy a válaszadók miként vélekednek arról, hogy gyermekeiknek miként fog változni az életminősége.

82. ábra: A következő generáció várt életminőség-változása

Az eredményekből némi szkepticizmus rajzolódik ki: **42 százalék véli úgy, hogy a következő generáció életminősége romlani fog, közülük 17 százalék nagymértékű romlásra számít. Azok, akik szerint az életminőség javulására számíthatunk, a minta 37 százalékát teszik ki, de nagymértékű javulást csak 5,8 százalék prognosztizál.** Ez összességében azt jelenti, hogy a kutatás során más mutatók esetében alkalmazott 0-tól 10-ig terjedő skálára 4,05-os átlagértéket adhatunk meg.

83. ábra: A következő generáció várt életminőség változásának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal

Környezeti probléma	Nem	Életkor	Régió	Település-típus	Iskolai végzettség	Munkahely-lyel rendelkezés	Háztartástípus	Jövedelem /fő	Közérzet
Gyermeink, a következő generáció életminőségének változása	0,005	-0,017	0,079*	0,060	0,062*	-0,046*	0,078	0,016	0,322**

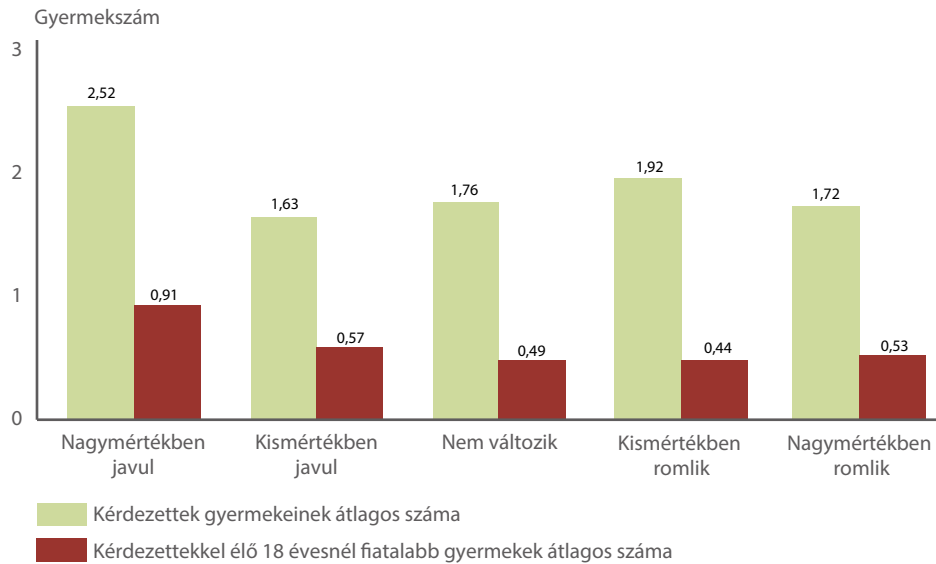
** 99 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

* 95 százalékos megbízhatóság melletti korrelációk.

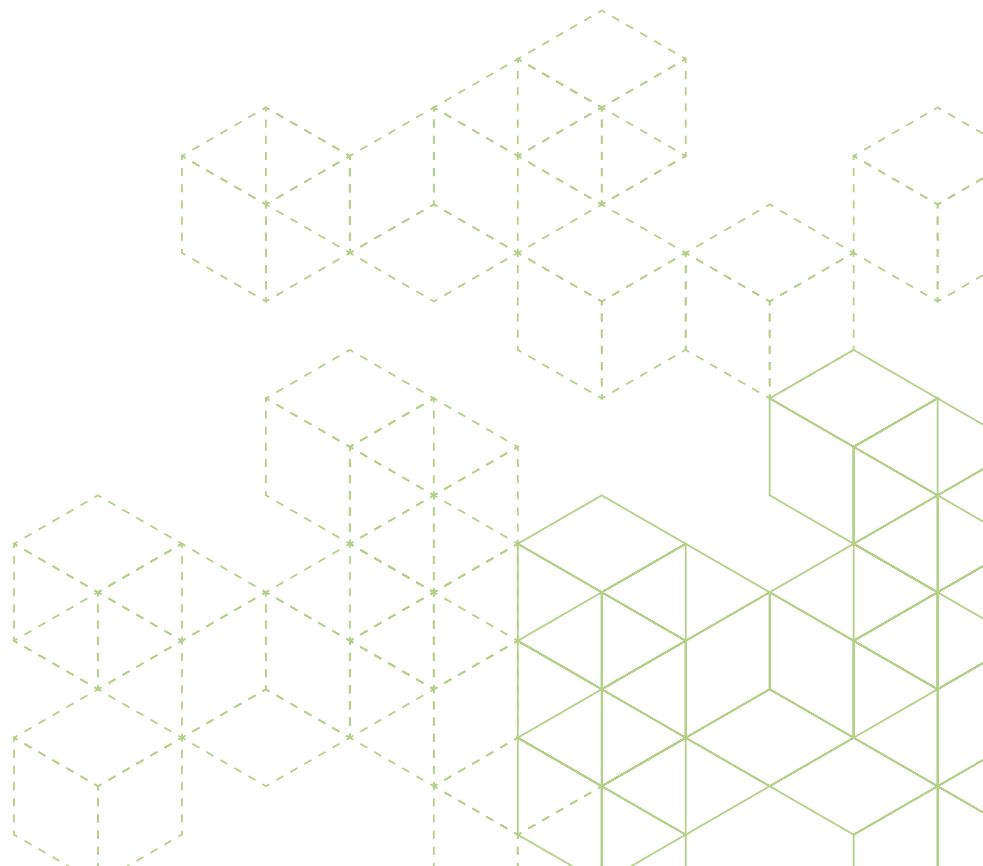
Igen meglepő eredmény, hogy nincs olyan releváns szociodemográfiai dimenzió, amelynek csoportjai eltérően vélekednének. Az elemzés során megvizsgáltuk, hogy a gyermekek száma befolyásolja-e a kérdezetteket abban, hogy milyen életminőségre számítanak a jövő generáció számára, itt 0,034-es korrelációt mértünk, s ez nem mutat szignifikáns összefüggést. Ezzel szemben, ha csak a kérdezettel élő 18

évnél fiatalabb gyermekek számát vizsgáltuk, már szignifikáns együttállással találkoztunk (korr.: 0,11). Ez azt jelzi, hogy **amíg a kérdezettek több gyermeket nevelnek, addig bizakodóbbak, mint akkor, ha a gyermekek már kirepültek a családi otthonból**. Ez egyben felhívja a figyelmet az önálló életkezdés nehézségeire, azaz arra, hogy a nagyszülők és a nagyszülővé váló generációk nem érzékelik, hogy a fiatalabbak életminősége jobb lenne, mint az övék volt.

84. ábra: A következő generáció várt életminőség-változása a kérdezett gyermekeinek száma tükrében

Emellett a jövőbe vetett bizalom a külföldi munkavállalással mutat még kapcsolatot: azok között, akik egyáltalán nem gondolkoznak a külföldi munkavállalásban, 4,3 százaléknyan vannak, akik szerint a következő generációnak nehezebb lesz, míg a külföldi munkavállaláson gondolkozók körében ez az arány 5 százalék. Ugyanakkor az együttállás itt sem számottevő, a korreláció mindössze 0,061-es értéket mutat.

3. HATÁSTERÜLETENKÉNTI ÖSSZEFOGLALÓ

Az alábbi fejezetben a Jó Állam Jelentés 2016-ban megjelenő mutatórendszerének és a véleményfelmérés eredményeinek kapcsolódási pontjait tárjuk fel. Ennek során a Jó Állam Jelentésbe bevont mutatókhoz kötve ismertetjük a véleményfelmérésben megjelenő kapcsolódó kérdéseket szó szerint, és megadjuk a kérdés mentén mért eredményeket, jellemzően a 0-tól 10-ig terjedő skálák átlageredményeit (más skála esetén erre minden esetben felhívjuk a figyelmet). Ezen skálákon a 0 érték jelentette, hogy „*egyáltalán nem*”, míg a 10-es érték, hogy „*teljes mértékben*”.

3.1. BIZTONSÁG ÉS BIZALOM

KÜLSŐ BIZTONSÁG	Az emberek inkább nem értenek egyet (átlag: 4,65) azzal a kijelentéssel, hogy az országot fenyegető külső veszély esetén a magyar haderő megfelelő védelmet tud biztosítani az állampolgároknak. (Lásd: 56. ábra)
KÖZBIZTONSÁG ÉS KATASZTRÓFAVÉDELEM	A hatásterületi dimenzió több mutatójához kapcsolódnak eredmények a véleményfelmérésből.
A lakosság biztonságérzete közterületen, a lakókörnyezetében	A „ <i>Mennyire érzi biztonságban magát, ha egyedül sétál lakóhelye környékén sötétedés után?</i> ” kérdés kapcsán a válaszadók többsége biztonságban érzi magát (átlag: 6,53). A közterületi biztonságérzet elsődlegesen a kérdezett nemével és életkorával függ össze. Legkevésbé az idősek érzik magukat biztonságban. (Lásd: 18. ábra)
Lakossági bizalom a rendőrségben	A „ <i>Mennyire bízik meg Ön a rendőrségben?</i> ” kérdés kapcsán azt látjuk, hogy a válaszadók a kutatásba bevont társadalmi intézmények közül a rendőrségben bíznak legnagyobb mértékben (átlag: 6,67). A községekben élők nagyobb bizalommal fordulnak a rendőrség felé, mint a nagyvárosokban élők. (Lásd: 55. ábra)
Az ezer lakosra jutó, éves, közrendre, polgári védelemre, tűz- és katasztrófavédelemre fordított kormányzati kiadások	Az előző mutató kapcsán már ismertetett, rendőrséggel való elégedettség mellett a katasztrófavédelem megítélésére is kitért a véleményfelmérés: „ <i>Mennyire ért egyet az alábbi állítással: az ország területén kialakuló természeti csapás vagy ipari vészhelyzet esetén a katasztrófavédelem megfelelően el tudja háritani a veszélyt, és védelmet tud biztosítani az állampolgároknak.</i> ” A lakosságnak a katasztrófavédelmi képességbe vetett bizalma a pozitív tartományba esik, és viszonylag magas más társadalmi intézmények megítéléséhez képest (átlag: 6,17). (Lásd: 56. ábra)
Jogbiztonság	A hatásterületi dimenzió több mutatójához kapcsolódnak eredmények, amelyek mellett a véleményfelmérés kitért az alábbi kérdésre is: „ <i>Mennyire ért egyet az alábbi állítással: ha valamilyen jogsérelem ér, tudom, hogy a magyarországi jogvédő szervezetekhez bizalommal fordulhatok.</i> ” A jogvédő szervezetekkel kapcsolatban csak a megkérdezettek 90 százaléka tudott véleményt formálni, az általános vélekedés a pozitív tartományba esik (átlag: 5,45). (Lásd: 56. ábra)
A lakosság jogrendszerbe vetett bizalma	A jogrendszerbe vetett bizalommal kapcsolatban annak igazságos alkalmazása került a véleményfelmérés fókuszába: „ <i>Mennyire bízik meg Ön a jogrendszer igazságos alkalmazásában?</i> ” Az 5,4-es bizalom azt mutatja, hogy a népesség jelentős részének (31,9 százalék) fenntartásai vannak a jogrendszer igazságos működésével kapcsolatban, miközben az azzal maximálisan elégedettek aránya alacsony (6 százalék). (Lásd: 55. ábra)

Az ezer lakosra jutó, éves, igazságügyre és büntetés-végrehajtásra fordított kormányzati kiadások	Az igazságügyre fordított kiadások mértékével kapcsolatban felmerül, hogy az adófizető milyen minőségű szolgáltatást kap a ráfordításokért. Ezzel kapcsolatban a véleményfelmérésben az alábbi kérdés szerepelt: „Mennyire ért egyet az alábbi állítással: a bűnelkövetők az igazságszolgáltatás során megfelelő büntetésben részesülnek Magyarországon.” Az állítással való egyetértés 4,31-es átlagot mutat, azaz az emberek ezzel a kijelentéssel inkább nem értenek egyet. (Lásd: 56. ábra)
A kormányzat iránti közbizalom és az átláthatóság	A véleményfelmérés az állami intézmények átláthatóságával kapcsolatban fogalmazott meg kérdést, a kormányzattal szembeni bizalmat nem mérte. A vonatkozó kérdésben – „Mennyire ért egyet az alábbi állítással: az állami intézmények működése átlátható.” – 4,13-os átlagot mértünk. A lakosság 13,9 százaléka adott 0-s értéket, ők úgy vélik, hogy az állami intézmények működése egyáltalán nem átlátható. Azok, akik úgy vélik, hogy teljes mértékben átlátható, a lakosság 2,2 százalékát teszik ki, míg 7,5 százalék nem tudott véleményt formálni. (Lásd: 51. ábra)
Létebiztonság	A hatásterületi dimenzió több mutatójához kapcsolódnak eredmények a véleményfelmérésből.
Munkanélküliségi ráta	A munkaerőpiac kapcsán a véleményfelmérés két kérdést is megfogalmazott: 1. „Jelenleg van Önnek munkahelye?” 2. „Mi az Ön jelenlegi gazdasági aktivitása?” A 65 évnél fiatalabbak 70,1 százaléka válaszolt úgy, hogy rendelkezik munkahellyel, míg a gazdasági aktivitással kapcsolatos kérdés tárgyában a mintába kerülők 61,7 százaléka alkalmazottnak, 6,8 százaléka vállalkozónak és 7,7 százaléka munkanélkülinek vallotta magát. Mind a munkahellyel való rendelkezés, mind a gazdasági aktivitás alapvetően függ az iskolai végzettségtől. (Lásd: 12. ábra)
A lakosság anyagi biztonságérzete	Az anyagi biztonságérzetre a véleményfelmérés nem tért ki, csak a jövedelmi viszonyok feltérképezésére vállalkozott, amelynek során külön kérdésben érdeklődött a válaszadók saját jövedelmének, illetve háztartásuk jövedelmének összegéről. A válaszadók 14,9 százaléka egyik jövedelmi kérdésre sem válaszolt, esetükben a KSH imputálási eljárással pótolta a hiányzó adatokat. A mintába kerülők becsült átlagjövedelme 124 000 Ft, a háztartásoké 255 000 Ft, míg az átlagos háztartásnagyság 2,92 fő. A jövedelmi helyzet jelentős területi különbségeket mutat (lásd: 15. ábra), függ a kérdezett gazdasági helyzetétől (lásd: 13. ábra), valamint iskolai végzettségétől (lásd: 17. ábra).
A minimálbér reálértékének változása	A 2015-ös nettó minimálbért (68 775 Ft) vagy kevesebbet keresők aránya 14,2 százalék volt a mintában.

3.2. KÖZÖSSÉGI JÓLLÉT

JÖVEDELMI HELYZET	A hatásterületi dimenzió több mutatójához kapcsolódnak eredmények a véleményfelmérésből.
A háztartási szektor összes korrigált rendelkezésre álló jövedelme	A jövedelmi helyzetet mind a személyes, mind a háztartásra vonatkoztatott teljes nettó jövedelemmel mértük a véleményfelmérés során (lásd: 14. ábra), a nem válaszolók adatait a KSH imputálási eljárással pótolta. A mintába kerülők adatai alapján a háztartások nettó össz-jövedelme is becsülhető: ez éves szinten hozzávetőlegesen 15 736 milliárd Ft-nak felel meg.
Az alkalmazásban állók havi nettó átlagkeresete	A foglalkoztatottak átlagjövedelme a mintánkban 152 000 Ft-ot tesz ki, az alkalmazottak átlagjövedelme alacsonyabbnak (150 000 Ft), míg a vállalkozóké magasabbnak (174 000 Ft) adódik. (Lásd: 13. ábra)
A 3. és 4. jövedelmi ötödbe esők éves bruttó átlagjövedelme az országos átlagérték arányában	A véleményfelmérésben a nettó jövedelem megadását kértük a 18 évesnél idősebb válaszadóktól. Ezek alapján a 3. jövedelmi ötödbe esők átlagos jövedelme a mintánkban 118 000 Ft, míg a 4. jövedelmi ötödbe esőké 157 000 Ft, miközben az átlag 124 000 Ft. Ez alapján a 3. és 4. jövedelmi ötödbe tartozók nettó átlagjövedelme a hazai átlagjövedelem 111,3 százaléka.
Társadalmi kirekesztettség	A 16 évesnél idősebb korosztály megkérdezésével történő, éves, a háztartások költségvetési és életkörülményeit vizsgáló KSH-kutatás 10 ezer háztartásra és kb. 26 ezer főre terjed ki, s ennek alapján a hatásterületi dimenzió e mutatója kapcsán pontosabb értékek nyerhetők, mint a véleményfelmérésből.
Egészségügyi és szociális védőháló	A hatásterületi dimenzió több mutatójához kapcsolódnak eredmények a véleményfelmérésből.
Az egészségben eltöltött évek száma	A véleményfelmérésben részt vevők a következő kérdésre adtak választ: „Mennyire elégedett a saját egészségi állapotával?” Az átlagérték 6,88 lett (lásd: 18. ábra), és nagyon jelentős eltéréseket mutat életkori csoportonként. (Lásd: 54. ábra)
Nyugdíj-helyettesítési ráta	A véleményfelmérés mintájában 65–74 év közé eső nyugdíjasok átlagos jövedelme 117 000 Ft-ra becsülhető, míg az 50–59 éves foglalkoztatottaké 141 000 Ft-ra, így a helyettesítési ráta 83 százalék a minta alapján – ez jelentősen meghaladja a KSH adatait. A különbség abból adódhat, hogy a KSH a munkajövedelmet, illetve az átlagnyugdíjat veti össze, míg a véleményfelmérésben nem csak a munkabérből származó nettó jövedelmet mértük fel.
Foglalkoztatottság és oktatás	A hatásterületi dimenzió több mutatójához kapcsolódnak eredmények a véleményfelmérésből.
A 15–64 éves korú, gazdaságilag aktív népesség száma	A véleményfelmérésben részt vevők a 18 évesnél idősebbek közül kerültek ki. Körükben az alkalmazottak száma 3 856 000 fő, a vállalkozóké 444 000 fő, míg a munkanélkülieké 471 000 fő volt az adatfelvételből származó becslés alapján, így a gazdaságilag aktív népesség száma elérte a 4 769 000 főt. (Lásd 13. ábra)
A felsőfokú végzettségű fiatalok aránya	A véleményfelmérés mintájában a 30–34 éves korcsoportban a főiskolai (BA, BSc) végzettséggel rendelkezők aránya 15,5 százalék, míg az egyetemi (MA, MSc) végzettséggel rendelkezőké 15,2 százalék – ez együttesen 30,7 százalékot tesz ki.
Egyén a társadalomban	A hatásterületi dimenzió egy mutatójához kapcsolódnak konkrét eredmények a véleményfelmérésből.

Az étellel való elégedettség	A véleményfelmérésben részt vevők a következő kérdésre adtak választ: „Összességében mennyire elégedett Ön az életével?” A 6,99-es átlagérték a KSH 2013 és 2014-es adatfelvételeihez képest magasabb, azaz kedvezőbb képet fest. Az étellel való elégedettség – mint általános elégedettségi mutató – a kutatásba bevont közérzeti tényezők közül a legmagasabb. (Lásd: 18. ábra) A közérzet az életkor előrehaladtával csökken, míg a magasabb iskolai végzettséget szerzettek körében nő, de a foglalkoztatottsággal és a jövedelemmel is összefügg. (Lásd: 19. ábra)
Az önkéntes társadalmi munka gyakorisága	Az önkéntes munkát végzők számának felmérése a véleményfelmérésben az alábbi kérdéssel történt meg: „Az elmúlt egy évben végzett-e Ön önkéntes tevékenységet, közreműködött-e társadalmi munkában?” A válaszadók 21,8 százaléka – népeségarányosan ez kb. 1 735 000 főt jelent – jelezte, hogy az elmúlt egy évben rendszeresen (legalább kétszer) végzett önkéntes munkát, míg az egy alkalommal önkénteskedők aránya 7,3 százalék (kb. 580 000 fő). (Lásd: 65. ábra)
Az egészségügyi ellátórendszer minőségével való elégedettség	A véleményfelmérés kitért a nagy állami ellátórendszerek működésének megítélésére, így az egészségügyi ellátórendszerre is: „Összességében mennyire elégedett Ön az egészségügyi ellátórendszerrel?” A 4,85-os átlagos elégedettségi szint azt jelenti, hogy az ellátórendszerrel a megkérdezettek elégedetlenek. (Lásd: 50. ábra) Az elégedettséget csak kismértékben befolyásolja az életkor, bár az idősebbek nagyobb elégedettséget mutatnak, mint a fiatalabbak. Ugyanakkor szembetűnő az is, hogy az egészségügyi állapottal való elégedettség romlásával párhuzamosan nő az egészségügyi rendszerrel való elégedettség. (Lásd: 54. ábra)
A közoktatással való elégedettség	A véleményfelmérés a nagy állami ellátórendszerek közül a közoktatásra is kitért: „Összességében mennyire elégedett Ön a közoktatási rendszer (általános és középfokú oktatás) minőségével?” Az 5,87-os átlagérték azt mutatja, hogy kismértékű általános elégedettség tapasztalható, ugyanakkor rendkívül figyelemre méltó, hogy a véleménykutatás összes mutatója közül e kérdés mentén voltak a legtöbben azok, akik nem fejtették ki véleményüket (16,6 százalék), ami nagy fokú bizonytalanságot jelez. (Lásd: 50. ábra) A közoktatási rendszer megítélését befolyásolja az is, hogy a válaszadó milyen iskolai végzettséggel rendelkezik, illetve milyen településtípuson él, ez alapján megállapítható, hogy minél nagyobb a tapasztalata, rálátása, több a választási lehetősége az oktatási rendszer terén, annál elégedetlenebb. (Lásd: 53. ábra)

3.3. PÉNZÜGYI STABILITÁS ÉS GAZDASÁGI VERSENYKÉPESSÉG

Pénzügyi stabilitás	Nincs releváns információ a véleményfelmérésben.
Gazdasági diverzifikáltság	Nincs releváns információ a véleményfelmérésben.
Beruházás és humán tőke	Nincs releváns információ a véleményfelmérésben.
Innováció	A hatásterületi dimenzió egy mutatójához kapcsolható eredmény a véleményfelmérésből.
Termelékenység és hatékonyság	A hatásterületi dimenzió egy mutatójához kapcsolható eredmény a véleményfelmérésből.
A felnőttképzésben való részvétel (lifelong learning) a 25–64 éves korcsoportban	A véleményfelmérésben részt vevőknek az alábbi kérdést tettük fel: „Az elmúlt egy évben részt vett-e bármilyen iskolarendszerű oktatásban, tanfolyamon vagy képzésen (továbbképzésen, nyelvtanfolyamon, szemináriumon, konferencián)?” A mintában szereplő 25–64 éves korcsoport 24,3 százaléka válaszolt a kérdésre igenlően, miközben a korcsoport 1,6 százaléka jelölte meg magát tanulóként vagy diákként. A JÁJ-ban szereplő mutatóhoz képest ez igen magas értéknek tűnik, s ez abból fakad, hogy ott az utóbbi négy hétben képzésben részt vevők aránya szerepel.

3.4. FENNTARTHATÓSÁG

Éghajlatváltozás	A véleményfelmérés során az éghajlatváltozással kapcsolatban az alábbi állítást fogalmaztuk meg: „A klímaváltozás és a globális felmelegedés komoly kockázatot jelent hazánk számára.” Az állítással 54 százalék teljes mértékben egyetértett, míg az inkább egyetértők aránya 87 százalék (a mutató átlagértéke: 8,71). Ez alapján a klímaváltozás problematikájáról kijelenthető, hogy széles körben ismerik és komolyan veszik. (Lásd: 73. ábra)
Az erdők szénmegkötése	A véleményfelmérésbe bekerült, erdőkkel kapcsolatos állítás a következőképpen hangzott: „Súlyos probléma ma Magyarországon az erdők pusztulása.” Az állítással a válaszadók 55 százalékban teljes mértékben egyetértett, míg az inkább egyetértők aránya 87 százalék (a mutató átlagértéke: 8,72). (Lásd: 73. ábra)
Természeti erőforrások	A hatásterületi dimenzió egy mutatójához kapcsolható eredmény a véleményfelmérésből.
Az újrafeldolgozással hasznosított hulladék aránya	A véleményfelmérés során az újrafelhasználás alapját képező szelektív hulladékgyűjtéssel kapcsolatban tettük fel a következő kérdést: „Össességében mennyire elégedett Ön lakóhelyén a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségeivel?” A 7,29-os átlagérték alapján kijelenthető, hogy a lakosság jelentős része elégedett a hulladékgyűjtés kiépült infrastruktúrájával. (Lásd: 75. ábra) A területi különbségek esetében a településtípus nem releváns. (Lásd: 76. ábra)
Energia, víz	A hatásterületi dimenzió egy mutatójához kapcsolható eredmény a véleményfelmérésből.
Lakossági végső energiafelhasználás	A lakosság energiafelhasználása függ energiatudatosságától, ezzel kapcsolatban a véleményfelmérés az alábbi állítást tartalmazta: „Tudatosan figyelek arra, hogy spóroljak az energiafogyasztással.” A 8,35-os átlagérték nagy fokú energiatudatosságot mutat a lakosság körében. (Lásd: 75. ábra) A lakossági energiahatékonyság növelésének lehetőségeit a válaszadók a következőkben látják: ház- és lakásszigetelés (70 százalék), energiatakarékos háztartási készülékek használata (39 százalék), korszerű nyílászárók beépítése (39 százalék), energiatakarékos izzók használata (34 százalék). (Lásd: 80. ábra)
Környezetterhelés	A hatásterületi dimenzió több mutatójához kapcsolódnak eredmények a véleményfelmérésből.
A lakosság levegőszennyezettség (légköri szilárdanyag- és ózonkibocsátás) általi veszélyeztetettség	A véleményfelmérés a levegő minőségével kapcsolatban is foglalmazott meg kérdést: „Össességében mennyire elégedett Ön a lakókönyezete levegőminőségével?” A 7,45-os átlagérték azt jelzi, hogy a többség inkább elégedett környezetének levegőminőségével (lásd: 73. ábra), de e kérdés mentén jelentős különbségeket mértünk az egyes településtípusok mentén. Míg a budapestiek átlaga 6,45, addig a községekben élőké 8,42. (Lásd: 77. ábra)
Települési szennyvíztisztítási index	A véleményfelmérésben részt vevő háztartások csatornával való ellátottságára, illetve a településeik szennyvíztisztítási képességére nem kérdeztünk rá a kérdőív, de arra igen, hogy mennyire ért egyet a válaszadó azzal az állítással, miszerint „A vízszennyezés komoly környezeti károkat okoz.” Ezen állítás esetében nagymértékű egyetértést mértünk (átlagérték: 8,88). (Lásd: 73. ábra)
Társadalmi fenntarthatóság	Nincs releváns információ a véleményfelmérésben.

3.5. DEMOKRÁCIA

POLITIKAI VERSENY	A hatásterületi dimenzió több mutatójához kapcsolódnak eredmények a véleményfelmérésből.
Azon politikai pártok száma Magyarországon, amelyek az 1 százalékos támogatottságot meghaladták	A véleményfelmérésben a pártok közötti választási lehetőséggel kapcsolatban a következő állításról kértük a válaszadók véleményét: <i>„Politikai választások alkalmával van lehetőségem olyan pártot, jelöltet választani, akinek a programjával igazán azonosulni tudok.”</i> Az 5,54-os átlagérték azt jelzi, hogy nagy arányban vannak azok, akik inkább nem tudnak pártot választani (30,5 százalék), vagy nem válaszoltak a kérdésre (8,8 százalék). (Lásd: 68. ábra)
Eurobarometer: bizalom a pártokban mutató	A véleményfelmérés során nem tértünk ki a pártokba vetett bizalomra, ugyanakkor érdemes az Eurobarometer –100 százaléktól +100 százalékgig terjedő skáláját a kutatás során alkalmazott 0-tól 10-ig terjedő skálára vetíteni. A 2014-es, –65 százalékos eredmény így 1,75-nek felel meg, amely lényegesen alacsonyabb bizalmat tükröz, mint a véleménykutatásba bevont bármely más társadalmi intézmény esetében.
A SAJTÓSZABADSÁG, SZÓLÁSSZABADSÁG	A hatásterületi dimenzió több mutatójához kapcsolódnak eredmények a véleményfelmérésből.
A hírekkel, aktualitásokkal, politikával és gazdasággal foglalkozó műsorok aránya az összes éves műsoridőből, a televíziós és rádiós műsorszolgáltatóknál	Az aktuális politikai, gazdasági hírek kapcsán a véleményfelmérés a médiába vetett bizalomra tért ki: <i>„Mennyire bíz meg Ön a média hitelességében?”</i> A 3,73-os átlagérték rendkívül alacsony bizalmi szintet mutat, az ilyen témájú műsorok arányának alakulásától függetlenül. (Lásd: 55. ábra)
Az ellenzéki politikusok médiahasználatának aránya a parlamenti pártok főbb hírműsorokban elhangzó beszédeidejéből	A média politikai diverzitására a véleményfelmérés is kitért egy állítás erejéig: <i>„A hazai média lehetőséget kínál számomra a hírek különböző szempontú megismerésére.”</i> Ezzel a kijelentéssel a válaszadók inkább egyetértettek, bár ennek mértéke csekély, s ez az 5,38-os átlagértékben is tükröződik. (Lásd: 57. ábra)
POLITIKAI RÉSZVÉTEL	A hatásterületi dimenzió egy mutatójához kapcsolódnak eredmények a véleményfelmérésből.
Időköziség mutató	A véleményfelmérésben részt vevőket a következő állítással kapcsolatban kértük véleményük kifejtésére: <i>„Fontosnak tartom, hogy a politikai választásokon, népszavazásokon részt vegyek.”</i> A választásokon való részvétel a megkérdezettek 69,9 százaléka számára fontos, míg 43,5 százalékának kiemelkedően fontos, azaz ők 1-es értéket jelöltek. Ennek megfelelően a mutatón 7,29-os átlagértéket mértünk. (Lásd: 68. ábra)
DEMOKRATIKUS JOGGYAKORLÁS	A hatásterületi dimenzió több mutatójához kapcsolódnak eredmények a véleményfelmérésből.
Kormányzati transzparencia	A véleményfelmérésben részt vevőknek nem kellett a kormány működését minősíteni, viszont a véleményüket kikértük a következő állítással kapcsolatban: <i>„Az állami intézmények működése átlátható.”</i> A 4,13-os átlagérték jelzi, hogy a lakosság az állami intézmények működését jellemzően nem érzékeli transzparensnek. (Lásd: 51. ábra)
A gyülekezési jog gyakorlása Magyarországon – a bejelentett békés összejövetelek, felvonulások és tüntetések	A véleménykutatásban részt vevőknek a következő kérdést tettük fel: <i>„Az elmúlt egy évben részt vett-e Ön valamilyen politikai rendezvényen (pártgyűlésen, pártrendezvényen, lakossági fórumon, tüntetésen stb.)?”</i> A válaszadók 5,2 százaléka az elmúlt egy évben egy politikai rendezvényen vett részt, míg további 2,7 százalék egynél több rendezvényen, azaz a lakosság 92,1 százaléka semmilyen politikai rendezvényen nem jelent meg. (Lásd: 65. ábra)

TÁRSADALMI PÁRBESZÉD	A hatásterületi dimenzió több mutatójához kapcsolódnak eredmények a véleményfelmérésből.
A politikával, érdekképviseléssel foglalkozó nonprofit szervezetekben önkéntes munkát végzők	Az önkéntes munkát végzők számának vizsgálata a véleményfelmérésben is megtörtént, bár nemcsak a politikával, érdekképviseléssel foglalkozó civil szervezetek körére korlátozódva: „Az elmúlt egy évben végzett-e Ön önkéntes tevékenységet, közreműködött-e társadalmi munkában?” A válaszadók 21,8 százaléka – ez népességarányosan kb. 1 735 000 főt jelent – jelezte, hogy az elmúlt egy évben rendszeresen (legalább kétszer) végzett önkéntes munkát, míg a csak egyszer önkénteskedők aránya 7,3 százalék (kb. 580 000 fő). (Lásd: 65. ábra)
A politikával, érdekképviseléssel foglalkozó nonprofit szervezetek állami támogatása	A civil szervezetek állami bevételeken túli forrásai mellett klasszikusan rendkívül nagy jelentősége van az adományoknak, a véleményfelmérés erre is kitért, ha nem is a politikai, érdekképviselési szervezetekre koncentrálva: „Az elmúlt egy évben támogatott-e Ön jótékonyági szervezetet, civil szervezetet vagy arra rászoruló embert (pl. hajléktalant) tárgyi vagy pénzbeli (pl. adó 1 százaléka) adománnyal?” Adataink alapján a népesség 61,8 százaléka adakozott az elmúlt egy évben, 39,5 százaléka pedig legalább két alkalommal. (Lásd: 65. ábra)
Standard Eurobarometer-kérdés: mennyit számít a megkérdezett szava?	A véleményfelmérésben szereplő kérdések külön kezelték az országos és a helyi szintet, ennek megfelelően a megkérdezettek két állítással kapcsolatban is jelezhettek egyetértésüket, illetve egyet nem értésüket: 1. „Az országos politikai választásokon, népszavazásokon való részvétellel aktívan befolyásolom az ország sorsát.” 2. „A helyi (önkormányzati) választásokon való részvétellel aktívan befolyásolom a település sorsát.” Az első kérdés esetében 5,94-os, míg a másodiknál 6,48-os átlagértéket mértünk, s megállapításunk szerint e kérdés megítélésében az életkornak jelentős szerepe van: a fiatalabbak jóval kevésbé érzik, hogy képesek befolyásolni az ország vagy a település sorsát. (Lásd: 68. ábra) Az Eurobarometer adatait a véleménykutatás 0 és 10 közötti skálájára vetítve 4,95-os értéket kapunk.

3.6. HATÉKONY KÖZIGAZGATÁS

Hozzáférhetőség	A hatásterületi dimenzió több mutatójához kapcsolódnak eredmények a véleményfelmérésből.
A fejlett e-közigazgatási szolgáltatást használók aránya az internetező lakosságon belül	A véleményfelmérés nem tért ki arra, hogy a kutatásba beemelt közigazgatási eljárások során sor került-e formanyomtatványok online kitöltésére, hanem az alábbi kérdésre vártunk választ: „ <i>Milyen ügyintézési csatornát vett igénybe az adott ügytípus elintézéséhez?</i> ” A hatnevesített ügytípus esetében az adóügyintézésnél messze a legmagasabb az online intézkedők aránya: 35 százalék, míg a lakástámogatási ügyintézés esetében a legalacsonyabb: 4 százalék. (Lásd: 41. ábra) A teljes népességen belül az elmúlt egy évben online ügyintézés végzők aránya 18 százalék. (Lásd: 42. ábra)
A NAV ügyfél-tájékoztató és ügyintézési rendszerébe érkezett, sikeres ügyintézással záruló hívások száma	A véleményfelmérésben csak az adóbevallással kapcsolatos ügyek elintézésére tértünk ki, amely nyilván nem a teljes vertikumát fedi le a NAV ügyfél-tájékoztató és ügyintézési rendszerében intézhető ügyeknek. A válaszadóknak mindössze 1 százaléka jelezte, hogy az adóbevallás kapcsán a telefonos ügyintézés (is) választotta. (Lásd: 41. ábra)
Ügyfélteher	A hatásterületi dimenzió egy mutatójához kapcsolódnak eredmények a véleményfelmérésből.
Elfogadható és tényleges ügyintézési időráfordítás	A véleményfelmérés során a következőre is kitért a kérdőív: „ <i>Alkalmanként hány perc odautazási idő / hivatalban töltött várakozási idő / ügyintézési idő fogadható el Ön szerint a közigazgatási ügyintézés elvégzésére?</i> ” Össességében a megkérdezettek szerint az ügyintézés egészére fordítandó idő odautazással nem haladhatja meg az 50–60 percet, mivel a várakozási és ügyintézési idő elfogadható hossza megegyezik, így elvárás az is, hogy az ügyet intéző előtt a munkálomások két-három embernél többet ne fogadjanak. (Lásd: 45. ábra) Az adatokból az is kitűnik, hogy az odautazási idő tekintetében sincsenek markáns területi különbségek, ugyanakkor a magasabb iskolai végzettségűek és a munkahellyel rendelkezők lényegesen kevesebb teljes ügyintézési időt tartanak elfogadhatónak. (Lásd: 46. ábra)
Erőforrás-hatékonyság	Nincs releváns információ a véleményfelmérésben.
Felkészültség	A közigazgatás munkatársainak felkészültsége az egyik összetevője a közigazgatással való elégedettségnek – e témára a véleményfelmérés is kitért, mégpedig (többek között) az egyes ügykörökhöz kapcsolódó konkrét elégedettség kapcsán: „ <i>Össességében mennyire volt elégedett Ön azzal, ahogy a hivatal intézte az Ön közigazgatási ügyét?</i> ” A kutatásban nevesített hat ügytípus esetében nincsenek lényeges különbségek az elégedettség szempontjából, az átlagok 7,39 és 8,65 között mozognak, míg a populáció átlaga 8,2 – ez összességében magas elégedettséget tükröz. (Lásd: 34. ábra) Az „ <i>Össességében mennyire elégedett Ön a közigazgatással általánosságban?</i> ” kérdés kapcsán 6,38-os átlagot mértünk, amely jelentősen elmarad az ügytípusok mentén mért elégedettségtől, de jelentősen meghaladja az egyéb nagy állami rendszerekkel kapcsolatos elégedettséget. (Lásd: 50. ábra) 5,06-os átlagot mértünk a következő állítás kapcsán: „ <i>Az állami intézmények lakosságnak nyújtott szolgáltatásait segítőkészség, nyitottság jellemzi.</i> ” (Lásd: 51. ábra) Ez alapján kijelenthető, hogy az állami intézményrendszer – így a közigazgatás – megítélése annál rosszabb, minél nagyobb rendszerelemre kérdezzük, és minél nagyobb az állampolgártól mért távolság.

4. ÁBRAJEGYZÉK

1. ábra: Segédlet a háttérváltozók korrelációs értékeinek értelmezéséhez	09
2. ábra: A 18 évesnél idősebb lakosság életkorcsoportok és nemek szerinti megoszlása	10
3. ábra: A népesség lélekszáma regionális bontásban, településtípusok szerint	11
4. ábra: Az iskolai végzettség megoszlása a népességben	12
5. ábra: Iskolai végzettség korcsoportok szerint	13
6. ábra: A 25–64 év közötti népesség iskolai végzettsége a nemek közötti megoszlás szerint (N = 1410)	14
7. ábra: Családi szerepek a háztartásokban	15
8. ábra: Fontosabb jellemzők családi szerepek szerint	16
9. ábra: Családi szerepek a háztartásokban a szülőképes korú nők esetében (N = 559)	17
10. ábra: A háztartástípusok fontosabb jellemzői	17
11. ábra: A munkahellyel való rendelkezés a gazdasági aktivitás tükrében (fő)	18
12. ábra: Munkaerőpiaci helyzet a legmagasabb iskolai végzettség tükrében a 65 évnél fiatalabbak körében (N = 1661)	19
13. ábra: A gazdasági aktivitás szerinti csoportok fontosabb jellemzői	20
14. ábra: Válaszadási hajlandóság és főbb jellemzők a jövedelemmel kapcsolatos változók esetében	21
15. ábra: Regionális jövedelmi különbségek	22
16. ábra: A nyugdíjasok száma és jövedelme életkori csoportok szerint (N = 598)	22
17. ábra: Az alkalmazottak jövedelme iskolai végzettség szerint (N = 729)	23
18. ábra: A kutatásba bevont közérzeti tényezők	24
19. ábra: A kutatásba bevont közérzeti tényezők összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	25
20. ábra: A munkahelyi közérzetet leíró mutatók (N = 1182)	26
21. ábra: A munkahelyi közérzetet leíró mutatók összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N = 1182)	27
22. ábra: A munkahelyi közérzetet leíró mutatók átlagértékei az iskolai végzettség szerint (N = 1182)	27
23. ábra: A vállalkozók és az alkalmazottak jellemzői (N = 1167)	28
24. ábra: Vállalkozói hajlandóság a 18 évnél idősebb népesség körében	29
25. ábra: A vállalkozói hajlandóság összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	29
26. ábra: A képzésben részt vevők aránya életkori csoportok szerint	30
27. ábra: A képzésben résztvevők aránya gazdasági aktivitás szerint	31
28. ábra: A nyugat-európai nyelvek ismerete életkori csoportok szerint	31
29. ábra: A nyugat-európai nyelvek ismerete a gazdasági aktivitás szerint	32
30. ábra: A képzéseken való részvétel és a nyelvtudás összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal (N = 1661)	32
31. ábra: A külföldi munkavállalási szándék életkori csoportok szerint	33
32. ábra: A külföldi munkavállalási szándék gazdasági aktivitás és nemek szerint	34
33. ábra: A külföldi munkavállalási szándék összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal az aktív korú népességben (N = 1661)	34
34. ábra: A közigazgatási ügytípusok intézésének gyakorisága és az ügyintézésrel való átlagos elégedettség	35
35. ábra: A közigazgatási ügyintézés előfordulásának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	36
36. ábra: Az elmúlt egy év során közigazgatási ügyeket intézők aránya és az intézett ügytípusok száma gazdasági aktivitás szerint	37
37. ábra: Az elmúlt egy év során közigazgatási ügyeket intézők aránya és az intézett ügytípusok száma háztartástípusok szerint	37
38. ábra: A közigazgatási ügyintézésrel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal az ügytípust igénybe vevők körében	38
39. ábra: A közigazgatási és egyéb szolgáltatások gördülékenységének megítélése	39
40. ábra: A közigazgatási ügyek gördülékenységével való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	39
41. ábra: A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatorna és az ügyintézésrel való elégedettség	40
42. ábra: A közigazgatási ügytípusok intézéséhez igénybe vett csatornák elterjedtsége és az ügyintézésrel való átlagos elégedettség	41
43. ábra: A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák korrelációs mátrixa az ügyet intézők körében (N = 1533)	41
44. ábra: A közigazgatási ügyek intézéséhez igénybe vett csatornák összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal az ügyet intézők körében (N = 1533)	42
45. ábra: Közigazgatási ügyintézésre fordítandó maximálisan elfogadható idő	43

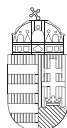
46. ábra: A közigazgatási ügyintézésre fordítandó maximálisan elfogadható idő összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal az ügyet intézők körében (N = 1533)	44
47. ábra: A közigazgatási ügyintézés hatékonyabbá tévő megoldások támogatottsága	45
48. ábra: A közigazgatási ügyintézés hatékonyabbá tévő megoldások összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	46
49. ábra: A közigazgatási ügyintézés hatékonyabbá tévő megoldások támogatottsága a munkahellyel való rendelkezés szempontjából	46
50. ábra: A nagy állami rendszerekkel való elégedettség	47
51. ábra: Az állami intézmények általános megítélése	48
52. ábra: A nagy állami rendszerekkel és az állami intézményrendszerrel való elégedettség összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	49
53. ábra: Az oktatási színvonal megítélése a képzett iskolai végzettsége alapján településtípus szerinti bontásban	49
54. ábra: Az egészségüggyel és az egészségi állapottal való elégedettség a különböző életkori csoportokban	50
55. ábra: Bizalom a fontosabb társadalmi intézményekben és a normakövetésben	51
56. ábra: A társadalmi intézményekkel kapcsolatban megfogalmazott bizalmi állítások megítélése	52
57. ábra: A média diverzifikáltságának megítélése	53
58. ábra: A fontosabb társadalmi intézményekbe vetett bizalom összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	53
59. ábra: Az egyes társadalmi intézményekkel kapcsolatos állításokkal való egyetértés összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	54
60. ábra: A kutatásba bevont értékrendet leíró mutatók	55
61. ábra: Az értékrendhez kapcsolódó mutatók korrelációs mátrixa	56
62. ábra: Az értékrendhez kapcsolódó mutatók összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	57
63. ábra: Az adórendszerrel kapcsolatos állítások megítélése	58
64. ábra: Az adórendszerhez kapcsolódó mutatók összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	59
65. ábra: A társadalmi részvétel tevékenységeit gyakorlók aránya	60
66. ábra: A társadalmi részvétel tevékenységeihez kapcsolódó mutatók összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	61
67. ábra: Az önkéntes tevékenység és az adományozás a gazdasági aktivitás szerint	61
68. ábra: A politikai részvétellel kapcsolatos attitűdök	62
69. ábra: A politikai részvétellel kapcsolatos attitűdök összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	63
70. ábra: A negatív diszkrimináció érzékelése a kutatásba bevont csoportokkal szemben	64
71. ábra: A negatív diszkrimináció érzékelésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	65
72. ábra: A negatív diszkrimináció érzékelése életkori csoportonként	66
73. ábra: A környezeti problémák megítélése	67
74. ábra: A környezeti problémák megítélésének összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	68
75. ábra: A környezettudatos magatartás gyakorlatainak elterjedtsége	69
76. ábra: A környezettudatos magatartás gyakorlatainak összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	70
77. ábra: A településtípusok egyes fenntarthatósági jellemzőinek értékelése	70
78. ábra: A környezetterhelés szempontjából legkárosabbnak ítélt tevékenységek	71
79. ábra: A környezetterhelés szempontjából legkárosabbnak ítélt tevékenységek összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	71
80. ábra: Az energiaspórolás szempontjából legfontosabbnak ítélt lehetőségek	72
81. ábra: Az energiaspórolás szempontjából legfontosabbnak ítélt lehetőségek összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	73
82. ábra: A következő generáció várt életminőség-változása	74
83. ábra: A következő generáció várt életminőség változásának összefüggése a fontosabb háttérváltozókkal	74
84. ábra: A következő generáció várt életminőség-változása a képzett gyermekeinek száma tükrében	75

JEGYZET

JEGYZET

A kiadvány a KÖFOP-2.1.2-VEKOP-15-2016-00001
"A jó kormányzást megalapozó közszolgálati-fejlesztés"
című projekt keretében került kiadásra.

SZÉCHENYI 2020

MAGYARORSZÁG
KORMÁNYA

Európai Unió
Európai Szociális
Alap

BEFEKTETÉS A JÖVŐBE